

Arvamus	Valla seisukoht
1. Eve Toomsaar, 27.04.23	
<p>1. Analüüsida võimalust jätke tuulikualade ja külade vahele püsi(kõrg)metsastusega alad (nt kuni tuulikute demonteerimiseni pärast nende kasutamist), et vältida olukorda, kus planeeringu alade valiku etapis kirjeldatakse metsade rolli müravõlgu tõkestamisel või visualiseeritakse nähtavuskoridore, vaateid jne, aga kui tuulikud on püsti, tehakse metsaaladel lageraie ja olukord muutub kardinaalselt.</p>	<p>Tuulikuid ümbritsevale metsa alale ei ole planeeringu seletuskirja kohaselt seatud tingimusi metsamajandamise erisuste tegemiseks. Seda ei soovita teha, kuna see piiraks metsaomanike metsamajandamise võimalust. Selgituseks, et lageraielankide suurusele kehtivad piirangud lähtuvalt Metsaseadusest ja sellest tulenevalt on piiratud korraga raiutava metsamaa ulatus.</p> <p>Asukohavaliku etapis tehtud müra leviku hindamisel ja ka üldiselt müra leviku hindamisel ei arvestata puistu müravähendavat mõju - müra leviku hinnang koostatakse halvimale olukorrale ehk takistustevabale maastikule.</p> <p>Visuaalse mõju osas on võimalik tõepoolest mõne uue nähtavusala teke. Samas on nähtavuse võimalik teke seotud rohkem võimaliku raiega vaatepunkti lähialal, mitte tuulepargi alal.</p>
<p>2. Analüüsida tuulikute/tuulepargi mõju mobiilsidetele, internetiühendusele (näiteks Piirsalus), et rajatavad tuulikud ei halvendaks piirkonna sotsiaalset elukeskkonda. Kui tuulikud halvendavad niigi viletsat mobiili- ja internetiühendust, siis välja töötada meetmed kaasaegse mobiilside tagamiseks.</p>	<p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.21 on: „Tuulepargi detailse lahenduse koostamisel tuleb teha koostööd Kaitsemistriteeriumi, Transpordiameti, Siseministriteeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusega ning sidevõrkude operaatoritega selgitamiseks tuulepargi rajamisega kaasneva võivaid võimalikke mõjusid radaritele ning televisiooni- ja sideteenustele. Teemavaldkonda tuleb detailse lahenduse KSHs käsitleda.“ Lisame sinna järgmise selgitava lause: „Kui planeeritav tuulepark halvendab mobiili- ja internetiühendust, siis seada tingimused kaasaegse mobiilside tagamiseks.“ Samuti lisame edasises planeerimisprotsessis jätkuvalt kaasatavate hulka ka Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti.</p>
2. RISTI OSAVALLAKOGU koosoleku protokoll, 17.04.23	
<p>Laiendada puhvertsooni ala 7 km; metsaaladele tuulikuid mitte rajada; tuulikute kõrgused (220 m) ja hulgad (15); elanike häirete minimaliseerimine. Osavallakogu liikmed lisasid täiendavalt, et</p>	<p>Nii Eesti kui Euroopa Liit on deklareerinud taastuenergia tootmise tõstmise vajadust. Kahjuks ei esine Eestis piisavalt tööstusalasid kuhu tuuleparke oleks võimalik rajada ning taastuenergia eesmärkide täitmiseks on vajalik leida tuuleparkide rajamiseks maad hetkel looduslikus seisundis alades. Alasid, mis paikneksid võimalikult kaugel</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>protsessi käigus on eelvaliku alade valimisel ja KMH-i koostamisel tehtud olulisi vigu.</p>	<p>elamualadest, aga samas ei paikneks ka kõrge ökoloogilise väärtusega aladel, on võrdlemisi vähe. Eesti naaberriigis Soomes on Soome riikliku metsaettevõtte territooriumile ehk siis metsa rajatud mitmeid tuuleparke ja toimub metsaaladele uute tuuleparkide kavandamine. Naaberriigi praktika on näidanud, et metsa aladel on võimalik tuuleenergiat toota ning leida territooriumeid, kus oluline ebasoodne mõju loodusväärtustele puudub.</p> <p>Tuulepargi rajamise parameetrite muutmine ei ole põhjendatud. Planeeringu algatamise oli eesmärgiks ca 2500 ha suurusega alale teha 17...30 kuni 290 m kõrgust elektrituulikut. Valla ja huvitatud isiku vahel on tööprotsessi käigus kokku lepitud muuta tuulikute suurimaks lubatud arvuks 25 ja suurimaks lubatud kõrguseks 270 m. Elanike häiringute minimaliseerimiseks on ptk 3.2.1 sätestatud: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugemale elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“ Planeeringu eelnõus on seatud täiendavalt nõue tuuliku tegemisel elamule lähemale kui 1,5 km vastava elamu omaniku kooskõlastuse saamiseks. Eespool nimetatud tingimustega on elanike häiringud viidud miinimumi.</p> <p>Mõnes omavalitsuses, nt Põltsamaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja selle tööversioon, võimaldatakse asukoha eelvaliku ala 750 m kaugusele, Lääne-Nigula vallas on tagatud, et lähemale kui 1500 m ei ole võimalik tuulikuga ilma elaniku nõusolekuta tulla.</p> <p>Eelneva alusel ei võeta arvesse ettepanekut tuulikute kõrguste, arvu ja metsaalale rajamise osas. Puhvertsooni ulatuse osas võetakse ettepanekut arvesse ja suurendatakse lähtudes ka teistest laekunud ettepanekutest 10 km-ni.</p> <p>Protokolli arutelu osas esitatud seisukoht “Ala 2 osas on KMH teinud (linnustiku, loomastiku jne) uuringuid, mis toimusid kahe kuu jooksul 2021 sügisel. Protsess ei ole</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>olnud korrektne. Eelvalik on tehtud valedel alustel.” KSH koostaja täpsustab protokollis esitatud ebaõiget väidet. KSH linnustiku eksperthinnang on koostud tuginedes andmebaaside andmestikul (kasutati viimase 10 aasta loodusvaatluste andmeid + EELIS süsteemi ja keskkonnaseire andmebaasi andmeid) ja linnustiku välitööde andmeid. Linnustiku välitööd toimusid haudelinnustiku osas kõigil kolmel alal 2 päeval juunis 2020 ja rändevaatlused kõigil aladel 2 päeval oktoober-november 2020. KSH nahkhiirte hinnang põhineb eksperdi kogemusel põhineval elupaikade sobivuse hinnangul ning ülevaatlikel välitöödel. Nahkhiirte välitööd toimusid kõigil kolmel alal 4 sobilike tingimustega ööl juulis, augustis ja septembri alguses 2020 aastal.</p> <p>Tulenevalt esitatud arvamustest laiendatakse tuulepargi vaba ala puhvertsoon kümnele kilomeetrile. Kohtades, kus planeeritud tuulepargi ja valla piiri vahe on väiksem kui 10 km, laieneb puhvertsoon valla piirini.</p>
<p>3. Maaeluministeerium, 17.04.2023 nr 4.1-5/2076-3</p>	
<p>1. Maaeluministeerium kooskõlastas 14.12.2022 kirjaga nr 4.1-5/2076-1 nimetatud eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuse eelnõu ja KSH I etapi aruande eelnõu tähelepanekuga, märkides, et KSH aruande eelnõu jaotises 4.9 „Mõju pinnasele, sh väärtuslikule põllumajandusmaale“ on analüüsitud põhjalikult tuulepargi mõjude ulatust üksnes Lääne-Nigula üldplaneeringuga määratud väärtuslikele põllumajandusmaadele, kuid analüüsimatele on tuulepargi ja selle rajamisega seotud üldine maahõive ja sellega seotud mõju pinnasele/mullastikule. KSH I etapi aruandest peaks nähtuma, millises ulatuses nähakse ette tuulikute ja nende ehitamise ning eksploatatsiooniga kaasneva taristu rajamiseks vajaliku maa, sealhulgas kogu põllumajandusmaa kasutus/maahõive, samuti</p>	<p>KSH aruande ptk 4.9 täiendati vastavalt märkusele.</p> <p>Tuulikute ja nendega seotud infrastruktuuri ehitustöödega kaasneb pinnase eemaldamise vajadus. Tuulepargi rajamiseks vajalike pinnasetööde maht sõltub ala geoloogilistest tingimustest, mille alusel määratakse ehituslikud lahendused. Samuti sõltub see väga palju tuulepargi detailsest lahendusest (tuulikute ja teede paiknemise täpsest lahendusest). Pinnas eemaldatakse tuuliku vundamendi alalt, tuuliku montaaži platsi alalt ja juurdepääsuteede alalt. Ühe tuuliku kohta otseselt hõivatav ala on u 1 ha, sellele lisandub juurdepääsuteede ja liinide/kaablite ala. Kokku on maa hõlmamine tuulepargi tarvis u 2 ha (konservatiivselt eeldades tuulikute mõõtmete kasvu kuni 3 ha) tuuliku kohta, kuid täpne maht selgub detailse lahenduse koostamisel lähtuvalt teede ja elektriühenduste paiknemisest. Arvestades soovitud 25 tuuliku rajamist teostatakse pinnasetöid u 50 ha (konservatiivselt arvestades tuulikute mõõtmete kasvu kuni 75 ha) ulatuses. Väljatoodud ulatuses esineb</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>tuulikute ja nendega seotud taristu rajamisel eemaldatava mulla/huumuskihi eeldatav maht ja nõuded selle edaspidiseks kasutuseks (eeldus on, et ehitamise käigus eemaldatav huumuskiht/muld aetakse laiali samas asuvale põllumajandusmaale).</p> <p>Lääne-Nigula valla kodulehel olevas tabelis, kuhu on koondatud kaasatud isikute poolt esitatud kooskõlastused ja arvamused ning vastavad valla seisukohad, on meie poolt esitatud tähelepanekule tabeli real 16 antud vastuseks, et KSH aruannet täiendatakse. Samas KSH I etapi aruande eelnõust (seisuga 13.03.2023) ei nähtu, et see sisaldaks ülalmärgitud analüüsi tuulepargi ja selle rajamisega seotud üldise maahõive ja sellega seotud mõju pinnasele/mullastikule. Sellest tulenevalt palume siiski KSH I etapi aruande eelnõud kas täiendada või anda selgitused, kas või millises planeerimisetapis meie poolt esitatud tähelepanekutes toodud küsimused tähelepanu alla võetakse.</p>	<p>mulla/huumuskihi eemaldamine. Nõuded mulla kasutamiseks on asjakohane seada detailse lahenduse käigus kui on teada ehitusalade paiknemine.</p> <p>Arvestades ala 1 ja ala 2 eelnevat kasutust ei ole tõenäoline väljakaevatavas pinnases reostuse esinemine. Seega on võimalik pinnast taaskasutada. Mõlema potentsiaalselt sobiliku ala puhul on tegu valdavalt metsamaadega. Haritava maa pindala on ETAK andmetel (06.05.2023) ala 1 puhul 56,4 ha ja ala 2 puhul 46,7 ha. Arvestades haritava maade kattuvuse vähesust, siis olulist ebasoodsat mõju piirkonna põllumajandusele ei ole oodata.</p>
<p>2. Lisaks märgime, et KSH I etapi aruande eelnõu jaotises 5.1 „Asukohaalternatiivide võrdlus“ olevas tabelis 17 „Asukohaalternatiivide võrdlus mõjukriteeriumite alusel“ ei ole mõjuvaldkondade loetelus märgitud mõju pinnasele, sh väärtuslikele põllumajandusmaadele.</p>	<p>Mõjuvaldkond lisati tabelisse.</p>
<p>4. TAEBLA OSAVALLAKOGU koosoleku protokoll, 17.04.23</p>	
<p>1. Otsustati: Võtta informatsioon teadmiseks.</p>	<p>Taebala osavallakogu seisukoht võetakse teadmiseks.</p>
<p>5. Laine Pettai, 04.05.2023</p>	

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Tuuleparkide asukoht ei sobi metsa, see mõjutab negatiivselt linnustkku ja loomastikku ja kahjustab seeläbi kogu antud ala ökosüsteemi. Mets teatavasti ei ole ka tuulerohke ala.</p> <p>Tuuleparkide asukoht ei sobi maal elavate inimeste kodude lähedusse, kuna müra, vibratsioon ja varjutus rikuvad ära elukeskkonna, mille maal elav inimene on valinud.</p> <p>Tuuleparkide asukoht peaks olema tööstusrajoonides, sadamates jms - kus juba on müratase/vibratsioon kõrge (ning seetõttu ei tekita erakordset häiringufaktorit), kus inimesed viibivad tööajal ning kus seda tuuleparkide poolt toodetavat elektrit kõige enam vajatakse. Metsas ei vaja elektrit keegi, samuti on maal hajaasustuse elektri vajadus väike ning selleks, et see tuulepargi toodetud elekter tööstusteni jõuaks, tuleb omakorda rajada hulk elektrikandjaid.</p>	<p>Nii Eesti kui Euroopa Liit on deklareerinud taastuvenergia tootmise tõstmise vajadust. Kahjuks ei esine Eestis piisavalt tööstusalasid kuhu tuuleparke oleks võimalik rajada ning taastuvenergia eesmärkide täitmiseks on vajalik leida tuuleparkide rajamiseks maad hetkel looduslikus seisundis alades. Alasid, mis paikneksid võimalikult kaugel elamualadest, aga samas ei paikneks ka kõrge ökoloogilise väärtusega aladel, on võrdlemisi vähe. Eesti naaberriigis Soomes on Soome riikliku metsaettevõtte territooriumile ehk siis metsa rajatud mitmeid tuuleparke ja toimub metsaaladele uute tuuleparkide kavandamine. Naaberriigi praktika on näidanud, et metsa aladel on võimalik tuuleenergiat toota ning leida territooriumeid, kus oluline ebasoodne mõju loodusväärtustele puudub.</p> <p>Suurte tuuleparkidega kaasneb teatud häiringuid (müra, varjutus, maastiku muutus). Olemasolevates tuuleparkides tehtud müra mõõtmiste ning kavandatavate tuuleparkide müra modelleeringute kohaselt on tuulikute rajamisel 1 km kaugusel elamutest on tagatud, et müratase jääb alla 40dB, mis on rangeim tööstusmüra väärtus elamualade osas. Samuti ei ole sellisel kaugusel oodata elamualadel olulist varjutustaset. Planeeringu eelnõus on seatud täiendavalt nõue tuuliku tegemisel elamule lähemale kui 1,5 km vastava elamu omaniku kooskõlastuse saamiseks. Sellise nõudega on elamu omanikul võimalik tagada veelgi madalam müratase ja/või varjutuse vältimine.</p>
<p>6. Palivere Piirsalu jahiselts, 02.05.23</p>	
<p>Meie arvates on KSH-s ebapiisavalt kajastatud tuulikuparkide mõju suurulukitele ja nende elukeskkonnale. Lisada tuleks planeeringusse täiendavate uuringute vajadus.</p> <p>Suurulukid on jahimeestele majanduslikult kõige olulisemad tuluallikas, et suuta täita Keskkonnaameti, RMK, Jahindusnõukogu ja maaomanike poolt seatud kohustusi. Kui planeeritavate tegevuste mõjul kaovad jahialadelt põdrad ja</p>	<p>Mõju metsloomadele on käsitletud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande ptk 4.4. Mitmed metsloomaliigid võivad olla tuulikute esinemise osas olla tundlikud ja esineda võib nende arvukuse langust tuulepargi alal ja selle lähialal (metskitse puhul nt u 700 m tuulikust) nii tuulepargi ehituse kui töötamise perioodil. Tuulepargi asukohavaliku ala hõlmab märkimisväärse ala Palivere jahipiirkonnast, seega antud jahipiirkonnale on oodatav mõju negatiivne. Küttimistiheduse statistika alusel on tegu alla keskmise küttimistihedusega jahipiirkonnaga. Seega laiemalt on oodatav</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>muud suurulukid, siis laguneb jahinduse toimiv majandussüsteem. Seepärast on meie jaoks äärmiselt tähtis hinnata kõiki tuulepargi, selle infrastruktuuri, aedade jms. võimalikke mõjusid ulukiasurkonnale selles piirkonnas ja ümber selle.</p> <p>1. Lähtuvalt eeltoodust palume välja selgitada:</p> <p>1.1 Millised lühi – ja pikaajalised mõjud on planeeritavatel tegevustel jahindusele ja looduslikule mitmekesisusele.</p>	<p>mõju valla jahindusele vähese tähtsusega. Valla olemasolevate tuuleparkide alade jahipiirkonnas ei ole võimalik täheldada olulisi muutusi suurulukite küttimisstatistikas võrreldes tuulepargi rajamise eelset ja järgset olukorda.</p>
<p>1.2 Milline on tuulikute töötamisega kaasnev vibratsiooni ja mürareostuse mõju ulukitele ?</p>	<p>Teema käsitus on esitatud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande ptk 4.4. Mitmed metsloomaliigid võivad olla tuulikute esinemise osas olla tundlikud ja esineda võib nende arvukuse langust tuulepargi alal ja selle lähialal (metskitse puhul nt u 700 m tuulikust) nii tuulepargi ehituse kui töötamise perioodil. Sama peatüki alampeatükis on sätestatud nõue, mis on kantud ka planeeringusse, et detailse lahenduse KSH käigus tuleb kaasata ökoloog ja hinnata tuulepargi rajamise mõju rohevõrgustikule sh kaitstavate alade ja elupaikade sidususele. Vajalik on selgitada välja, kas ala läbib esmatähtsaid ulukite liikumiskoridore või kas alal paikneb ulukite, kahepaiksete või roomajate jaoks olulisi elupaiku.</p>
<p>1.3 Milliseid kitsendused jahile seab tuuleparkide võimalik rajamine.</p>	<p>Põhimõtte on, et tuulepargis võib jahti pidada. Samale huvitatud isikule kuuluvas Paldiski tuulepargis on ka jahipidamine lubatud, oluline on et ei lastaks tuulikute suunas ning viibimine tuulikute all on omal vastutusel. Jahipidamist reguleerib üldiselt jahiseadus ja planeeringuga ei määrata selleks eritingimusi. Tuulepargi rajamine ei sea kitsendusi ka tavalisele metsa majandamisele.</p>
<p>1.4 Kas on uuritud Eestis või Eestiga sarnase looduskooslusega, põhjapoolkera parasvöötme metsavööndis tuuleparkide mõju suurulukitele, lindudele ja loodusele sellisel alal ja selle lähi piirkonnas.</p>	<p>Arvukalt on uuringuid linnustiku osas, sh liigispetsiifilisi uuringuid, mida on KSH koostamisel kasutatud.</p> <p>Ulukite käitumise uuringuid tuuleparkides on vähem. Olemasolevate ülevaade on esitatud KSH ptk 4.4, sealjuures on kasutatud ainult uuringuid, mida on võimalik Eesti</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukohta eelvalik. PlanS § 106 kohased arvamused ning valla seisukoht.

Arvamus	Valla seisukoht
	tingimustesse üle kanda (Rootsi ja Poola uuringud). Mitmeid metsaalade uuringuprojekte on käesoleval ajal maailmas käimas. Nt on ulatuslik uurimisprogramm just ulukite ja jahinduse teemal Soomes käivitatud (https://www.luke.fi/fi/uutiset/luonnonvarakeskus-selvittaa-tuulivoiman-vaikutuksia-metsaelaimistoon).
1.5 Kas on kaalutud tuulikupargi ümber ulukitele puhver tsooni rajamist, laiusega 7-10 km, kus säiliks ulukite elualad. Puhvertsoon säilitaks ka elamisväärse elukeskkonna kohalikele inimestele ja vähendaks mürareostust.	Tulenevalt esitatud arvamustest laiendatakse tuulepargi vaba ala puhvertsoon kümnele kilomeetrile. Kohtades, kus planeeritud tuulepargi ja valla piiri vahe on väiksem kui 10 km, laieneb puhvertsoon valla piirini.
7. Sven Köster, 04.05.23	
Toetan Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukohta eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande vastuvõtmise eelnõud v.a. viie kilomeetri tuuleparkide vaba puhvervööndi kehtestamist ümber ala 2. Piirangud on seatud kaugustele eluhoonetest, looduskaitsealadest jne. Lisaks kehtestatav täiendav piirang on liigselt koormav ja piirab täiendava piiranguna tuuleenergeetika arendamist, kohaliku ettevõtluse arendamist ja valla, maaomanike ning majaomanike võimalusi lisatulu teenimiseks.	Tulenevalt esitatud arvamustest laiendatakse tuulepargi vaba ala puhvertsoon kümnele kilomeetrile. Kohtades, kus planeeritud tuulepargi ja valla piiri vahe on väiksem kui 10 km, laieneb puhvertsoon valla piirini.
8. Annela Pällo, MTÜ Pällo Noorte Töökodu, 04.05.23	
Lääne-Nigula Vallavolikogu 21.01.2021 otsuse nr.1 seletuskirjas on kenasti välja toodud põhjendused miks tuulepargile valitud asukoht ei ole sobilik. Olles tutvunud vallavolikogu otsustega antud teema kohta, ei leidnud ma ühtegi hinnangut ega viidet uurimusele, mis kajastaksid inimestele tekitavaid probleemidele.	Planeeringu eelnõu on koostatud planeeringu lähteseisukohtade järgi. Planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine on koostatud keskkonnamõju hindamise programmi järgi. Mõlemad dokumendid olid avalikul väljapanekul 2020. a suvel. Nende dokumentide järgi on koostatud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne ja selle alusel planeeringu asukohavaliku eelnõu. Planeeringu puhul on tegu dokumendiga mis kavandab tuuleparki. Planeeringu mõjude hindamine prognoosib

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Tänapäeval on suureks probleemiks inimeste vaimne tervis. Seljaküla piirkonna inimeste ühispöördumises on välja toodud enamlevinud probleemide üksikasjad ja viimaste aastate lähiriikide uuringute andmed. Kas neid on arvestatud planeeritavate tuugenite rajamisel?</p> <p>Olen aastaid panustanud oma aega ja isiklike vahendeid, et rajada erivajadustega noortele töökodu kus nad saaksid neile sobivas tempos ja vastavalt oma võimetele tegutseda ning täiendada igapäevaeluks vajalikke oskusi. Arvestades neid uuringuid, võib tekkida olukord kus valminud töökodu võib kasu asemel kahju tuua, arvestades nende eripära. Tegemist on autistlike joonte, aktiivsus-tähelepanuhäiretega inimestega.</p> <p>Minu ettepanekud on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. uurida tuugenite mõju inimeste vaimsele tervisele 2. uurida mõju psüühilise erivajadustega inimestele (autismispektrihäiretega, aktiivsus-tähelepanuhäiretega) 3. uurida inimesele talutava planeeritavate tuugenite kõrguse, koguse, võimsuse ja kauguse koosmõju 	<p>kavandatava tegevuse (tuulepargi) mõjusid. Tuulikute mõju inimese (vaimse) tervisele on võimalik uurida olemasolevates tuuleparkides pikaajaliste terviseuuringute abil ja seda on kohane teha ja ka tehakse maailma erinevates tuuleparkides vastavate teadusuuringute raames. Ühe tuulepargi planeeringu KSH puhul on võimalik mõjude hinnangutes lähtuda avaldatud teadusuuringute tulemustest. Senine teadmine on, et tuulikute puhul on häirivamateks mõjudeks inimese jaoks müra ja varjutus, mille kõrged tasemed võivad põhjustada mõju tervisele. Seda eeskätt juhul kui tuulik rajatakse elamutele liiga lähedale. Olemasolevates tuuleparkides tehtud müra mõõtmiste ning kavandatavate tuuleparkide müra modelleeringute kohaselt on tuulikute rajamisel 1 km kaugusel elamutest tagatud, et müratase jääb alla 40 dB, mis on rangeim tööstusmüra väärtus elamualade osas. Müranorm on kehtestatud inimese tervise kaitseks. Samuti ei ole sellisel kaugusel oodata elamualadel olulist varjutustaset. Planeeringu eelnõus on seatud täiendavalt nõue tuuliku tegemisel elamule lähemale kui 1,5 km vastava elamu omaniku kooskõlastuse saamiseks. Sellise nõudega on elamu omanikul võimalik tagada veelgi madalam müratase ja/või varjutuse vältimine. Samuti on planeeringus seatud nõue nii müra kui varjutuse hindamiseks tuulepargi detailse lahenduse koostamisel.</p>
<p>9. Maret Põldre, Aleksander Kodentsev, 04.05.23</p>	
<p>Mõju taimestikule on tehtud teise(valdavalt subtroopilise) kliimavöötme järgi ja põllukultuuridele. Ei saa võrrelda parasvöötme metsi ja maisipõlde.</p>	<p>KSH aruande taimestiku osasse (ptk 4.1) lisati "Teaduskirjanduses puudub info, et oleks täheldatud tuuleparkide töötamisaegset mõju metsa taimekooslustele."</p>
<p>Tuulikute vundamendi osas pole täpsustatud, kas kasutatakse ka vaiasid. Tori valla tuulepargi KSH koostamise programmis on lk.7-</p>	<p>Tuuliku vundamenditüübi valik sõltub maapinna ehitusgeoloogilistest omadustest. Vaivundamente kasutatakse üldjuhul aladel kus pinnase kandevõime ei ole piisav (nt</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>8 p.1.2. räägitud vaivundamendist (taldmike d 25 m ja sügavus kuni 6m, lisaks vaiade pikkus 20m), kusjuures tuulikud on madalamad kui Ristil. Kas saab vundamendi ehitust täpsustada ja kui tuleb siiski vaivundament, kuidas see veerežiimi mõjutab?</p>	<p>turbaalad) või esineb muid ehitustehnilisi kitsendusi. Oluliselt levinumaks lahenduseks on gravitatsioonivundamendi kasutamine.</p> <p>Planeeringus on seatud tingimus “Detailse lahenduse KSH käigus tuleb täpsustada ala hüdrogeoloogilisi tingimusi ning sellest lähtuvalt anda eksperthinnang hüdrogeoloogiliste mõjude osas, sh kavandada sobilikud leevendus- ja seiremeetmed. Hinnata tuleb mõjusid pinnaveele, sh pinnaveekogudele ja pinnaveerežiimile.” Seega juhul kui ilmneb vajadus siiski vaivundamendi kasutamiseks, siis tuleb sellega kaasneva mõjusid hinnata tuulepargi täpsema kavandamise käigus, sh kavandada sobilikud leevendus- ja seiremeetmed.</p>
<p>Kõik modelleeringud müra, varjutuse, jne. on tehtud nn laboritingimustes, mis päris loodusega iialgi ei kattu!</p>	<p>Müra modelleering ja varjutuse hinnang on tehtud vastava erialatarkvaraga lähtudes asjakohastest arvutusmetoodikatest. Modelleeringud on tehtud halvimalle olukorrale arvestamata alal esineva metsa häiringuid vähendavat toimet.</p>
<p>Kuidas mõjutab nii kõrgete tuulikute labade pöörlemine kohalikku mikrokliimat? Õhukihiid aetakse ju pidevalt segamini.</p>	<p>Tuulikute puhul on tuvastatud mõju mikrokliimale st uuringud on näidanud, et kuni 10 km tuulepargist allatuult võib tähendada mikroklimaatilisi muutusi. Tuulikute töötamisel esineb õhukihtide vahelist segunemist. See vähendab maapinnalähedasi õhutemperatuuri ööpäevaseid kõikumisi – tuulikupargi alal on täheldatud päevasel ajal maapinnalähedase õhukihi madalamat temperatuuri ja öisel ajal kõrgemat temperatuuri kui tuulikute mõjualast väljas oleval alal^[1]. Tegu ei ole muutustega tasemel, mis inimesele oleksid üldjuhul märgatavad ning efekti uuritakse pigem seoses tuulikute omavahelise tootluse mõjudega ning mõju põllumajanduslikust vaatest. Nt võib efekt olla märgatav nn öökülma tekke seisukohalt (olukordades kus muidu tekib selgetel öödel maapinna jahtumine võrreldes nt paari meetri kõrgusel mõõdetud temperatuuridega 4 °C võib eeldada, et tuulepargi alal oleks selline muutus väiksem).</p> <p>^[1] Middleton, P., Barnhart, B. 2022. Supporting National Environmental Policy Act Documentation for Atlantic Offshore Wind Energy Development Related to Microclimates.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	Washington (DC): U.S. Department of the Interior, Bureau of Ocean Energy Management. OCS Study BOEM 2022-005. 15 p.
Üldse pole mainitud mikroplasti, mis labadelt lendub ja ümbrust saastab. Seda ei saa olema mitte väike kogus. (Misroplastics from windturbines-Shetland News)	<p>KSH aruande ptk 4.16 täiendati mikroplasti tekke käsitlesega järgnevalt: “Uuema teemana jäätmetekke ja ka tuulikute planeerimise puhul on tõstatatud võimalikku käitamisaegset mikroplasti teket. Mikroplastiks saab nimetada kõiki vees mittelastuvaid plastitükke, mis on mõõtmiselt väiksemad kui 5 mm^[1]. Mikroplasti võimalikku teket ja keskkonda sattumist seostatakse tuulikute labadega, mis on valmistatud valdavalt klaasplastist ning välitingimustes töötades sademete ja tuule toimel kuluvad. Uuringuid antud valdkonnas (nagu mikroplasti tekke kohta üldiselt) on veel vähe, kuid senised uuringud lasevad eeldada, et tuulepargid ei ole olulised mikroplasti tekkeallikad. Antud valdkonna uuringud on senini leidnud, et tuulepargi piirkondades küll leidub mikroplasti, kuid selle koostis ei ole iseloomulik tuuliku labade materjalile. Samuti ei ole täheldatud, et tuuleparkide aladel oleks mikroplasti kontsentratsioon kõrgem kui ümbritsevatele aladel^[2].”</p> <p>^[1] Frias, J.P.G.L., Nash, R. 2019. Microplastics: Finding a consensus on the definition, Marine Pollution Bulletin, Volume 138, Pages 145-147.</p> <p>^[2] Teng. W., Xinqing, Z., Baojie, L., Yao, Y., Li, J., Hejiu, H., Yu, W., Chenglong, W. 2018. Microplastics in a wind farm area: A case study at the Rudong Offshore Wind Farm, Yellow Sea, China. Marine Pollution Bulletin. 128. 10.1016/j.marpolbul.2018.01.050.</p>
Mõju inimesele. Dr. Pierpointi andmed on muudetud ebaolulisemateks, kui teiste viidatud autorite omad. Ometi on ju otsesuhtlusest inimestega (mitte mingeid laborikatseid ja statistikat kasutades) teada, et tuulikud mõjutavad nii tervist kui psüühikat.	Viidatud uuringule on KSH aruandes pühendatud eraldi lõik toomaks välja, et tuulikute lähiala elanike hulgas esineb inimesi, kes on tuulikute tööst tugevalt häiritud. Samas tuleb arvestada, et tegu on pigem populaarteadusliku allikaga ning seda ei saa pidada terviseuuringuks. Vastavad asjaolud on ka KSH aruandes välja toodud selgitamiseks uuringu tausta.
Mõjul inimestele, lisaks muud põhjused, on otsene seos kinnisvara väärtuse langemisega, sest elukeskkond on rikitud.	Võimalikku mõju kinnisvara väärtusele on käsitletud KSH ptk 4.13.3. Selgitame, et erinevate tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamisel tekkida võiva kinnisvara hinna võimaliku muutuse kompenseerimiseks Eestis süsteem puudub. Erinevalt

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>teistest tööstus- ja infrastruktuuriobjektidest on küll tuuleparkide puhul ellu kutsutud riiklik regulatsioon nn tuulikute talumistasu näol kompenseerimaks lähiala elanikele häiringute talumist. Keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, on ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu, mis jaguneb tuulepargi lähiala elanike ja kohaliku omavalitsuse vahel. Kohalik omavalitsus võib saadavat tasu kasutada kohaliku eluolu parandamiseks, mis võib avaldada ka kaudset positiivset mõju piirkonna kinnisvara väärtusele.</p>
<p>Selle KSH järgi tehakse kohalikust loodusest ja elanikest katsejänesed! Väga palju on modelleeringuid ja "hetke parimaid teadmisi". Hiljem sellest tekkinud kahju enam parandada ei saa.(nt.utiliseerimine, millest KSH-s üle libisetakse) Ka on tänapäeval igapäevale kättesaadavad materjalid, millest ilmneb, et tuulikud pole sugugi nii rohelised ja stabiilsed energiaallikad nagu neid püütakse näidata.Kas võimalik rahaline kasu kaalub tõesti üles rikutud keskkonna?</p>	<p>Keskkonnamõju hindamine peab hindama kavandatava tegevuse mõjusid olukorras kus objekti vastavasse asukohta alles kavandatakse. Sellises olukorras on igati kohane mõjusid modelleerida (arvutuslikult hinnata) ning kasutada parimat teadmist lähtudes teaduskirjandusest, mis suuresti põhineb olemasolevate tuuleparkide mõõtmistel ja uuringutel.</p> <p>Nõustume, et tuuleparkide rajamise ja kasutamisega kaasneb olulisi keskkonnamõjusid. Võimalikest mõjudest annab ülevaate asukoha eelvaliku otsuse lisaks olev KSH aruanne ning tuulepargi detailse lahenduse koostamisel tuleb teostada detailse lahenduse mõjude hindamine. Planeeringus on sätestatud uuringute ja modelleerimise vajadus.</p> <p>Tuuleparkide rajamise vajadus tuleneb keskkonnaeesmärkidest – vajadusest pidurdada kliimamuutusi. Praegune fossiilsete kütuste kasutamine on oluliselt suurema keskkonnamõjuga, kui taastuenergia kavandamine.</p>
<p>Kui vald selle tuulepargiga jätkab, siis vaadates, kuidas praegu asju inimestest üle ja läbi surutakse, saame siia lõpuks ikkagi kolmkümmend 290m tuulikut. See halvendab veelgi looduse eluolu ja võtab või rikub veel suurema hulga inimeste, kes siin elavad ja kodud on rajanud, kodud.</p>	<p>Planeeringu asukoha eelvaliku seletuskirja ptk 3.2.1 kohaselt võib alale ehitada kuni 25 elektrituulikut suurima lubatud suhtelise kõrgusega 270 meetrit. Koostatava detailplaneeringu kohaselt ei ole võimalik teha 30 290 m kõrgust elektrituulikut.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Tuulepargi piirkonnas pole siis ju valla visioonil ja missioonil, mis puudutab inimeste elukeskkonda ja heaolu mingit katet. Ja kas selles valguses valla hüüdlause, "Tule meile, päriselt!", on lihtsalt kõlav loosung?</p>	<p>Lääne-Nigula valla arengukava 2022-2030 E 2.1 on seadnud väljakutseks nr 7: „Taastuvenergia võimaluste arendamine ja kasutamine valla territooriumil.“ Tegevussuund selle elluviimiseks on nr 2.1.21: „Koostöö valla elanike ja ettevõtjatega taastuvenergia arendamiseks valla territooriumil.“ Ka sama väljakutse tegevussuund nr 2.1.13: „Palivere tootmisala arendamine - koostöös riigi ja võrguettevõtjatega vajaliku elektrivõimsuse tagamine, juurdepääsutee rekonstrueerimine ja tänavavalgustuse väljaehitus, kiire interneti ühendus, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni ning tuletõrjeveree küsimused.“ on seotud kavandatava tuulepargiga.</p> <p>Samuti on arengukavas viidatud hüüdlause, „Tule meile, päriselt!“ Arengukavas soovitakse keskkonda, kus saab elada ja ka seada võimalusi ettevõtluseks ning taastuvenergeetika arendamiseks. Üks ei välista teist.</p> <p>Nii Eesti kui Euroopa Liit on deklareerinud taastuvenergia tootmise tõstmise vajadust. Kahjuks ei esine Eestis piisavalt tööstusalasid kuhu tuuleparke oleks võimalik rajada ning taastuvenergia eesmärkide täitmiseks on vajalik leida tuuleparkide rajamiseks maad hetkel looduslikus seisundis alades. Alasid, mis paikneksid võimalikult kaugel elamualladest, aga samas ei paikneks ka kõrge ökoloogilise väärtusega aladel, on võrdlemisi vähe. Tuulepargi planeerimine Lääne-Nigula valda ei tähenda, et siin ei soovita elanikele head kodukeskkonda.</p> <p>Taani on olnud kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise poliitikas esirinnas ja kavatseb nüüd vähendada heitkoguseid 2030. aastaks 70% võrra võrreldes 1990. aasta tasemega ja saavutada süsinikuneutraalsus 2050. aastaks. Taanis on kümneid aastaid toimunud turism energiamajanduse valdkonnas, taani inimesed on uhked oma keskkonnasäästliku käitumise osas.</p> <p>Põhja-Pärnumaa vald, kus ehitatakse Tootsi tuuleparki ja kus on käimas mitmeid tuuleenergeetika planeeringuid, on seadnud eesmärgiks olla Eestis eesrindlik energiatootmise rohelisemaks muutmisel. Eelnevad näited toovad välja, et tuuleenergeetika arendamine on suur võimalus, mitte tingimata kahjulik ja</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>eemaletõukav tegevus. Läbi planeerimismenetluse soovitakse saavutada tasakaalustatud otstarbekas planeerimislahendus, mis võimaldab nii tuulepargi tegemise kui ka kohalike elanike elamisväärse kodukeskkonna.</p> <p>Mõnes omavalitsuses, nt Põltsamaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja selle tööversioon, võimaldatakse asukoha eelvaliku ala 750 m kaugusele, Lääne-Nigula vallas on tagatud, et lähemale kui 1500 m ei ole võimalik tuulikuga ilma elaniku nõusolekuta tulla.</p>
<p>10. Tarmo Kruuspan, Keedika Külaselts MTÜ, 04.05.23</p>	
<p>1.Metsaalale tuulikute paigaldamine on problemaatiline, kuna puudub senine praktika ja mõjud on teadmata. Ettepanek on paigaldada tuulikud alale, kus ei ole tarvis hävitata looduskooslusi.</p>	<p>Nii Eesti kui Euroopa Liit on deklareerinud taastuvenergia tootmise tõstmise vajadust. Kavandatava tuulepargi rajamisel on tugev positiivne mõju Eesti kasvuhoonegaaside summaarsele heitkoguse vähendamisele ning Eesti kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele energeetika sektoris, kuid samas kaasneb metsamaa raadamisega negatiivne mõju LULUCF sektorile. Seetõttu tuleb detailse lahenduse puhul eelistada sellist tuulikute ja neid toetava taristu paiknemist, mis tagaks võimalikult vähese maakasutuse muutuse. Kahjuks ei esine Eestis piisavalt tööstusalasid kuhu tuuleparke oleks võimalik rajada ning taastuvenergia eesmärkide täitmiseks on vajalik leida tuuleparkide rajamiseks maad hetkel looduslikus seisundis alades. Alasid, mis paikneksid võimalikult kaugel elamualadest, aga samas ei paikneks ka kõrge ökoloogilise väärtusega aladel, on võrdlemisi vähe. Eesti naaberriigis Soomes on Soome riikliku metsaettevõtte territooriumile ehk siis metsa rajatud mitmeid tuuleparke ja toimub metsaaladele uute tuuleparkide kavandamine. Naaberriigi praktika on näidanud, et metsa aladel on võimalik tuuleenergiat toota ning leida territooriumeid, kus oluline ebasoodne mõju loodusväärtustele puudub.</p> <p>Metsa raadamist vältida ei ole võimalik, selle täpne ulatus määratakse detailse osa koostamisel koostöös maaomanikega.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>2.Kehtiv valla arengukava missioon: “Lääne-Nigula valla missioon on luua elanikele parim arengu- ja elukeskkond, säilitada valla erinevate piirkondade kultuuripärand ja traditsioonid”</p> <p>Mitmekümne ülikõrge tuuliku ja sellega seotud taristu ehitamine muudab looduskauni piirkonna pöördumatult tööstuspiirkonnaks.</p>	<p>Lääne-Nigula valla arengukava 2022-2030 E 2.1 on seadnud väljakutseks nr 7: „Taastuvenergia võimaluste arendamine ja kasutamine valla territooriumil.“</p> <p>Tegevussuund selle elluviimiseks on nr 2.1.21: „Koostöö valla elanike ja ettevõtjatega taastuvenergia arendamiseks valla territooriumil.“ Ka sama väljakutse tegevussuund nr 2.1.13: „Palivere tootmisala arendamine - koostöös riigi ja võrguettevõtjatega vajaliku elektrivõimsuse tagamine, juurdepääsutee rekonstrueerimine ja tänavavalgustuse väljaehitus, kiire interneti ühendus, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni ning tuletõrjevee küsimused.“ on seotud kavandatava tuulepargiga.</p> <p>Tuulepargi planeerimine Lääne-Nigula valda ei tähenda, et siin ei soovita elanikele head kodukeskkonda ning hävitataks kultuuripärand ja traditsioonid. Arvamusest ei selgu, kuidas hävineks kultuuripärand ja traditsioonid tuulepargi rajamisel. Tuulepargi rajamine võimaldab piirkonna arengut tootmise- ja ettevõtluse suunal tuulepargist tuleneva otseliini kohase võrgutasudeta energiaga ning tuulepargi teenindamiseks vajalike inseneridest töökohtade kaudu. Töökohtade loomine loob omakorda eeldused pidurdada elanikkonna vähenemist.</p> <p>Taani on olnud kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamise poliitikas esirinnas ja kavatseb nüüd vähendada heitkoguseid 2030. aastaks 70% võrra võrreldes 1990. aasta tasemega ja saavutada süsinikuneutraalsus 2050. aastaks. Taanis on kümneid aastaid toimunud turism energiamajanduse valdkonnas, taani inimesed on uhked oma keskkonnasäästliku käitumise osas.</p> <p>Põhja-Pärnumaa vald, kus ehitatakse Tootsi tuuleparki ja kus on käimas mitmeid tuuleenergeetika planeeringuid, on seadnud eesmärgiks olla Eestis eesrindlik energiatootmise rohelisemaks muutmisel. Eelnevad näited toovad välja, et tuuleenergeetika arendamine on suur võimalus, mitte tingimata kahjulik ja eemaletõukav tegevus. Läbi planeerimismenetluse soovitakse saavutada tasakaalustatud otstarbekas planeerimislahendus, mis võimaldab nii tuulepargi tegemise kui ka kohalike elanike elamisväärse kodukeskkonna.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>Mõnes omavalitsuses, nt Põltsamaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja selle tööversioon, võimaldatakse asukohta eelvaliku ala 750 m kaugusele, Lääne-Nigula vallas on tagatud, et lähemale kui 1500 m ei ole võimalik tuulikuga ilma elaniku nõusolekuta tulla.</p>
<p>3.Kuna nii kõrgeid tuulikuid ei ole veel püstitatud, siis kuidas saab tegelikult hinnata vibratsiooni, müra ja muud negatiivset mõju? Kõigepealt tuleks püstitada näidis ja siis mõõta tegelikke mõjude suurusi. Milliste uuringutega on saadud praegu planeeritavate tuulikute ohutegurid? Soovime tutvuda nendega.</p>	<p>Keskkonnamõju hindamine peab hindama kavandatava tegevuse mõjusid olukorras kus objekti vastavasse asukohta alles kavandatakse. See on keskkonnamõjude hindamise tavapärane ülesanne erinevate objektide puhul. Ühegi kavandatava objekti puhul ei ole võimalik seda kavandatavas asukohas uurida/mõõta. Sellises olukorras on igati kohane mõjusid modelleerida (arvutuslikult hinnata) ning kasutada parimat teadmist lähtudes teaduskirjandusest, mis suuresti põhineb olemasolevate tuuleparkide mõõtmistel ja uuringutel.</p> <p>Tuulikute mõju iseloom jääb samaks kui olemasolevatel tuulikutel ka nende mõõtmete suurenemisel ja nende mõõtmete suurenemist on võimalik erinevate mõjude hindamises arvesse võtta. Näiteks müra osas on juba väga pikka aega teada kuidas müra füüsikaliselt levib. Selleks on välja töötatud müra leviku hindamise arvutusstandardid – valemid mille abil arvutada müra allika juures tekkiva müra levikut tundliku alani. Mõju hindamisel on konservatiivselt eeldatud, et kavandatavate tuulikute mürataseme on kuni paar dB kõrgem kui käesoleval ajal tootmises olevatel tuulikudel. Sellele järeldusele on jõutud vaadeldes tuulikute mürataseme senist muutust. Kavandatavate tuulikute tekitatava müra levikut elamualade suhtes on seega hinnatud kasutades arvutusstandardeid ja eelduslikku tuulikute mürataset.</p> <p>Eriplaneeringu lisaks olevas KSH aruandes on leitavad viited kõigile kasutatud allikatele. Pea kõik allikad (võib esineda üksikuid tasuliste teadusväljaannete allikaid ja standardeid) on kättesaadavad internetiotsingu kaudu ja vabad igaühele tutvumiseks.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>4. Milliseid teid hakatakse kasutama ja kuidas tagatakse teede korrasolek ehitamise ajal ja järgselt? Materjali maht on väga suur. Ainult üks laba kaalub juba umbes 20-25 tonni.</p>	<p>Planeeringu asukoha eelvaliku staadiumis ei määrata täpseid juurdepääsusi, need tuleb määrata detailse lahenduse koostamisel. Asukoha eelvaliku seletuskirja ptk 3.4 on seatud nõue: „Teede asukoha määramisel analüüsida võimalikke erinevaid asukohtasid ja teekoridoride laiendamisvajadust ning võimalusel mitte kavandada ehitusaegset juurdepääsu Risti-Kuijõe teelt Valksi tee ja Allika tee kaudu – antud tee läbib külakeskust ning on ääristatud põlispuudega, väljakujunenud külamiljööd ei soovita muuta laiaks teekoridoriks“.</p>
<p>5.Suurtel maismaa tuuleparkidel on täheldatud öist maapinna temperatuuri tõstev ja õhuniiskust muutev mõju. Kuna antud tuulepark on täielikult metsaalal, siis kuidas see võiks muuta elustikku?</p>	<p>Tõepoolest suurte tuuleparkide puhul esineb mikroklimaatilisi muutusi. Tuulikud “segavad” õhukihte. See vähendab maapinnalähedasi õhutemperatuuri ööpäevaseid kõikumisi – tuulikupargi alal on täheldatud päevasel ajal maapinnalähedase õhukihi madalamat temperatuuri ja öisel ajal kõrgemat temperatuuri kui tuulikute mõjualast väljas oleval alal. Tegu on väga väikese muutusega (kirjanduse alusel kuni 3 C). Arvestama peab, et tuulepark ei tõsta temperatuuri, vaid vähendab ööpäevaseid temperatuuri kõikumist. Sellise ulatusega temperatuuri kõikumiste muutuse vähendamine elustikule mõju ei avalda.</p> <p>Arvestama peab, et tuuleparkide rajamise vajadus tuleneb kliimaeesmärkidest. Juhul, kui üleilmse keskmise temperatuuri tõusu võrreldes tööstusajastu eelse temperatuuriga ei suudeta hoida alla 1,5°C, on sellel tugevalt negatiivsed tagajärjed nii inimese elutingimustele kui ka väga paljudele teistele liikidele ja kooslustele. Selleks, et pidurdada kliima soojenemist, on vaja koheselt vähendada inimtekkeliste kasvuhoonegaaside atmosfääri paiskamist^[1].</p> <p>[1] IPCC, 2021: Summary for Policymakers. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change</p>
<p>6.Kuidas toimub tuulikute utiliseerimine ja kas sellega kaasnevad keskkonnaohud on hinnatud? Tuuliku eluiga on väidetavalt ainult</p>	<p>Tuulikute lammutamine ja tekkivate lammutusjäätmete käitluse korraldamine on tavapärane ehituslik protsess. Tuulepargi eluea lõppedes on pargi omanik kohustatud tuulikud demonteerima ja korraldama tekkivate jäätmete käitlemise. Lammutamine</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>u.20 aastat. Seega ei ole see probleem kauges tulevik. Kes utiliseerib ja kuidas?</p>	<p>toimub projekti alusel ning lammutusprojekti osaks on jäätmete käitluskava koostamine. Lammutusprojekt sisaldab tarvidusel keskkonnamõjude analüüsi. Lammutusprojekt kooskõlastatakse kohaliku omavalitsusega. Tuulikute eluea järgne likvideerimine on tuulepargi omaniku kohustus ja igasugune jäätmekäitlus toimub vastavalt jäätmeseadusele. Keskkonnanäringu hüvitamise tasu makstakse kuni tuuleelektrijaama tema asukohast eemaldamiseni – seega on ka see üks motivaator elektrijaama likvideerimiseks.</p> <p>Tuulikute utiliseerimise eest vastutab arendaja, kelle kohustus on lähtuvalt saastaja maksab printsipiist tagada kogu protsessi keskkonnaohutu käitamine, mille alla kuulub ka tuulite demonteerimise käigus tekkinud jäätmete keskkonnaohutu ning nõuetele vastav käitlemine. Investeering tuuleparki katab tuulepargi ehituse, opereerimise ja utiliseerimise kulud - arvestatakse kogu tuulepargi elukaare kuludega.</p>
<p>7.Praegusel ajal ei ole tuuliku labad ümbertöödeldavad. Küll aga sisaldavad väga mürgiseid komponente. Hävimatuid tuuleturbiini labasid ei saa kergesti purustada, ringlusse võtta ega taaskasutada.</p> <p>Selle asemel hakitakse need tükkideks, mis on piisavalt väikesed ja veetakse prügimäele.</p> <p>Nad on seal igavesti. Küll aga saagimisel tekkinud mürgine puru võib sattuda põhjavaette. Kuidas siin utiliseeritavate tuulikute puhul sellised ohud välistatakse?</p>	<p>Tuuliku eluea järgne labade käitlemine on olnud pikka aega problemaatiline ja antud valdkonnas on käinud aktiivne tootearendus probleemile lahenduse leidmiseks. Üks juhtivatest tuulikutootjatest on käesolevaks ajaks ka teatanud probleemile majanduslikult tasuva lahenduse leidmisest. Leitud on võimalus vanade labade materjal ümbertöödelda uute labade toormeks vms ehitusmaterjaliks^[1]. Seega arvestades ka Euroopa Liidu ringmajanduse eesmärke, siis tuleb käesoleval ajal kavandatavate tuuleparkide tuulikute puhul tagada nende taaskasutus.</p> <p>Taaskasutuslahenduste väljatöötamise eest vastutavad tootjavastutuse põhimõtetest lähtuvalt tuulikute tootjad.</p> <p>^[1] https://www.vestas.com/en/media/company-news/2023/vestas-unveils-circularity-solution-to-end-landfill-for-c3710818</p>
<p>8.Iga tuulik kasutab umbes 300 liitrit õli, mida vahetatakse kord aastas. Kasutuses olevatel tuulikutel on esinenud lekkeid. Kuidas</p>	<p>Igasuguse tootmistegevusega kaasnev avariide oht. Õnnetuse vältimiseks tuleb tuulikupargi valdajal tagada tuuleturbiinide korrasoleku pidev monitooring ning hoolduste toimimine vastavalt konkreetset paigaldatavate tuulikute tehnilistele</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>on garanteeritud õrna loodusega alal selle sattumine pinnasesse ja sealtkaudu põhjavette?</p>	<p>tingimustele. Tänapäevastes tuulikutes on kasutusel mitmed monitooringusüsteemid ning lekete ennetussüsteemid. Tuuliku ohutu opereerimise sh hoolduse tagab seadme juhendi järgne hooldus ja korrashoid. Õlivahetus on tavapärase protsess mille jaoks on igal tuuliku tootjal juhised. Tuulikute hooldustöid viivad läbi sertifitseeritud/koolitatud inimesed. Selgitame ka, et üldjuhul ei toimu tuulikute õlivahetus iga aastaselt. Eestis olemasolevate tuulikute puhul toimub õlivahetus olenevalt tuuliku tüübist u 1 kord 5 aasta jooksul, uuemate tuulikute puhul on õlivahetus veelgi harvem. Õlivahetuse ajal kasutatakse alati ka ettevaatusmeetmeid (nt ümber tuuliku torni paigaldatav krae) vältimaks õli sattumist keskkonda.</p>
<p>11. Ande Maidla, 05.05.23</p>	
<p>1. Mitte lubada püstitada tuulikuid eluhoonetele lähemale kui 1,5 km. Kaaluda võimalust suurendada tuulikute kaugust eluhoonetest 2 kilomeetrini, et minimeerida kaasnevaid negatiivseid mõjusid püsielanikele – müra, varjutus jms.</p> <p>Avalikule väljapanekule saadetud eelnõus on sätestatud 1 -1,5 km laiune kooskõlastustingimustega ala, kuhu võib püstitada tuulikuid, kui saavutatakse kokkulepe eluhoonete omanikega.</p> <p>Avalikus planeerimismenetluses ei tohi lubada varjatud tehinguid planeeringust huvitatud isiku ja mõjutatud isikute vahel. Üksikisiku eesmärk lühiajalise kasu saamiseks ei saa kaaluda üle teiste isikute huve, kelle elukeskkond selle tõttu halveneb – müra valjeneb, varjutuse võimalik teke/suurenemine, visuaalse häiringu suurenemine seoses tuuliku liikumisega eluhoonetele lähemale, mõju kinnisvarale jms. Selles suhtes on väga oluline säilitada iga tuuliku maksimaalne võimalik kaugus eluhoonetest, et tagada kõikide piirkonnas elavate inimeste jätkuv heaolu Lääne-Nigula vallas ja et säiliks uute inimeste tahe piirkonda</p>	<p>Nii Eesti kui Euroopa Liit on deklareerinud taastuenergia tootmise tõstmise vajadust. Kahjuks ei esine Eestis piisavalt tööstusalasid kuhu tuuleparke oleks võimalik rajada ning taastuenergia eesmärkide täitmiseks on vajalik leida tuuleparkide rajamiseks maad hetkel looduslikus seisundis alades. Alasid, mis paikneksid võimalikult kaugel elamualadest, aga samas ei paikneks ka kõrge ökoloogilise väärtusega aladel, on võrdlemisi vähe. Suurte tuuleparkidega kaasneb teatud häiringuid (müra, varjutus, maastiku muutus). Olemasolevates tuuleparkides tehtud müra mõõtmiste ning kavandatavate tuuleparkide müra modelleeringute kohaselt on tuulikute rajamisel 1 km kaugusel elamutest on tagatud, et müratase jääb alla 40dB, mis on rangeim tööstusmüra väärtus elamualade osas. Samuti ei ole sellisel kaugusel oodata elamualadel olulist varjutustaset.</p> <p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.2.1 on: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugemale elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>elama asuda (teadaolevalt on vähemalt üks Ristile elama asuda soovinud isik sellest plaanist tuulepargi planeeringu jätkumise tõttu loobunud).</p>	<p>Planeeringu eelnõus on seatud täiendavalt nõue tuuliku tegemisel elamule lähemale kui 1,5 km vastava elamu omaniku kooskõlastuse saamiseks. Sellise nõudega on elamu omanikul võimalik tagada veelgi madalam müratase ja/või varjutuse vältimine.</p> <p>Ala vähendamisel kahe kilomeetrini on oht, et eelvaliku ala jääb liigselt väikseks ning ei võimalda soovitud mahus tuuleparki rajada seoses kohapõhiste keskkonnapiirangutega. Selgituseks – detailse osa koostamisel määratakse tuulikute asukohad arvestades täiendavate uuringute alusel saadavat sisendit looduskeskkonnast.</p> <p>Eespool toodud nõuded tagavad, et detailse osa koostamisel tehtaks parim planeeringulahendus, mis tagab nii efektiivsuse, kompaktsuse ja piisava kauguse hoonetest.</p>
<p>2. Mitte lubada varjutust eluhoonetele. Kuna varjutuse kestus on seaduses reguleerimata, on siin volikogul otsustusõigus, millises ulatuses varjutust eluhoonetele lubada.</p> <p>Varjutus on üks olulistest tuulikute kaasnevatest negatiivsetest mõjudest, mis mõjub inimestele vaimselt laastavalt.</p> <p>Tuulikud tuleks planeerida selliselt, et eluhooned ja nende lähiümbrus, kus inimesed viibivad pikemat aega, ei jääks varjutuse alasse. Kui varjutuse vältimine ei ole mingil põhjusel siiski võimalik, tuleb kaaluda tuulikute töö seiskamist varjutuse tekkimise ajaks, vähendada tuulikute kõrgust piirkonnas jms.</p>	<p>Eestis puudub varjutuse osas normdokument. Saksa on teadaolevalt ainukene riik, millel on standardist tulenev selge normväärtus (ilma päikespaiste reaalselt kestvust arvestamata ehk halvim arvutusliku meetodikaga arvutades 30 h/a ja max 30 min/päevas või lokaalseid kliimaandmeid arvestades 8 h/a). Belgia, Kanada, Iirimaa jt kasutavad Saksa juhendit. Rootsi ja Taani soovituslik tase on kliimat arvestava meetodikaga arvutades vastavalt 8 ja 10 h. Soomes ametlikku juhust ei ole, mõjuhindamise praktikas kasutatakse halvima arvutusliku kohast 30 h/a ja max 30 min/päevas. Saksamaa ja Taani normid ei ole ranguselt oluliselt erinevad – arvutusmeetodika on erinev.</p> <p>Asukoha valiku eelnõud täiendatakse selliselt, et kliimat arvestava meetodikaga arvutades on suurim lubatud varjutuse aeg kuni kaks tundi aastas.</p> <p>Täiendavalt lisatakse eelnõusse, et detailses osas tuleb koos Transpordiametiga selgitada, kuidas viia punaste plinkivate tulede mõju miinimumi, et oleks tagatud lennuohutus ja et inimesed näeks neid minimaalselt.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>3. Kõrgemate kui 250 m tuulikute püstitamisel tuleks kehtestada tuulepargi ümber minimaalselt 7 km laiune puhvertsoon, kuhu ei saaks rajada uusi tuuleparke. Puhvertsoon on vajalik selleks, et inimesed ei jääks elama tuuleparkide olulisse mõjupiirkonda – kõrgemate kui 250 m tuulikute puhul on see 3 km e summaarselt 6 km, kumuleeruvate mõjude leevendamiseks peaks puhvertsooniks olema vähemalt 7-8 km (seegi ei pruugi olla suurte tuuleparkide puhul piisav kaugus).</p> <p>Praeguses eelnõus on kehtestatud puhvertsooniks 5 km, mis jätab kõrgemate kui 250 m kõrguste tuulikute korral eluhooned 1 km ulatuses mitme tuulepargi olulisse mõjupiirkonda, kui piirkonda peaks lisanduma uusi arendusi, mida praeguses rohepöördebuumis ei saa välistada.</p> <p>Kuna müra kandub peamiselt tuule suunas, siis tuuleparkide keskel elavatel inimestel ei tekigi sellisel juhul olukorda, kus poleks müra – kust iganes tuul puhub, müra on kogu aeg kuulda ja see ei oleks enam normaalne elukeskkond!</p>	<p>Tulenevalt esitatud arvamustest laiendatakse tuulepargi vaba ala puhvertsoon kümnele kilomeetrile. Kohtades, kus planeeritud tuulepargi ja valla piiri vahe on väiksem kui 10 km, laieneb puhvertsoon valla piirini.</p>
<p>4. Palun selgitada, kuidas arvestatakse eluruumi omanikule keskkonnanäitajate tasu juhul kui eluhoone jääb mitme tuulepargi mõjupiirkonda – kuni 250 m tuulikute puhul 2 km ja kõrgemate kui 250 m 3 km?</p>	<p>Kui eluruum jääb mitme tuulepargi mõjualasse, siis makstakse keskkonnanäitajate tasu kõigi mõjualasse jäävate tuuleparkide eest lähtuvalt nende võimsusest. Vastav regulatsioon on määratud keskkonnanäitajate seaduses.</p> <p>Maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu määratakse vahemikus 0,7 kuni 1 protsenti järgmise kahe näitaja korrutisest:</p> <p>1) tuuleelektrijaama kvartalis toodetud elektrienergia kogus megavatt-tundides, kuid mitte vähem kui 70 protsenti tuuleelektrijaama nimivõimsusest korrutatuna 750-ga;</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>2) vastava kvartali Eesti hinnapiirkonna järgmise päeva turu elektrienergia aritmeetiline keskmine börsihind.</p> <p>Kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud maismaal paikneva tuuleelektrijaama tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasust 50 protsenti maksab kohaliku omavalitsuse üksus maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele tasu. Maismaa tuulepargi mõjuala käesoleva seaduse tähenduses on Eesti Vabariigi piirkond, mis ulatub kuni 250 meetri kõrguse tuuleelektrijaama puhul kahe kilomeetri ja 250-meetrise ning kõrgema tuuleelektrijaama puhul kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist. Kui vastavalt kas kahe või kolme kilomeetri kauguseni tuuleelektrijaama lähima torni keskpunktist ulatuv piirjoon läbib kinnistut, ulatub mõjuala kinnisasja kaugeima piirini. Elukohaga seotud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu maksimaalne suurus eluruumi kohta on kalendriaastas vastava aasta kuue kuu Eesti töötasu alammäär.</p>
<p>5. Kuidas kompenseeritakse eluruumi omanikele hoonete helipidavuse suurendamiseks tehtavad kulud, kui tuulepargist lähtuv müra kostub eluruumidesse ja häirib inimeste igapäevaelu? Piirkonnas on palju vanu puitelamuid, millede helipidavus on küsitav ja võrreldamatu praegusel ajal ehitatavate hoonete helipidavusega. Palun näha ette konkreetsed kompensatsioonimeetmed ja vastutused ning lisada see osa planeerimisdokumentidesse.</p>	<p>Keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, on ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kandmine 50% ulatuses kohaliku omavalitsuse üksuse poolt maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele. Olenevalt tuuliku kõrgusest, kas see on madalam kui 250 m või kõrgem kui 250 m, on mõjuala vastavalt kahe või kolme kilomeetri sisse jäävad kinnistud. Kohalik omavalitsus saab teist 50-t protsenti kasutada vastavalt oma vajadustele, ka seda saab suunata kohaliku elu parendamiseks. Häiringute tasu kasutamine ei ole seaduses reguleeritud ja tasu parim kasutus on jäätud iga tasu saaja enda otsustada. Kuna on tegu häiringute kompenseerimiseks kehtestatud tasuga, siis eeldatavalt võiks selle rakendamine olla just häiringute vähendamisele suunatud tegevuste tarvis.</p> <p>Selgitame täiendavalt, et asukohavaliku KSH koostamisel tehtud indikatiivse mürahinnangu alusel ei ole oodata müra öise sihtväärtuse ületamist ühelgi elamualal.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>6. Piirsalus on väga halb mobiilandmeside ja internet, sest jääb ümbritsevat mobiilsidemastide mõjupiirkonna äärealadele (esineb ka täielikke nn leviauke). Olen ise suures osas kodukontorist töötav inimene ja sideprobleemid on igapäevaselt tuntavad. Sellest lähtuvalt teen ettepaneku kohustada lisatingimusena planeeringu kehtestamisel planeeringust huvitatud isikut välja ehitama kiire interneti püsiühendus kinnistuteni, mis jäävad planeeringuala olulisse mõjupiirkonda, kelle sidekvaliteet halveneb ja kes selleks soovi avaldavad. Senini ei ole riiklike programmidega leitud Läänemaale kiire interneti väljaehitajat. Praegu on võimalus arendajal üles näidata head tahet ja anda midagi kogukonnale tagasi, mitte ainult hävitades nende traditsioonilist elukeskkonda.</p>	<p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.21 on: „Tuulepargi detailse lahenduse koostamisel tuleb teha koostööd Kaitseministeeriumi, Transpordiameti, Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusega ning sidevõrkude operaatoritega selgitamiseks tuulepargi rajamisega kaasneda võivaid võimalikke mõjusid radaritele ning televisiooni- ja sideteenustele. Teemavaldkonda tuleb detailse lahenduse KSHs käsitleda.“ Lisame sinna järgmise selgitava lause: „Kui planeeritav tuulepark halvendab mobiili- ja internetiühendust, siis seada tingimused kaasaegse mobiilside tagamiseks, hetkeolukord tuleb fikseerida detailse osa koostamisel.“ Lisaks määratakse täiendavaks kaasatavaks TTJA.</p>
<p>7. Piirsalu küla jääb valdavate edelatuulte alla ja piirkond saab enim mõjutatud tuulepargist lähtuvast müra. Teen ettepaneku vähendada tuulikute kõrgust ja võimsust ja/või suurendada minimaalset kaugust eluhoonetest minimaalselt 2 kilomeetrini tuulikupargi idaküljel (Risti-Piirsalu-Kuijõe maanteest vasakule jääval alal), vältimaks halbade ilmastikutingimuste koosmõjul piirnorme ületava müra võimalikku kandumist eluhooneteni. Tuulikupargist lähtuva müra piirnormiks elamualadele kehtestada 35 dB.</p>	<p>Selgitame, et müranorm peab olema tuulepargi rajamise korral elamualadel tagatud ja antud planeeringuala paiknemise korral ei ole müra modelleeringust tulenevalt alust hinnata, et esineksid probleemid selle täitmisega. Selgitame, et KSH müra modelleeringus ongi arvestatud, et müranorm oleks tagatud igal ajahetkel. Reaalselt kehtib norm põhimõttel, et see peab olema täidetud vastavalt öise perioodi keskmise väärtusena.</p> <p>Selgitame, et müranormide määramine ei ole kohaliku omavalitsuse pädevuses. Müra normväärtused on määratud välisterritooriumil vastavalt keskkonnaministri määrusega ja siseruumides sotsiaalministri määrusega. Normväärtuste täitmine müratundlikel aladel on kõigile müraallika valdajatele kohustuslik.</p>
<p>12. Lea Lai, Kertu Reimann, Marje Viigipuu</p>	

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Kehtestada tuulikute minimaalseks kauguseks eluhoonetest 2 km ilma läbirääkimistingimusest, täiendava kooskõlastustingimustega ala eemaldada joonistelt.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Planeeringulahendusest lähtuvalt võimaldab selline kaugus kavandada tuulikupargi võimalikult kompaktsena ja võimalikult kaugele elamutest ja ühiskondlikest hoonetest nagu volikogu otsuse eelnõus on kavandatud. Avalikus planeerimisprotsessis ei saa olla planeerimismenetluse väliseid kokkuleppeid, kus raha eest ostetakse inimestelt tuulikute püstitamise lubasid elukeskkonna rikkumise hinnaga ehk sisuliselt pakutakse altkäemaksu riigiettevõtte poolt.</p> <p>Tuulikute müra sõltub kaugusest. Nende müra on spetsiifiline – valjeneb tuule kiiruse tõustes ja sel on teatav vihisev rütm - tuulikute müra on häiriv monotoonne müra. Kuna küla ja elamuala (sh hajali asuvad elamud) jääb lagedate põldude taha ning metsaraie on jätkuv, siis puudub praktiliselt igasugune looduslik puhvertsoon Piirsalu küla elanike elukeskkonna jaoks nii tuule kui müra takistusena.</p> <p>Müra vähendamiseks puuduvad efektiivsed vahendid - ainus efektiivne võimalus müra vähendamiseks on müraallika viimine võimalikult kaugele inimasustusest, sest mets kui müra vähendav argument, ei ole tõhus, kuna töötab ainult juhul, kui mets oli-on-ja-jääb ja metsa tihedus on selline, et sellest läbi ei näe. Sügistalvisel perioodil, kui puud on raagus, on metsa helisiduv võime vähenenud, samuti muudavad olukorda raied, mis</p>	<p>Nii Eesti kui Euroopa Liit on deklareerinud taastuvenergia tootmise tõstmise vajadust. Kahjuks ei esine Eestis piisavalt tööstusalasid kuhu tuuleparke oleks võimalik rajada ning taastuvenergia eesmärkide täitmiseks on vajalik leida tuuleparkide rajamiseks maad hetkel looduslikus seisundis alades. Alasid, mis paikneksid võimalikult kaugele elamualadest, aga samas ei paikneks ka kõrge ökoloogilise väärtusega aladel, on võrdlemisi vähe. Suurte tuuleparkidega kaasneb teatud häiringuid (müra, varjutus, maastiku muutus). Olemasolevates tuuleparkides tehtud müra mõõtmiste ning kavandatavate tuuleparkide müra modelleeringute kohaselt on tuulikute rajamisel 1 km kaugusel elamutest on tagatud, et müratase jääb alla 40dB, mis on rangeim tööstusmüra väärtus elamualade osas. Samuti ei ole sellisel kaugusel oodata elamualadel olulist varjutustaset.</p> <p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.2.1 on: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugele elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“</p> <p>Planeeringu eelnõus on seatud täiendavalt nõue tuuliku tegemisel elamule lähemale kui 1,5 km vastava elamu omaniku kooskõlastuse saamiseks. Sellise nõudega on elamu omanikul võimalik tagada veelgi madalam müratase ja/või varjutuse vältimine.</p> <p>Ala vähendamisel kahe kilomeetrini on oht, et eelvaliku ala jääb liigselt väikseks ning ei võimalda soovitud mahus tuuleparki rajada seoses kohapõhiste keskkonnapiirangutega. Selgituseks – detailse osa koostamisel määratakse tuulikute asukohad arvestades täiendavate uuringute alusel saadavat sisendit looduskeskkonnast.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>muudavad oluliselt heli kandumise tingimusi – tekivad mürakoridorid, kuhu müra koondub ja kiirelt edasi kandub.</p> <p>Kogu pargi müra mõju elanikkonna tervisele on kestev.</p> <p>KSH aruandes on ka viidatud, et 1 km kaugusel ei pruugita saavutada kehtestatud öist müranormi 40 dB, samuti on varasemate uuringute käigus Virtsu tuulepargi näitel tuvastatud mõõtmistulemustel müranormide ületust alal, kus see peaks jääma normide piiridesse. Risti kavandatava tuulepargi idakülge jääb valdavate edelatuulte alla, mis tähendab suuremat mürareostust just selles alas kuhu jääb ka Piirsalu küla.</p> <p>Kui 2 km tsooni ei soovita rakendada kogu tuulikupargialale, siis kindlasti tuleks see kehtestada tuulikupargi idaküljele (Risti-Kuijõe maanteest vasakule jääva ala osas).</p>	<p>Eespool toodud nõuded tagavad, et detailse osa koostamisel tehtaks parim planeeringulahendus, mis tagab nii efektiivsuse, kompaktsuse ja piisava kauguse hoonetest.</p> <p>Selgitame ka, et müranorm peab olema tuulepargi rajamise korral elamualadel tagatud ja antud planeeringuala paiknemise korral ei ole müra modelleeringust tulenevalt alust hinnata, et esineksid probleemid selle täitmisega. 1 km kaugusel võib tuulikute põhjustatav müra ületada öist sihtväärtust (40 dB) juhul kui tiheda paigutusega tuulikud ümbritsevad elamualasid. Antud juhul ei esine elamualasid, mis jääksid asukohavaliku alast ümbritsetud. Planeeringuga kehtestatav 10 km puhvervööndi nõue välistab ka võimalike teiste tuuleparkidega olulise müra koosmõju.</p>
<p>Tellida põhjalik sotsiaal-majanduslik uuring, et välja selgitada mõju piirkonna elanikele ning nende elukeskkonnale, sh interneti, telefoni jm levi osas.</p>	<p>Eriplaneeringu asukohavaliku otsuse ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) koostamisel lähtutakse lähteseisukohtadest ja väljatöötamise kavatsusest (VTK), mis panevad paika hindamisulatuse, sh vajalikud uuringud. Antud juhul lähteseisukohad ja VTK eraldiseisva sotsiaal-majandusliku uuringu läbiviimist ette ei näinud.</p> <p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.21 on: „Tuulepargi detailse lahenduse koostamisel tuleb teha koostööd Kaitseministeeriumi, Transpordiameti, Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusega ning sidevõrkude operaatoritega selgitamiseks tuulepargi rajamisega kaasnevaid võimalikke mõjusid radaritele ning televisiooni- ja sideteenustele. Teemavaldkonda tuleb detailse lahenduse KSHs käsitleda.“ Lisame sinna järgmise selgitava lause: „Kui planeeritav tuulepark halvendab mobiili- ja internetiühendust, siis seada tingimused</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukohta eelvalik. PlanS § 106 kohased arvamused ning valla seisukoht.

Arvamus	Valla seisukoht
	kaasaegse mobiilside tagamiseks, hetkeolukord tuleb fikseerida detailse osa koostamisel.“ Lisaks määratakse täiendavaks kaasatavaks TTJA.
<p>Kehtestada 7 km laiune puhvertsoon kavandatavale tuulikupargile Lääne-Nigula valla territooriumile jäävale alale.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Puhvertsoon on vajalik kaitsmaks kohalikke elanikke uute tuulikuparkide tekkimise eest elamualade ja hajali elamute lähedusse ja jättes elanikud mitmete tuulikuparkide mõjualasse. Kuna planeeringuga kavandatakse 270 m kõrguste tuulikute püstitamine, siis ei ole 5 km laiune puhvertsoon piisav. Ettepanek puhvertsoon 7 km lähtub asjaolust, et tuuleparkide rajamise huvi on meie kodupiirkonda aasta jooksul drastiliselt kasvanud.</p> <p>Tuulikute oluliseks ja domineerivaks mõjualaks loetakse kuni 3 km kaugust eluhoonest 250+ tuuliku tipukõrguste puhul, mille osas toimub ka talumistasu maksmine. 5 km puhvertsooni kehtestamise korral jäävad eluhooned 1 km osas mitme tuulepargi mõjupiirkonda (praegused arengud näitavad, et arendajad ei ole huvitatud madalamate tuulikute püstitamisest) – tekivad kumuleeruvad mõjud mürale-vibratsioonile-varjutusele jms, samuti ei ole seadusandja määranud, kuidas sellisel juhul toimub häiringutasu arvestus – sellise olukorra tekkimine tuleb juba planeeringu koostamisel välistada.</p>	<p>Tulenevalt esitatud arvamustest laiendatakse tuulepargi vaba ala puhvertsoon kümnele kilomeetrile. Kohtades, kus planeeritud tuulepargi ja valla piiri vahe on väiksem kui 10 km, laieneb puhvertsoon valla piirini.</p>
<p>Kehtestada maksimaalseks summaarseks aastaseks lubatud varjutuseks elamualadel kuni 2 h aastas, varjutust, eriti pendeldavat varjutust, mille tekitavad tiivikulabad, eluhoonetele mitte lubada.</p>	<p>Eestis puudub varjutuse osas normdokument. Saksa on teadaolevalt ainukene riik, millel on standardist tulenev selge normväärtus (ilma päikespaiste reaalselt kestvust arvestamata ehk halvim arvutusliku meetodikaga arvutades 30 h/a ja max 30 min/päevas või lokaalseid kliimaandmeid arvestades 8 h/a). Belgia, Kanada, Iirimaa jt</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Põhjendus:</p> <p>Varjutus on üks oluline tuulikute põhjustatud häiringutest, mis tekitab inimestes stressi ja häirib igapäevaelu. Kui on võimalik selliseid olukordi vältida juba planeerimisstaadiumis, siis tuleb seda kasutada! Kuna seadus seda ei reguleeri ja planeeringus suunav/otsustav osapool on KOV, siis volikogul on sellise otsuse tegemise õigus ja kohustus. Meelevaldne on väide, et tuleb lähtuda riikliku normi puudumisel 30 teoreetilisest varjutustunnist. Järgida rangemaid põhjamaade praktikaid, mitte Saksamaa juhisdokumenti.</p>	<p>kasutavad Saksa juhendit. Rootsi ja Taani soovituslik tase on kliimat arvestava meetodikaga arvutades vastavalt 8 ja 10 h. Soomes ametlikku juhust ei ole, mõjuhindamise praktikas kasutatakse halvima arvutusliku kohast 30 h/a ja max 30 min/päevas. Saksamaa ja Taani normid ei ole ranguselt oluliselt erinevad – arvutusmeetodika on erinev.</p> <p>Asukoha valiku eelnõud täiendatakse selliselt, et kliimat arvestava meetodikaga arvutades on suurim lubatud varjutuse aeg elamuvaladel kuni kaks tundi aastas.</p>
<p>Kehtestada maksimaalseks tuulikute kõrguseks 250 m.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Põhjendus kirjeldatud p.3. Mida madalam tuulik, seda lühem vari ja väiksem varjutusala ning lühemate labade poolt tekitatav müra on väiksem. Kõrgemate tuulikute puhul suureneb ka tuuliku võimsus ja rootori läbimõõt, mistõttu potentsiaalne keskkonnamõju on suurem. Kõrgema tuuliku puhul on keskkonnaoht mitut pidi suurem, nii õlireostuse, jäätumistõrje, müra- ja varjutusreostuse puhul. Samuti linnustiku, sh oht käsitiivaliste imetajate eludele. Järgida planeeringu dokumendis viidatud lirimaa kaugusnormi eluhoonetest 10xrootori diameeter.</p>	<p>Tuuliku suurima lubatud kõrguse muutmine ei ole põhjendatud. Planeeringu algatamise oli eesmärgiks alale teha 17...30 kuni 290 m kõrgust elektrituulik. Valla ja huvitatud isiku vahel on tööprotsessi käigus kokku lepitud muuta tuulikute suurimaks lubatud arvuks 25 ja suurimaks lubatud kõrguseks 270 m. Eksitav on arvamus, et madalam tuulik on keskkonnamõjuselt alati parem (nt teeb alati vähem müra). Arvestama peab, et väiksemad tuulikud on ka väiksema võimsusega ning seega sama elektrienergia koguse saamiseks tuleb neid rajada rohkem, mis võib tekitada suuremat keskkonnamõju kui vähem suuremate mõõtmetega tuulikuid. Ka lindudele ja nahkhiirtele avaldatavate mõjude osas ei ole mõjud üheselt kõrgemate tuulikute puhul halvemad - mõju sõltub suuresti konkreetset ala kasutavate lindude/nahkhiireliikide lennukõrgusest.</p>
<p>Teostada piirkonna geoloogilised uuringud enne detailset planeeringut planeeritavate tuulikute kinnistutel ja planeeritavate teede ja tehnotrasside alal.</p>	<p>Selgitame, et enne detailse lahenduse koostamist ei ole teada tuulikute asukohad ja teede ning tehnovõrkude alad. Seega ei ole kohane ka (ehitus)geoloogilisi uuringuid teostada. Sarnaselt muude objektide kavandamisele on ehitusgeoloogilised uuringud kohane teostada enne ehitusprojekti koostamist, sest need on vajalikud</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Põhjendus:</p> <p>Ala 2 paikneb soisel, savise aluspinnaga alal, kuhu on keeruline ja kulukas tuulikuid rajada. Elanikel on vaja teada, mida toob kaasa endaga suuremahulise tuuletööstuse rajamisega kaasnev – maardlad, mõju elanike ja metsaomanikele, ka neile, kelle maa-ala ei jää küll tuulikute alla, kuid on naabruses, taimestikule, salvkaevudele, maa-alustele veesoontele, looduslike veekogude (jõed ja kraavid) säilimine ja mõjud mikrokliimale.</p> <p>Kuna juba viiel eelneval aastal on kliima olnud soojem tavapärasest, on uuringud kirjeldanud, et tuuletööstusega soojeneb kliima veelgi. Millised mõjud sellega kaasnevad?</p>	<p>ehitusprojekti koostamiseks – sobilike ehituslike lahenduste projekteerimiseks. Eriplaneeringu seletuskirjas on detailse lahenduse etappi kehtestatud tingimus “Täpsustada tuleb ala hüdrogeoloogilisi tingimusi ning sellest lähtuvalt anda eksperthinnang hüdrogeoloogiliste mõjude osas, sh kavandada sobilikud leevendus ja seiremeetmed. Hinnata tuleb mõjusid pinnaveele, sh pinnaveekogudele ja pinnaveerežiimile.” Seega detailse lahenduse etappi on juba hüdrogeoloogiliste tingimuste täpsustamise vajadus alal ette nähtud.</p> <p>Tuuleparkide rajamise vajadus tuleneb vajadusest pidurdada kliimamuutusi. Selleks, et pidurdada kliima soojenemist, on vaja koheselt vähendada inimtekkeliste kasvuhoonegaaside atmosfääri paiskamist^[1].</p> <p>Kasvuhoonegaaside emissiooni peamiseks allikaks on fossiilsete kütuste tootmine, töötlemine ja põletamine ning energia tootmine. Tuuleparkide rajamine elektrienergia tootmiseks tähendab taastuvatel energiaallikatel põhineva elektrienergia tootmise osakaalu suurendamist, mis loob eeldused fossiilsete kütuste põletamisel eralduvate kasvuhoonegaaside vähendamiseks omades seeläbi potentsiaalset positiivset mõju kliimamuutuste pidurdamisele.</p> <p>^[1] IPCC, 2021: Summary for Policymakers. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change</p>
<p>Teostada planeeringualale jäävate veekogude veekvaliteedi seire, et tuvastada hilisem võimalik veekvaliteedi muutus.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Nimetatud uuringud on näiteks Sopi-Tootsi tuulepargi teemaplaneeringus läbi viidud.</p>	<p>Selgitame, et käeoleval ajal koostatav eriplaneeringu asukohavaliku etapp ei ole täpsusastmelt võrreldav Sopi-Tootsi tuulepargi teemaplaneeringuga, vaid Pärnu maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringuga. Sopi-Tootsi tuulepargi teemaplaneeringu täpsusastmega planeeringuga sama täpsusastme planeeringuks kujuneb asukohavaliku etapile järgnev tuulepargi detailse lahenduse planeering. Võrreldavate dokumentide täpsusastme erisusest tuleneb ka asjaolu, et eriplaneeringu asukoha eelvaliku tasandil ei ole asjakohane ühegi veekogu veekvaliteedi analüüsi teostamine. Veekvaliteedi seire vajadus sõltub tuulepargi</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>detailsest lahendusest. Juhul kui detailses lahenduses nähakse ette ulatuslik kuivendustegevus ja pinnase- ning sademevee ulatuslik ärajuhtimine (nagu nt Sopi-Tootsi tuulepargi puhul) võib osutada vajalikuks ka veekogude seisundi hindamine ja hilisema järeelseire kavandamine. Planeeringu seletuskirja p 3.12 näeb ette, et detailse lahenduse koostamisel “ Hinnata tuleb mõjusid pinnaveele, sh pinnaveekogudele ja pinnaveerežiimile.”</p>
<p>Hinnata tuulikupargi mõju jahindusele.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Kavandatav tuulikupargiala on praegu oluline jahipiirkond. Aulepa uulikupargi kogemustest nähtub, et ulukid kaovad ehitustegevuste käigus ning ei naase alale enne 7 a möödumist ja piirkond jääb tulevikus pikaks ajaks jahialast välja – kuidas mõjutab see liigikooslust piirkonnas ja millised uued liigid võivad piirkonda liikuda? Suurulukite puhul on tõenäoline kadu veelgi pikemaajalisem, palume uurida.</p>	<p>Mõju metsloomadele on käsitletud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande ptk 4.4. Mitmed metsloomaliigid võivad olla tuulikute esinemise osas olla tundlikud ja esineda võib nende arvukuse langust tuulepargi alal ja selle lähialal (metskitse puhul nt u 700 m tuulikust) nii tuulepargi ehituse kui töötamise perioodil. Tuulepargi asukohavaliku ala hõlmab märkimisväärse ala Palivere jahipiirkonnast, seega antud jahipiirkonnale on oodatav mõju negatiivne. Küttimistiheduse statistika alusel on tegu alla keskmise küttimistihedusega jahipiirkonnaga. Seega laiemalt on oodatav mõju valla jahindusele vähese tähtsusega. Valla olemasolevate tuuleparkide alade jahipiirkonnas ei ole võimalik täheldada olulisi muutusi suurulukite küttimisstatistikas võrreldes tuulepargi rajamise eelset ja järgset olukorda.</p>
<p>Kohustada arendajat välja ehitama kiire interneti püsiühendus kinnistuteni, kus mobiilsidelevi tuulikute püstitamise tõttu halveneb.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Juba praegu, ilma tuulikute mõjuta, on Piirsalus väga halb mobiililevi ja internet. KSH aruandest nähtub, et tuulikute püstitamine halvendab olukorda. Kuna muutunud ühiskond (kõrged kütusehinnad, viiruste levik jms) soosib kodust töötamist, on maapiirkonna inimestele kvaliteetse interneti olemasolu eluks ja tööks vajalik tarbeteenus.</p>	<p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.21 on: „Tuulepargi detailse lahenduse koostamisel tuleb teha koostööd Kaitseministeeriumi, Transpordiameti, Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusega ning sidevõrkude operaatoritega selgitamiseks tuulepargi rajamisega kaasneda võivaid võimalikke mõjusid radaritele ning televisiooni- ja sideteenustele. Teemavaldkonda tuleb detailse lahenduse KSHs käsitleda.“ Lisame sinna järgmise selgitava lause: „Kui planeeritav tuulepark halvendab mobiili- ja internetiühendust, siis seada tingimused kaasaegse mobiilside tagamiseks, hetkeolukord tuleb fikseerida detailse osa koostamisel.“ Lisaks määratakse täiendavaks kaasatavaks TTJA.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Lisada KSH aruandesse arvestuslikud/hinnangulised mõjujooned 2 km tuulikutest ja 3 km tuulikutest (keskkonnahäiringu tasu arvestuses mõjupiirkond) mõjuulatuse visualiseerimiseks.</p>	<p>KSH aruandesse lisatakse joonised 2 ja 3 km mõjutsoonide kohta potentsiaalsetest asukohavaliku aladest. Täpne häiringutasu mõjuulatus selgub detailse lahenduse koostamisel kui on teada tuulikute asukohad.</p>
<p>Tuulepargi ehitusaegset juurdepääsu lisaks Risti-Kuijõe teelt Valksi teele ja Allika teele mitte lubada kasutada ka Luigu ja Sooääre teed.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Tuulikute rajamine ei tohi pärssida elanike võimalusi igapäevaselt tööl, koolis ja lasteaias käia, kasutada kaugemal asuvaid teenuseid ega rikkuda külateid nii, et neid mööda on väikse sõiduautoga võimatu aastaringelt liikuda. Kuna vallas ei ole võimekust teede arendamiseks ja remondiks (kiirel ja kohesel taastamisel), sest puuduvad ressursid, ei saa seda lubada. Antud 4 teed läbivad kõik elamute piirkonda.</p> <p>Tööstuspargi rajamine ei tohi muuta vana külamiljööd!</p>	<p>Ptk 3.4 on sätestatud: „Teede asukoha määramisel analüüsida võimalikke erinevaid asukohtasid ja teekoridoride laiendamisvajadust ning võimalusel mitte kavandada ehitusaegset juurdepääsu Risti-Kuijõe teelt Valksi tee ja Allika tee kaudu – antud tee läbib külakeskust ning on ääristatud põlispuudega, väljakujunenud külamiljööd ei soovi muuta laiaks teekoridoriks“. Samuti lisatakse kohalike teede osas järgnev: „Juhul, kui otsustatakse kasutada kohalikke valla teid, siis tuleb teekonstruktsioonid viia sellisesse seisu, et oleks tagatud nõuetele vastav kandevõime ja majadevahelised lõigud tuleb viia asfaltbetoon katte alla. Lähtuda majandus- ja taristuministri 05.08.2015 määruse nr 106 „Tee projek-teerimise normid“ lisast „Maanteede projekteerimisnormid“.</p>
<p>Müra modelleerimisel hinnata elamualadel asuvaid hooneid ja nende võimekust kas müra summutada või võimendada – kivihooned, puitelamud jms. Hinnata võimalust müra kandumiseks siseruumidesse ja näha ette võimalikud leevendusmeetmed.</p>	<p>Selgitame, et müra KSH aruandes käsitletav müra normtase kehtib eluhoonete väliterritooriumil (hoone fassaadil). Hinnatakse seega mürataset väliterritooriumil. Hoone sees kehtivad müratasemed on kehtestatud põhimõttega, mille kohaselt väliterritooriumil normtaseme tagamisel ei esine võimalust siseruumis kehtiva normtaseme ületamiseks. Ehituslikud meetmed siseruumide normtaseme tagamiseks on asjakohased juhul kui esineb väliterritooriumil kehtivate normtasemete ületamine.</p>
<p>KSHsse lisada põhjaliku loomastiku uuringu vajadus – mõju metsloomadele ja nende liikumisteede ning elualade võimalikule muutumisele.</p>	<p>Mõju loomastikule on käsitletud KSH ptk 4.4. Eriplaneeringu detailsele lahendusele (p 3.1.) on esitatud rohevõrgustiku uuringu läbiviimise kohustus: “Detailse lahenduse KSH käigus tuleb kaasata ökoloog ja hinnata tuulepargi rajamise mõju rohevõrgustikule sh kaitstavate alade ja elupaikade sidususele. Vajalik on selgitada</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	välja, kas ala läbib esmatähtsaid ulukite liikumiskoridore või kas alal paikneb ulukite, kahepaiksete või roomajate jaoks olulisi elupaiku. ”
Selgitada dokumendis kuidas hinnatakse ja kelle poolt kompenseeritakse võimalik kinnisvara väärtuse langus?	Võimalikku mõju kinnisvara väärtusele on käsitletud KSH ptk 4.13.3. Selgitame, et erinevate tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamisel tekkida võiva kinnisvara hinna võimaliku muutuse kompenseerimiseks Eestis süsteem puudub. Erinevalt teistest tööstus- ja infrastruktuuriobjektidest on küll tuuleparkide puhul ellu kutsutud riiklik regulatsioon nn tuulikute talumistasu näol kompenseerimaks lähiala elanikele häiringute talumist. Keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, on ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu, mis jaguneb tuulepargi lähiala elanike ja kohaliku omavalitsuse vahel. Kohalik omavalitsus võib saadavat tasu kasutada kohaliku eluolu parandamiseks, mis võib avaldada ka kaudset positiivset mõju piirkonna kinnisvara väärtusele.
Ühenduskaablite planeerimisel eelistada varianti: B-1-ÖL + B-2-MK + B-3-ÖL – trassil B lõik 1 ja 3 õhuliinid (3 lõik samas liinikoridoris ja mastidel kui Harku-Lihula-Sindi liin), lõik 2 maakaabel.	Arvamus võetakse teadmiseks, kuid asukohta eelvaliku staadiumis ei soovita määrata liini ainuvõimalikku lahendust. Eriplaneeringu asukohavalikus on sätestatud, et ühendusliin peab olema maakaablina Risti aleviku lähialal, kas valitakse trassikoridor A või trassikoridor B otsustatakse edasisel planeerimisel. Otseselt ei ole välistavaid asjaolusid antud asukohta liini kavandamiseks. Asukohavaliku staadiumis ei määrata sundvalduse vajadust, liini asukoht määratakse detailse osa koostamisel. Detailse osa koostamisel tuleb määrata kaabli asukoht, siis on võimalik maaomanikel täiendavalt oma arvamust avaldada (praegu ei ole maaomanikud arvamust avaldanud). Juhul, kui pannakse maakaabel, siis selle mõju ei ole erinev võrreldes teiste maakaablite või torustikega (kaitsevöönd on sarnaselt 1 m); Risti aleviku lähialal avatus maastikul on ühendusliini lubatud teha ainult maakaablina.
Lisada KSH-sse tuulikuparkide mõju inimeste heaolutundele ja piirkonna väärtustamisele elukeskkonnana. Analüüsida, kuidas mõjutab tuulikuparkide lähedus eluhoonetele elanike sisserännet piirkonda ja võimalikku eluruumide hülgamist	KSH I etapi hindamisulatus on määratud KSH väljatöötamise kavatsuses. KSH I etapi aruanne on koostatud lähtuvalt VTKs määratud hindamisulatusest ja seega antud analüüsi KSH I etapi aruandes ei teostata.

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukohta eelvalik. PlanS § 106 kohased arvamused ning valla seisukoht.

Arvamus	Valla seisukoht
<p>ja väljarännet seoses elukeskkonna muutustega – Aulepa ja teiste varem rajatud tuulikuparkide kogemuste põhjal, arvestades käesolevaga kavandatava tuulepargi parameetritega.</p>	<p>Teadaolevalt ei ole Eestis tuuleparkide lähiala piirkondades eraldi sisse- ja väljarännet analüüsitud. Antud analüüsiks annab aga kasutada Eesti väikeasulate uuringut (https://hendrikson.ee/maps/V%C3%A4ikeasulad-2022/). Väikeasulate uuringus on võimalik visualiseeritult näha väikeasulate rahvastikuprotsesse. Kõrvutades Eestis paiknevate tuuleparkide asukohti rahvastikuprotsessidega, siis ei esine nähtavat seost rahvaarvu languse ja tuulepargi rajamisega asumisse.</p>
<p>Kohalikule omavalitsusele laekuv keskkonnahäiringu tasu kasutada ainult nende piirkondade arendamiseks, mis on kavandatava tuulikupargi mõjualas.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Kuna antud piirkonnad saavad enim mõjutatud nii ehitusperioodil kui tulevikus ja elukeskkonna väärtus võrreldes hetkeseisuga langeb, tuleb panustada nendesse piirkondadesse, et vältida nende hääbumist ja tagada jätkusuutlikkus.</p>	<p>Planeerimisseaduse kohaselt ei ole võimalik sellise lepingu nõudmine/sätetamine planeeringuga. Eestis on keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kandmine kohaliku omavalitsuse üksuse poolt maismaa tuulepargi mõjualas elavatele füüsilistele isikutele. See on riigi poolt seadusega määratud keskkonnahäiringu hüvitamise tasu maksmise kohustus, mis kehtib kogu Eestis ja olenemata arendajast ning kohalikust omavalitsusest.</p> <p>Soovitud põhimõtet on võimalik rakendada järgmistes otsustes, kui raha laekumine kavandatakse eelarvesse.</p>
<p>KSHsse lisada planeeringualale jäävate maaüksuste nimekiri, võttes aluseks Tootsi ja Suursoo ala tuulepargi teemaplaneeringu. Iga kinnistuomanik, sh suvila, metsa- ja põllumaaomanik, peab saama ühese informatsiooni, kas tema maaüksused jäävad planeeringualasse ja peavad olema kaasatud planeerimisprotsessi.</p>	<p>Selgitame, et planeeringualaks on kogu Lääne-Nigula vald. Planeeringu asukohta eelvalikule järgneb detailse osa koostamine, mille käigus toimub samuti maaüksuste, millele kavandatakse ehitisi, omanike kaasamine. Planeeringu eelnõusse lisatakse järgnev nõue: „Detailse osa koostamisse tuleb kaasata kõik maaomanikud, kelle maad jäävad planeeritava tuuliku hoonestusalast (tuuliku laba projektsioon maapinnal igas võimalikus asendis peab jääma hoonestusalale) ühe kilomeetri ulatusse. Detailse osa koostamisse tuleb kaasata kõik maaomanikud, kelle maadele ulatub tuulepargi toimimiseks vajalik taristu või selle ehitise valmimise järgne kaitsevöönd.“</p>
<p>Lisada KSHsse tingimus, et ebasoodsate tuuletingimuste korral (peamine tuulesuund edelast), vähendada tuulikute võimsust või</p>	<p>Selgitame, et müranorm peab olema tagatud ja antud planeeringuala paiknemise korral ei ole müra modelleeringust tulenevalt alust hinnata, et esineksid probleemid selle täitmisega ükskõik milliste tuuletingimuste korral. Normtaseme täitmisega 1 km</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>paigutada sellel suunal asuvad tuulikud eluruumidest kaugemale kui 2 km, et tagada nõutud müranorm igal ajahetkel.</p>	<p>kaugusel tuulikute võib esineda probleeme tuulepargi lahenduste puhul, kus tuulikud jäävad ümbritsema elamuid. Antud juhul sellist olukorda ei teki.</p> <p>Selgitame, et KSH müra modelleeringus ongi arvestatud, et müranorm oleks tagatud igal ajahetkel. Reaalselt kehtib norm põhimõttel, et see peab olema täidetud vastavalt öise perioodi keskmise väärtusena. Müranormtasemed ja põhimõtted, mille alusel hinnatakse normtasemetega täitmist on kehtestatud keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 "Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid". Seega ei kuulu nende kehtestamise õigus KSH koostaja või kohaliku omavalitsuse pädevusse.</p>
<p>KSHsse lisada arvestuslik keskkonnanäringutasude kalkulatsioon erinevate tuuliku-kõrguste, ja -kauguste korral, võttes aluseks 2023 I kvartali andmed ja arvestuslikud tootlused (imateerimaks olukorda, kui meil oleks hetkel töösolev tuulepark).</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Annab indikatsiooni otsustajatele ja lähipiirkonna elanikele, milliseks võiks kujuneda tuleviks saadav keskkonnanäringu tasu – tasu saajad KOV ja eluruumi omanik.</p>	<p>Kuna kalkulatsiooni aluseks on vajalik teada tuulikute täpset asukohta ja võimsus, mida aga praeguses planeeringu etapis ei ole määratud, siis ei ole võimalik teha täpset analüüsi. On võimalik teha hüpoteetiline näitlik analüüs. Kuna sellise rahalise analüüsi käsitlemine ei ole otseselt KSH hindamisulatusse kuuluv teema, siis KSH aruandes seda ei esitata. Allpool on näide kahe erineva elektri hinnaga kolmest võimalikust tuulikute paigutuse stsenaariumist lähtuvalt arvutused. Arvutuste aluseks on tootlikkuse andmed Enefit Greenilt. Stsenaariumites on erineval kaugusel olevad tuulikud, kaugusest lähtuvalt muutub ka tuulikute arv. Esitatu on üks paljudest võimalikest lahendustest, täpne elamute arv ja seega ka keskkonnatasu summa sõltub tuulikute täpsest paigutusest.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 106 kohased arvamused ning valla seisukoht.

Tuulik kuni 250 m kõrge. Keskkonnatasu kuni 2 km ulatuses olevatele elamutega kinnisasjadele. Elektri hind 50€/MWh.						
	Tuulikute kaugus elamutest (m)	Tuulikute arv (tk)	Hooneid kahe kilomeetri ulatuses (tk)	Keskkonnatasu kokku (eurot)	Keskkonnatasu elamu kohta (eurot)	Keskkonnatasu jääk vallale (eurot)
Stsenaarium 1	1000+	24	38	286 000 €	3 763 €	143 000 €
Stsenaarium 2	1500+	21	27	250 000 €	4 350 €	132 550 €
Stsenaarium 3	2000+	14	0	167 000 €	- €	167 000 €

Tuulik üle 250 m kõrge. Keskkonnatasu kuni 3 km ulatuses olevatele elamutega kinnisasjadele. Elektri hind 50€/MWh.						
	Tuulikute kaugus elamutest (m)	Tuulikute arv (tk)	Hooneid kahe kilomeetri ulatuses (tk)	Keskkonnatasu kokku (eurot)	Keskkonnatasu elamu kohta (eurot)	Keskkonnatasu jääk vallale (eurot)
Stsenaarium 4	1000+	24	141	303 000 €	1 074 €	151 500 €
Stsenaarium 5	1500+	21	79	265 000 €	1 677 €	132 500 €
Stsenaarium 6	2000+	14	31	177 000 €	- €	177 000 €

Tuulik kuni 250 m kõrge. Keskkonnatasu kuni 2 km ulatuses olevatele elamutega kinnisasjadele. Elektri hind 100€/MWh.						
	Tuulikute kaugus elamutest (m)	Tuulikute arv (tk)	Hooneid kahe kilomeetri ulatuses (tk)	Keskkonnatasu kokku (eurot)	Keskkonnatasu elamu kohta (eurot)	Keskkonnatasu jääk vallale (eurot)
Stsenaarium 1	1000+	24	38	572 000 €	4 350 €	406 700 €
Stsenaarium 2	1500+	21	27	500 000 €	4 350 €	382 550 €
Stsenaarium 3	2000+	14	0	334 000 €	- €	334 000 €

Tuulik üle 250 m kõrge. Keskkonnatasu kuni 3 km ulatuses olevatele elamutega kinnisasjadele. Elektri hind 100€/MWh.						
	Tuulikute kaugus elamutest (m)	Tuulikute arv (tk)	Hooneid kahe kilomeetri ulatuses (tk)	Keskkonnatasu kokku (eurot)	Keskkonnatasu elamu kohta (eurot)	Keskkonnatasu jääk vallale (eurot)
Stsenaarium 4	1000+	24	141	606 000 €	2 149 €	303 000 €
Stsenaarium 5	1500+	21	79	530 000 €	3 354 €	265 000 €
Stsenaarium 6	2000+	14	31	354 000 €	- €	354 000 €

4350 € on kuue kuu alampalk 2023. aastal (suurim summa elamu kohta aastas)

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Vähendada tuulikute arvu maksimaalselt 21 tuulikuni.</p> <p>Põhjendus:</p> <p>Väiksem keskkonnakahju ja -mõju inimestele, loomadele, lindudele, putukatele – annab suurema võimaluse muuta tuulikute asukohti planeeringualal, et minimeerida mõjusid ning tagada tuulepargi kompaktsus.</p>	<p>Tuulepargi rajamise parameetrite muutmine ei ole põhjendatud. Planeeringu algatamise oli eesmärgiks ca 2500 ha suurusega alale teha 17...30 kuni 290 m kõrgust elektrituulikut. Valla ja huvitatud isiku vahel on tööprotsessi käigus kokku lepitud muuta tuulikute suurimaks lubatud arvuks 25 ja suurimaks lubatud kõrguseks 270 m. Elanike häiringute minimaliseerimiseks on ptk 3.2.1 sätestatud: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugele elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“ Planeeringu eelnõus on seatud täiendavalt nõue tuuliku tegemisel elamule lähemale kui 1,5 km vastava elamu omaniku kooskõlastuse saamiseks. Eespool nimetatud tingimustega on elanike häiringud viidud miinimumi.</p> <p>Mõnes omavalitsuses, nt Põltsamaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja selle tööversioon, võimaldatakse asukohta eelvaliku ala 750 m kaugusele, Lääne-Nigula vallas on tagatud, et lähemale kui 1500 m ei ole võimalik tuulikuga ilma elaniku nõusolekuta tulla.</p>
<p>Keskkonnaandmete kogumise protsess peab olema avatud ja avalik.</p> <p>Teostatavad uuringud publitseerida rahvusvahelises teaduskirjanduses, et tagada uuringute kõrgem kvaliteet ja rahvusvaheline kättesaadavus, mis annab võimaluse teha kaalutletud otsuseid tulevikus.</p>	<p>Keskkonnaandmed on avalikud arvestades looduskaitse seaduses esitatud erandeid. Keskkonnaandmete kogumise protsess lähtub vastava erialaeksperti erialastest teadmistest ning teatud juhtudel vastavast standardist või juhendmaterjalist.</p> <p>Arvestades, et antud juhul on tegu ühe (rahvusvahelises mõistes keskmise suurusega) tuulepargi kavandamisega, siis tõenäoliselt puudub oluline uudsus teadusartiklite kirjutamiseks. Samuti ei saa planeeringus seada kohustust uuringute läbiviijatele teadusartiklite kirjutamiseks. Tagamaks keskkonnakaalutluste arvestamine tuulepargi planeeringutes on ette nähtud kahe astmeline planeerimise ja mõjude hindamise protsess, mida antud eriplaneeringu koostamisel ka järgitakse.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Tuulepargi sisesed elektriliinid rajada maakaablitena, mitte õhuliinidena, vältimaks lindude hukkumist elektriliinides.</p>	<p>Planeeringu seletuskirja ptk 3.2.1 täiendatakse selliselt, et tuulepargi sisesed elektriühendused tehtaks maakaabliga.</p>
<p>Linnustikku käsitlevas uuringus käsitleda mõju putukatele, sh kahjurputukatele, et selgitada välja, millised mõjud kaasnevad metsala, aiandusele ja põllumajandusele (sh mahepõllundusele) kui väheneb kahjurputukatest toituv linnustik.</p> <p>Põhjendus: Piirkonnas on suured metsanduse ja põllumajanduse alad. Käesoleval perioodil on selgunud, millised mõjud on kahjurputukate populatsiooni suurenemisel olnud metsale, teema vajab põhjalikumalt uurimist.</p>	<p>Selgitame, et metsa kahjurputukatest toituvad valdavalt metsarindes elutsevad ja toituvad linnuliigid nagu seda on erinevad rähnid. Selliseid linnuliike ei peeta üldjuhul tuuliku häiringute suhtes tundlikeks. Samuti jääb nende tavapärase lennukõrgus madalam kui tuuliku labade ulatus. Detailse lahenduse koostamise raames on ette nähtud haudelinnustiku inventuur, mille raames kaardistatakse ka võimalikud kaitsealuste rähniliikide elupaigad. Kaitsealuste liikide elupaikade kahjustamist tuleb vältida. Seega ei ole oodata olulist mõju kahjurputukate arvukusele kavandatava tuulepargi alal. Selgitame lisaks, et Eestis käesoleval ajal probleemiks saanud kuusekooreüraski aktiivset levikut seostatakse kliimamuutustega. Pikad ja soojad suved ning sellega kaasnevad põuaperioodid, samuti tormituuled on kaasa aidanud mitmete üraskiliikide ulatuslikumale levikule ning nende poolt tekitatud kahjudele kogu Euroopa metsades. Tuulepargi kavandamise vajadus tuleneb vajadusest vähendada kasvuhoonegaaside heidet pidurdamaks kliimamuutusi ja nendega kaasnevaid mõjusid.</p>
<p>Kaasamisprotsessi käigus esitas Kaja Rüütel küsimuse: 6) Kuidas tagab arendaja tuulikute mõjust tekkinud tervisekahjude hüvitamise kohalikele elanikele sh neile, kes ei ole nn otseses mõjualas? Vibratsioon, madalsagedushelidest, helist, varjutusest vms põhjustatud tervisehäired?</p> <p>KOV vastus: 6) Eestis kehtib tuuliku keskkonahäiringu tasu maksmise kohustus. Arendaja jälgib tasu maksmisel kehtivat seadusandlust.</p> <p>Vastuväide: Keskkonahäiringu tasu ei ole ette nähtud tervisekahjude jms hüvitamiseks, vaid tasu keskkonahäiringu talumise eest! Mõjude leevendamise ja hüvitamise mehhanismid</p>	<p>Teadaolevalt puuduvad Eestis reeglid ja kohtulahendid võimalike tervisekahjude hüvitamise osas seoses tuuleparkide vm tööstus- ja infrastruktuuriobjektidega. Kui isik leiab, et rajatud tuuleelektrijaam on kahjustanud tema tervist on tal võimalus pöörduda elektrijaama käitaja poole.</p> <p>Keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, on ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kandmine 50% ulatuses kohaliku omavalitsuse üksuse poolt maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele. Olenevalt tuuliku kõrgusest, kas see on madalam kui 250 m või kõrgem kui 250 m, on mõjuala vastavalt kahe või kolme kilomeetri sisse jäävad kinnistud. Kohalik omavalitsus saab teist 50-t protsenti kasutada vastavalt oma vajadustele, ka seda saab suunata kohaliku elu parendamiseks. See on riigi poolt seadusega</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>tuleb eraldi välja töötada ja selgitada, kelle poolt need kuuluvad korvamisele. Palun vastata õigesti Kaja Rüütli küsimusele.</p>	<p>määratud keskkonnanahäiringu hüvitamise tasu maksmise kohustus, mis kehtib kogu Eestis ja olenemata arendajast ning kohalikust omavalitsusest.</p> <p>Selgitame, et antud planeeringu koostamisel on tehtud koostööd erinevate riigiasutustega, muu hulgas on Terviseamet kui rahvatervise kaitsega tegelev ametiasutus, kooskõlastanud planeeringu eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ilma nendes puudusi leidmata.</p> <p>Selgitame ka, et keskkonnaministeerium on müra käsitlevate regulatsioonide väljatöötamisel (sh müra normtasemete määramisel) lähtunud ka Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) väljatöötatud soovitustest ning normtasemed on seatud inimese tervise kaitseks. Samuti kehtivad Eestis vibratsiooni normtasemed just inimese tervise kaitse seisukohalt lähtuvalt. Varjutuse osas on KSH aruandes välja toodud parim rahvusvaheline teadmine varjutuse häiringutaseme osas ning kohalik omavalitus on planeeringus ette näinud sellest rangemate väärtuste tagamise nõude tuulepargi rajamisel.</p> <p>KSH aruande ja planeeringu koostamisel on lähtutud eeldusest, et inimese tervise kaitseks kehtestatud normtasemete järgimisel ei ole oodata ka olulist tervisemõju. KSH aruande kohaste hinnangute alusel on asukohavaliku alale võimalik rajada soovitud suurusega tuulepark ilma müra ja vibratsiooni normtasemeid ja soovitatavaid varjutustasemeid ületamata.</p>
<p>Lisada KSH-sse tuulepargi arendaja vastutust käsitlev peatükk sõnastuses:</p> <p>Tuulepargi arendaja (igakordne omanik) vastutab tuulepargi ehitamisel, opereerimisel ja likvideerimisel kõigi kehtivate õigusaktide kohaselt oma tegevuse või tegevusetuse tõttu teistele osapooltele kaasnedes võivate materiaalsete kahjude tekitamise eest.</p>	<p>Kehtivate õigusaktide kohane käitumine ja vastutus on tuulepargi tegijal sõltumata sellest, kas see on planeeringus sätestatud või mitte. Materiaalsete kahjude tekitamisel on nende hüvitamise kohustus nii või teisiti. Planeerimisseaduse kohaselt ei ole eriplaneeringu ülesanne selliste põhimõtete seadmine vaid ehitus- ja keskkonnatingimuste seadmine.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Õigusaktidest tuleneva või täiendavate lepingute alusel fikseeritava vastutuse korral on tuulepargi arendajal materiaalsete kulude tekitamise korral kohustus need kahju kannatanule kompenseerida.</p>	
<p>Tuulikute utiliseerimine</p> <p>Palume selgitada, kuidas on kavandatud tuulikute utiliseerimine peale nende eksploatatsiooni lõppu, seahulgas vundamendi, jalandi, kehendi, ohtlike jäätmete ja tiivikulabade käitlemine.</p>	<p>Tuulikute lammutamine ja tekkivate lammutusjäätmete käitluse korraldamine on tavapärane ehituslik protsess. Tuulepargi eluea lõppedes on pargi omanik kohustatud tuulikud demonteerima ja korraldama tekkivate jäätmete käitlemise. Lammutamine toimub projekti alusel ning lammutusprojekti osaks on jäätmete käitluskava koostamine. Lammutusprojekt sisaldab tarvidusel keskkonnamõjude analüüsi. Lammutusprojekt kooskõlastatakse kohaliku omavalitsusega. Tuulikute eluea järgne likvideerimine on tuulepargi omaniku kohustus ja igasugune jäätmekäitlus toimub vastavalt jäätmeseadusele. Enamik tuuliku komponente on taaskasutatavad. Tuuliku eluea järgne labade käitlemine on olnud pikka aega problemaatiline ja antud valdkonnas on käinud aktiivne tootearendus probleemile lahenduse leidmiseks. Üks juhtivatest tuulikutootjatest on käesolevaks ajaks ka teatanud probleemile majanduslikult tasuva lahenduse leidmisest. Leitud on võimalus vanade labade materjal ümbertöödelda uute labade toormeks vms ehitusmaterjaliks[1]. Seega arvestades ka Euroopa Liidu ringmajanduse eesmärke, siis tuleb käesoleval ajal kavandatavate tuuleparkide tuulikute puhul tagada nende taaskasutus. Taaskasutuslahenduste väljatöötamise eest vastutavad tootjavastutuse põhimõtetest lähtuvalt tuulikute tootjad.</p> <p>[1] https://www.vestas.com/en/media/company-news/2023/vestas-unveils-circularity-solution-to-end-landfill-for-c3710818</p> <p>Tuulikute utiliseerimise eest vastutab arendaja, kelle kohustus on lähtuvalt saastaja maksab printsiibist tagada kogu protsessi keskkonnaohutu käitamine, mille alla kuulub ka tuulikute demonteerimise käigus tekkinud jäätmete keskkonnaohutu ning nõuetele vastav käitlemine. Investeering tuuleparki katab tuulepargi ehituse,</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	opereerimise ja utiliseerimise kulud - arvestatakse kogu tuulepargi elukaare kuludega.
13. Keskkonnaamet, 05.05.23	
<p>Keskkonnaamet on 2023 aasta aprillis2 edastatud Keskkonnaagentuurile Eesti looduse infosüsteem (EELIS) kandmiseks Renno Nellise poolt 2022. a kevadel peamiselt Vidruka, aga ka Luigu, Piirsalu ja Jaakna külas (sh tuulikute alal 2) inventeeritud kaitsealuste linnuliikide uued elupaigad. Tegu on II kaitsekategooria liigi laanerähni ning III kaitsekategooria liikide hiireviu, händkaku, õõnetuvi, hallpea-rähni, valgeselg- ja väikekirjurähni, musträhni, sookure, laanepüü, sookure, hoburästa ja nõmmelõokese elupaikade, aga ka ühe tedremänguga. Nende elupaikadega tuleb arvestada eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel ja tuulikute planeerimisel ning märkida need ka KSH I etapi aruande tabelisse 4. Mitu laanepüü elupaika kattub praegu elektrituulikute eelvalikualaga (ala 2). Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi3 alusel ei saa tuulikud paikneda liigi asustatud elupaigas (tsoon 1) ja soovitavalt ka mitte 500 m kaugusel liigi elupaigast.</p>	<p>KSH aruande tabel 4 vaadatakse üle ja täiendatakse uute leiukohtade andmetega.</p> <p>Selgitame, et Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaameti poolt väljendatud seisukohtade alusel on EOÜ maismaalinnustiku analüüs soovitusliku ja informatiivse iseloomuga töö. Sellest lähtuvalt väljaspool kaitsealuseid alasid III kaitsekategooria liikide leiukohtade suhtes ulatuslike absoluutsete piirangute kehtestamine puhul ei ole kooskõlas kehtivate looduskaitse põhimõtete ja taastuvenergia eesmärkidega. Puhvrite rakendamise vajadus või asjakohaste teiste leevendusmeetmete rakendamise vajadust hinnatakse detailse lahenduse KSHs.</p>
<p>Eriplaneeringu seletuskirja ptk 3.2.2 ja KSH I etapi aruande ptk 6.3 kohaselt on asukoha eelvaliku staadiumis määratud alale nr 2 kaks võimalikku ühendusliini alternatiivi (põhjapoolne A ja lõunapoolne B), millest sobilikum valitakse välja planeeringu detailse osa koostamisel. KSH aruande kohaselt peetakse sobilikumaks lõuna pool asuvat alternatiivi B. Seejuures kulgeb lõik B-2 Ääsmäe-Haapsalu-Rohuküla maantee ja Marimetsa looduskaitseala ning Marimetsa loodusala kaitse-eesmärgiks</p>	<p>Teadmiseks võetud. Seisukohta saab arvestada detailse lahenduse KSH koostamisel.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 106 kohased arvamused ning valla seisukoht.

Arvamus	Valla seisukoht
<p>seatud elupaigatüüpide (rabad – Natura koos 7110* ; siirdesoo- ja rabametsad Natura kood 91D0) vahelisel kitsal alal. Keskkonnaamet on seisukohal, et kõnealune alternatiiv B vajab eriplaneeringu detailse lahenduse faasis Natura (täpsustatud) asjakohast hindamist.</p>	
14. Rein Kruusmaa, 05.05.23	
<p>1.1. Lääne-Nigula vallavolikogu algatas 17.10.2019 otsusega nr 54 Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise. Otsuse p.4 alusel viidi läbi riigihankemenetlus viitenumbriga 217848 „Lääne-Nigula valla eriplaneeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine”. Hanke lühikirjelduses oli hankelepingu esemeks kirjeldatud Lääne-Nigula vallas kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukohavaliku osa koostamine ja selle osa keskkonnamõjude strateegiline hindamine. Täpsustuseks: eriplaneeringu koostamine on jaotatud kahte ossa. Hankelepingu osaks on eriplaneeringu esimene osa. Hankelepingu kestvuseks oli määratud 20 kuud ja arvestades lepingu sõlmimise aega, milleks oli 17.03.2020, oli lepingu täitmise tähtajaks määratud 16.11.2022. Hankelepingu täitmise tähtaeg on tänaseks möödunud, selle tingimusi s.h tähtaega, ei ole pooled RHS § 123 kohaste sätete alusel muutnud, ega sellekohast teadet riigihangete registrile esitanud. Avatud hankemenetluses läbi viidud riigihanke lepingule ja selle muutmisele kehtivad vorminõuded. Arvamuse andja arvates on neid rikutud. Oluline ei ole siinkohal asjaolu, et lepingu täitmine osutus vahepeal võimatuks kohtumenetluse tõttu. Pooled ei ole asjaoludele viidates lepingu tähtaega ega tingimusi muutnud ja kehtiva</p>	<p>Arvamus ei ole seotud planeeringulahendusega.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>lepingu tähtaeg on ületatud. Hankija selline tegevus on vastuolus konkurentsioigusega.</p>	
<p>1.2. Lääne-Nigula Vallavolikogu 17.10.2019 otsuse nr 54 Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise punkti 3 alusel pandi Lääne-Nigula Vallavalitsusele kohustus viia läbi riigihanke menetlused ja selle tulemusel sõlmida hankelepingud tulevastel eelarveaastatel kohustuste võtmiseks käesoleva otsuse punktis 1 nimetatud eesmärkide saavutamiseks pärast otsuse punktis 3 nimetatud tingimuse täitmist ning planeeringust huvitatud isiku poolt kõikide planeeringut käsitlevate kirjelduste (s.h tehniliste kirjelduste jms) esitamist. Riigihankemenetluses 217848 sõlmitud hankeleping sisaldab eriplaneeringu asukoha eelvaliku koostamise ja keskkonnamõjude strateegilise hindamise läbiviimise teenust, kuid ei sisalda planeeringu elluviimisega kaasnevate asjakohaste majanduslike-, kultuuriliste- ja sotsiaalsete mõjude hindamist. Nimetatud mõjude hindamiseks ei ole läbi viidud riigihankemenetlusi ega nende tulemusel sõlmitud asjakohaseid hankelepinguid. Seega on volikogu eriplaneeringu algatamise otsus nr 54 17.10.2019 olulises osas täitmata ja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsust ei saa vastu võtta.</p>	<p>Selgitame, et asjakohaste mõjude hindamine on planeerimise osa, mitte eraldiseisev protsess. Asjakohaseid mõjusid tuleb planeeringu koostamisel silmas pidada läbivalt, st kogu planeeringuprotsessi jooksul. Erinevalt keskkonnamõju strateegilisest hindamisest ei nõua asjakohaste mõjude hindamine eraldiseisvat selgelt reguleeritud protsessi. Käesoleva eriplaneeringu puhul on asjakohaseid mõjusid hinnatud nii planeeringu koostamisel kui ka on läbi viidud laiendatud keskkonnamõju strateegiline hindamine. St, et KSH aruandes on kajastatud ka mõjuvaldkonnad, mis ei ole tavapärase keskkonnamõju hindamise hindamisvaldkonnad, aga mida saab antud kavandatava tegevuse puhul pidada asjakohasteks mõjudeks (nt mõju riigikaitsele objektidele, mõju sidele, mõju sotsiaalsetele vajadustele ja varale). Nende mõjude hindamisulatus ja meetodika on määratud KSH väljatöötamise kavatsuses. Lisaks KSH aruandele kajastub asjakohaste mõjude hindamine ka planeeringu asukoha eelvaliku otsuses endas – lisaks keskkonnamõjude leevendusmeetmetele ja tingimustele on asukohavaliku otsuses mitmeid asjakohaseid positiivsete mõjude võimendamise (nt Palivere otseliin) ja negatiivsete mõjude leevendamise (nt elamute omanike kooskõlastuse nõue kui soovitakse tuulikuid lähemale kui 1,5 km, tuuleparkide rajamise keeluga ala kehtestamine) meetmeid, milleni ongi jõutud planeeringuprotsessi käigus asjakohaste mõjude hindamisel.</p>
<p>1.3. Palun täiendavalt selgitada, kas eriplaneeringu asukoha eelvalikuala kandmisega üldplaneeringusse muudetakse lisaks kohaliku omavalitsuse üldplaneeringule ka maakonnaplaneeringut ja kui jah, siis millise toiminguga see</p>	<p>Alal kehtib Lääne maakonna planeering, alal ei kehti Lääne maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringut. Kuna maakonnaplaneeringus puudub KOV eriplaneeringu asukoha eelvaliku alale määratud tuulepargi tähistus, siis muudab koostatav eriplaneering maakonnaplaneeringut. Planeeringu asukoha eelvaliku seletuskirja ptk 2.1.1 viimane lause muudetakse järgnevalt: „Koostatav eriplaneering</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 106 kohased arvamused ning valla seisukoht.

Arvamus	Valla seisukoht
<p>käib? Kas muudatused viiakse sisse ka Lääne maakonnaplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringusse?</p>	<p>on kehtivat maakonnaplaneeringut muutev, kuna maakonnaplaneeringus ei olnud antud asukohale määratud võimalikku tuulepargi tegemise ala ning maakonnaplaneeringus ei olnud käsitletud kõrgemate kui 250 m kõrged elektrituulikute rajamist.“</p>
<p>2.1.1. Kirjeldatud on tuulepargi rajamise kaudseid vajadusi tulenevalt Eesti riigi kliima- ja energiapoliitikast, kuid välja on toomata Lääne-Nigula valla eesmärgid ja vajadused lähtuvalt tuulepargi rajamise vajadusest. Vajalik on lisada kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamise kohaliku tasandi eesmärk. Eelnõu peab andma ühemõttelise vastuse: kes ja kui palju tuulepargist kasu või kahju saab ja milline on tuulepargi mikro- ja makroökonomiline mõju piirkonnale.</p>	<p>Tuuleenergia arendamise vajaduse Läänemaal, sh Lääne-Nigula vallas sätestab Läänemaa kohalike omavalitsuste kliima- ja energiakava. Kava peamine eesmärk on suurendada Lääne maakonna kui terviku, Haapsalu linna, Lääne-Nigula valla ja Vormsi valla valmidust ja võimet kliimamuutuste mõjudega kohanemiseks ning vähendada nende kasvuhooenergia emissiooni (kliimamuutuste leevendamine). Läänemaa kohalike omavalitsuste kliima- ja energiakava 2030 näeb ette vajadust tõsta tuuleparkide installeeritud nominaalvõimsuse 57 MW-lt aastaks 2030 280 MW-ni. Arvestades, et Vormis vallas ei ole tuuleparke võimalik riigikaitseliste piirangute tõttu rajada ja Haapsalu linnas on looduskaitsest ja inimasustusest tulenevatel põhjustel tõenäoliselt väga piiratud tuuleparkide arendamise potentsiaal, siis on eesmärgi täitmine suuresti Lääne-Nigula valla täita. Eespool esitatud lisatakse ka planeeringu asukohavaliku eelnõu peatükki nr 2.</p>
<p>2.1.2. Välja on toomata seosed ja tagajärjed kohalike ja regionaalsete, samuti valdkondlike arengukavade ja strateegiatega. Samuti ei ole kirjeldatud rajatava tuulepargi mõjusid eelnimetatud kavade eesmärkide täitmisele ja kavades sisalduvate eesmärkide revideerimise vajadust. See osa tuleb eelnõus seletavas ossa lisada.</p>	<p>Planeeringu seletuskirja lisatakse seosed Läänemaa kohalike omavalitsuste kliima- ja energiakavaga ja Lääne-Nigula valla arengukavaga.</p>
<p>2.1.3. Lääne-Nigula Vallavalitsus viis eriplaneeringu menetluse käigus läbi PlanS § 105 kohased toimingud, kuid nende kokkuvõtted ei sisaldu planeerimisdokumentides. Eelnõu eesmärk on anda otsustajale otsuse tegemiseks vajalikku informatsiooni. Esitatud arvamused ja seisukohad tuleb</p>	<p>PlanS § 105 lg 3 kohaselt tehakse esitatud kooskõlastuste ja arvamuste alusel tehakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõus ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes vajalikud muudatused. Vastavalt viidatud lõikele on ka eelnõus täiendused tehtud. PlanS ei näe ette eraldi vormi või nõudeid PlanS § 105 kohaste arvamuste esitamise osas. Lääne-</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>süsteemiseeritult lisada otsuse dokumentide koosseisu või kajastada seda eelnõu sissejuhatavas selgituses. Eriti tuleb välja tuua seisukohad, millega otsustaja ei ole arvestanud, samuti arvamused, millised on teadmiseks võetud. Antud informatsioon ei jõua vastasel juhul kohasel viisil otsustajani. Arvamustele, millega ei ole arvestatud, on üldjuhul vastatud lakooniliselt ja üldsõnaliselt. Hea haldustava eeldab, et otsuse eelnõu suhtes eitava arvamus või muutmissetpaneku suhtes eitava seisukoha andmisel, tuleb menetluses osaleval haldusorganil oma seisukohti sisukalt põhjendada ja seisukohad arvamus avaldajale ka esitada koos tema õiguste selgitamisega. Tihti ei ole arvamust avaldanud isikutel teadmisi menetlusprotsessidest ega enda õigustest nendes osalemisel. Seetõttu tuleb igakülgset vältida nn „salahaldust“ ja teavitada</p> <p>avalikust olulise mõjuga otsuste ettevalmistamise protsessist enam, kui seadusega nõutud minimaalselt nõutud. Enne eelnõu volikogule esitamist tuleb läbi viia kokkuvõttev, lihtsalt arusaadav ja üldsusele kättesaadaval viisil korraldatud teavituskampaania, kus planeeritava tuulepargi mõjusid avatakse mitmekülgsemalt kui suuresti huvitatud isiku poolt mõjutatud dokumentidest nähtub. Kaasamisest räägitakse dokumentides paljusõnaliselt, kuid tegelikkuses on planeeringu koostamise korraldaja planeeringut korraldades ja mõjusid hinnates kogukondi puudutavate küsimuste arutamist läbi viinud ilma sisulisi teavitustegevusi korraldamata. Täna on suur hulk kogukondade liikmeid infosulud, ei ole teadlikud planeeringu protsessi käigust ega tagajärgede negatiivsetest mõjudest.</p>	<p>Nigula valla eriplaneeringu koostamiselt on kõik esitatud arvamused ja kooskõlastused esitatud tabelkujul ning saadetud nii arvamuste/kooskõlastuste esitajatele kui ka avaldatud valla kodulehel – kõik, kes on soovinud sellega tutvuda, kõigil on see võimalus olnud avaliku väljapaneku ajal. Ka volikogu liikmed saavad otsuse tegemisel selle võtta aluseks.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>2.1.4. Kuna keskkonnamõju strateegiline hindamine baseerub keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse regulatsioonil ning looduskeskkonda puudutaval juhendmaterjalil ega laiene volikogu 17.10.2019 otsuses nr 54 nimetatud asjakohaste majanduslike-, kultuuriliste- ja sotsiaalsetele mõjudele laiemalt, siis tuleb täiendavalt neid mõjusid hinnata ja kajastada seda mõju nii otsuse eelnõu selgitavas osas kui ka eelvalikudokumendis.</p>	<p>Selgitame, et asjakohaste mõjude hindamine on planeerimise osa, mitte eraldiseisev protsess. Asjakohaseid mõjusid tuleb planeeringu koostamisel silmas pidada läbivalt, st kogu planeeringuprotsessi jooksul. Erinevalt keskkonnamõju strateegilisest hindamisest ei nõua asjakohaste mõjude hindamine eraldiseisvat selgelt reguleeritud protsessi. Käesoleva eriplaneeringu puhul on asjakohaseid mõjusid hinnatud nii planeeringu koostamisel kui ka on läbi viidud laiendatud keskkonnamõju strateegiline hindamine. St, et KSH aruandes on kajastatud ka mõjuvaldkonnad, mis ei ole tavapärase keskkonnamõju hindamise hindamisvaldkonnad, aga mida saab antud kavandatava tegevuse puhul pidada asjakohasteks mõjudeks (nt mõju riigikaitselistele objektidele, mõju sidele, mõju sotsiaalsetele vajadustele ja varale). Nende mõjude hindamisulatus ja meetodika on määratud KSH väljatöötamise kavatsuses. Lisaks KSH aruandele kajastub asjakohaste mõjude hindamine ka planeeringu asukoha eelvaliku otsuses endas – lisaks keskkonnamõjude leevendusmeetmetele ja tingimustele on asukohavaliku otsuses mitmeid asjakohaseid positiivsete mõjude võimendamise (nt Palivere otseliin) ja negatiivsete mõjude leevendamise (nt elamute omanike kooskõlastuse nõue kui soovitakse tuulikuid lähemale kui 1,5 km, ulatuslike tuuleparkide rajamise keeluga ala kehtestamine) meetmeid, milleni ongi jõutud planeeringuprotsessi käigus asjakohaste mõjude hindamisel.</p>
<p>2.1.5. Kajastada otsuse eessõnas enam kui 1100 inimese arvamus selle kohta, et puutumatu looduskeskkond ei ole sobiv koht planeeritud mahus tööstusliku tuulepargi rajamiseks.</p>	<p>Viidatud 1100 inimese arvamus ei ole esitatud planeeringulahendusele ja seda ei käsitleta kui PlanS § 105 kohast arvamust.</p> <p>Viidatud 1100 inimese pöördumine on üldsõnaline ja seal väljenduv vastuseis oli esitatud ajal, kui erinevad uuringud ja mõjuhinnangud olid alles tegemata.</p> <p>Ka Ringkonnakohus on haldusajal nr 3-21-810 p 35 otsustanud, et eristada tuleb siiski abstraktset vastumeelsust suure tuulepargi rajamisele ning sisulisi ja argumenteeritud vastuväiteid, mis põhinevad piisaval teabel konkreetse tuulepargi kõikvõimalikest mõjudest ja negatiivsete mõjude kompenseerimise meetmetest.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>Halduskohus leidis õigesti, et praegusel juhul ei olnud vaidlusaluse eriplaneeringu menetlus veel sellises etapis, kus tuulepargi rajamise võimalikud mõjud oleks piisava põhjalikkusega välja selgitatud, sh ei olnud veel avalikule arutamisele pandud vahetult enne eriplaneeringu menetluse lõpetamist valminud KSH aruannet. Seega oli kogukonna vastuseis tuulepargi rajamisele abstraktne ja üldine.</p>
<p>2.1.6. Arvestades, et pea kõigis omavalitsustes on kohustus tuulearenduse alasad leida, siis on vaja hinnata ja selgitada otsuse eelnõus, kui palju on iga üksiku KOV objektiivne "talumiskohustus" Eesti energiavajaduse rahuldamiseks. Minu subjektiivsel hinnangul on Lääne-Nigula vallas ühe kohaliku omavalitsuse kohta planeeritud liiga suur maastik-ala energiarendamiseks sh tuulikuparkide rajamiseks, seda enam ühe küla (Piirsalu) territooriumist.</p>	<p>Nii Eesti kui Euroopa Liit on deklareerinud taastuvenergia tootmise tõstmise vajadust. Energia tootmine ei ole senini olnud Eestis proportsionaalselt omavalitsuste vahel jagunev – väga pikka aega on pidanud üle 80 % Eesti elektrienergia tootmisega seonduvatest mõjudest taluma 3 omavalitsuse elanikud. On mõistetav, et senise väga lokaliseeritud elektrienergia tootmislahenduse kavandatav muudatus tundub võõrastav, kuid on fossiilkütustest loobumiseks selgelt vajalik. Otseselt ei ole üheski riiklikus arengudokumendis määratud kui suure osa elektrienergia tootmisest tulevikus iga omavalitsus peaks kandma. Läänemaa kohalike omavalitsuste kliima- ja energiakava 2030 näeb ette vajadust tõsta tuuleparkide installeeritud nominaalvõimsuse 57 MW-lt aastaks 2030 280 MW-ni. See, mis ulatuses on võimalik tuuleparke mingisse omavalitsusse kavandada, sõltub mitmetest teguritest (eeskätt omavalitsuse territooriumi suurus, asustustihedusest ja kõrge loodusväärtusega alade osakaalust). Arvestama peab, et Eestis esineb mitmeid omavalitsusi, kus puuduvad täielikult sobilikud alad isegi üksikutuulikute rajamiseks. Eriplaneeringu asukohavaliku ala suuruseks on maksimaalselt 1,6 % omavalitsuse territooriumist, mis edasises planeerimisprotsessis oodatavalt veelgi väheneb seoses erinevate keskkonnakitsendustega. Eelneva alusel ei saa ala pidada ebaproportsionaalselt suureks alaks.</p>
<p>2.1.7. Palun selgitada sissejuhatuses, et kui pea kõik kaitsealadest välja jäävad metsaalad tuulikute alla panna, siis sisuliselt enam häiringuvabasid alasid ei jäägi, s.h nii vaated kui mürapilt saavad</p>	<p>Teadaolevalt puudub vajadus kõigi kaitsealadest välja jäävate metsaalade tuulikute alla panemiseks. Seega ei ole asjakohane antud selgituse lisamiseks planeeringu materjalidesse. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hinnangul tuleb aastaks 2030 kavandada seatud taastuvenergia eesmärkide saavutamiseks vähemalt 1GW maismaatuuleparke. Hetkel on ehitamisel juba 314 MW. See tähendab</p>

Arvamus	Valla seisukoht
mõjutatud, muuhulgas ka väärtuslikel puhke-, jahindus- ja maastikukaitsealadel.	täiendavat kiiret vajadust u 100 tuuliku järele, mis kindlasti ei tähenda kõigi väljaspool kaitsealasid jäävate metsaalade täisehitamist tuuleparkidega.
2.1.8. Palun kirjeldada loodusalale omase normaalsuse muutumist tuulepargi mõju alal.	<p>Planeeringumaterjalide hulgas on 113 lk pikkune KSH aruanne. KSH aruanne kirjeldab tuuleparkide rajamisega kaasnevat muutusi, sh looduskeskkonna muutusi.</p> <p>Planeeringust huvitatud isik on korraldanud planeeringu koostamise raames ja võib huvi korral täiendavalt korraldada asjast huvitatud kohalikele elanikele olemasoleva tuulepargi külastusi andmaks paremat selgust maastiku muutuse ja mõjude osas tuulepargi lähialal viibides.</p>
2.1.9. Eelnõu sissejuhatav osa koosneb valdavalt copy-paste lõikudest planeeringudokumentidest. Sellisena ei moodusta ta ülevaatlikku, terviklikku alust kaalutleva planeerimisotsuse langetamiseks. Eelnõu tuleb koostada ja esitada normitehniliselt korrektselt.	Otsuse eelnõu on mitmeti kokkuvõtte planeeringu eelnõust. Seda on parema loetuse huvides võimalik täiendada. Palun arvamus esitajal kui ühel planeeringu töörühma liikmetest esitada soovitud lausestuse täiendustepanekud töörühmas.
<p>2.2.1. Muuta otsuse eelnõu p.1 sõnastust ja sõnastada see „Kinnitada Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ala 2 suurusega u 993 ha, mis asub Jaakna, Luigu, Piirsalu, Rõuma, Seljaküla ja Vidruka külade territooriumil ning ühendusliini eelvaliku alad sobivaks tuulepargi püstitamiseks.” Selle muudatusega tagatakse eelvalikuala elu- ja ühiskondlike hoonete puhver 2000 m. Nimetatud suurusega alale on võimalik kompaktselt paigaldada arendaja poolt soovitud tuulepark. Samas tagatakse sellega minimaalne elukeskkonna häiring, kitsendatakse negatiivse keskkonnamõju leviulatust ning antud puhver on kooskõlas huvitatud isiku juhatuse liikme poolt avalikult välja öeldud sobiva puhverala ulatusega. Viia otsuse eelnõu muudatusest tulenevad</p>	<p>Ettepanekus esitatud suurusega tuulepark oleks 2,5 korda väiksem kui planeeringu eesmärgis sätestatud ala. Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.2.1 on: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugemale elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“</p> <p>Kuna suurel osal eelvaliku alast on täiendavate uuringute vajadus, siis ei peeta praeguses ala eelvaliku staadiumis õigeks määrata väikest ala, mille osades piirkondades võib hiljem selguda tuulikute rajamise võimatus. Seetõttu on eelvalikuala määratud suurem ning ühtlasi on seletuskirjas seatud nõue, et tuulikud oleks elamutest võimalikult kaugel.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>muudatused sisse Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku, keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande ja maa-ala asendiskeemi dokumentidesse.</p> <p>Nimetatud puhvertsooni peab mõistlikuks ka arendaja esindusisik.</p>	
<p>2.2.2. Täiendada eelnõu punktiga ja nimetada loetelu kujul, millised asjakohased uuringud tuleb läbi viia. Selgitamata viisil ei ole otsustajal võimalik asjakohasust tuvastada.</p>	<p>Detailse lahenduse koostamiseks vajalikud uuringud, hinnangud jm tingimused on kirjeldatud planeeringu seletuskirjas. Kogu planeeringu seletuskirja dubleerimine asukohavaliku otsusesse ei ole kohane ega vastav tavapärasele planeeringu koostamise praktikale. Näiteks linnustikuga seonduvad uuringuid on seletuskirjas veidi vähem kui kaks lehekülge ning kogu tekst tuleks kopeerida otsuse eelnõusse. Kogu planeering on ühtne tervik tingimusi, millega otsustajal on vaja tutvuda, ei ole võimalik eristada osasid tingimusi teistest</p>
<p>2.2.3. Muuta p. 5.3 ja sõnastada see „Detailse lahenduse staadiumis näha ette võimalus elektrituruseaduse kohase otseliiniga ühenduse rajamiseks planeeringu mõjualasse jäävatesse küladesse.</p>	<p>Elektrituruseadusest tulenevalt on otseliini rajamine võimalik elektriijaamadest kuni 6 km raadiuses. Kuna tegu ei ole tuulepargi kui olulise ruumilise mõjuga objekti osaga võrgueeskirja mõistes, siis ei ole seda vajalik ka eriplaneeringuga kavandada ja selle rajamine on otseliinist huvitatud osapooltele võimalik tuulepargi rajamise järgselt.</p> <p>Keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, on ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kandmine 50% ulatuses kohaliku omavalitsuse üksuse poolt maismaa tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele. Olenevalt tuuliku kõrgusest, kas see on madalam kui 250 m või kõrgem kui 250 m, on mõjuala vastavalt kahe või kolme kilomeetri sisse jäävad kinnistud. Kohalik omavalitsus saab teist 50-t protsenti kasutada vastavalt oma vajadustele, ka seda saab suunata kohaliku elu parendamiseks, sh otseliini tegemiseks. Seadus sätestab ühtlasi ka süsteemi kuidas tasu maksmine toimub.</p> <p>Planeerimisseaduse kohaselt ei ole võimalik laekuva raha jagamise sätestamine planeeringuga. Valla eelarve, sh laekunud tulude üle otsustab volikogu. Kohaliku</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>omavalitsuse finantskorraldust ei ole mõistlik (ja ei saa õiguslikult) otsustada planeerimisdokumendiga.</p> <p>Selgitame, et Eestis on nn tuulikutasu maksmine reguleeritud keskkonnatasude seaduses, redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023. Seadus näeb ette tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu, mis jaguneb kohaliku omavalituse ning tuulepargi mõjuala eluruumide omanike vahel. Seadus sätestab ühtlasi ka süsteemi kuidas tasu maksmine toimub.</p> <p>Planeerimisseaduse kohaselt ei ole võimalik laekuva raha jagamise sätestamine planeeringuga. Valla eelarve, sh laekunud tulude üle otsustab volikogu. Kohaliku omavalitsuse finantskorraldust ei ole mõistlik (ja ei saa õiguslikult) otsustada planeerimisdokumendiga.</p>
<p>2.2.4. Kirjeldada eelnõus nn „kohaliku kasu mudeli” rakendamise viisi. Ühemõtteliselt peab kogu talumisest laekuv raha jagunema tuulepargi mõjualasse jäävate kogukondade hüvanguks. Ka jaotuse korraldamisega seotud kulud tuleb katta kas KOV-I või huvitatud isikul.</p>	
<p>2.2.5. Määrata eelnõus planeeringu mõjul tekkivate majanduslike kahjude määramise meetoodika ning nende kompenseerimise viis ja ulatus. Samuti kirjeldada kes ja millistest vahenditest seda teeb. Rõhutan veelkord, et nn kohalik kasu ei ole tekkivate kahjude hüvitamise instrument.</p>	<p>Kehtivate õigusaktide kohane käitumine ja vastutus on tuulepargi tegijal sõltumata sellest, kas see on planeeringus sätestatud või mitte. Materiaalsete kahjude tekitamisel on nende hüvitamise kohustus nii või teisiti. Juhul kui tekitatakse kellelegi majanduslikku kahju, siis on võimalik kannatanul nõuda kahju hüvitamist lähtuvalt kehtivatest õigusaktidest. Planeerimisseaduse kohaselt ei ole eriplaneeringu ülesanne selliste põhimõtete seadmine vaid ehitus- ja keskkonnatingimuste seadmine.</p>
<p>2.2.6. Muuta eelnõu punkti 6 ja sõnastada see: „Eriplaneeringu kehtestamisega ei planeerita tuuleparke asukoha eelvaliku alast lähtuvalt seitsme kilomeetri laiusel puhveralal Lääne-Nigula vallas.</p>	<p>Tulenevalt esitatud arvamustest laiendatakse tuulepargi vaba ala puhvertsoon kümnele kilomeetrile. Kohtades, kus planeeritud tuulepargi ja valla piiri vahe on väiksem kui 10 km, laieneb puhvertsoon valla piirini.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Tuuleparkide vaba puhervöönd on vajalik, et tagada kohalikele elanikele keskkond, kus nad ei oleks mitme tuulepargi vahel. Kirde-ida suunal määrata puhverala piiriks Lääne-Nigula valla halduspiir”. Lisada planeeringu dokumentide hulka puhervööndi kaart ja kanda see üle Lääne-Nigula valla üldplaneeringusse.</p>	
<p>2.2.7. Kajastada eelnõus muude kokkulepete sõlmimise vajadused arendajaga. See tähendab, et eelnõus tuleb ära määrata investeeringud, mis tuleb arendajal täiendavalt ellu viia kas ühekordsete projektide näol või püsivategevustena. Nt kiire interneti tagamine mõjutusala elanikele, kergliiklusteede rajamine, elektri müük soodsatel tingimustel, nn kogukonnatuuliku rajamine vms. Nimetatud vajadused tuleb kogukondadega kokku leppida.</p>	<p>Arvamuse esitaja on toonud kaks näidet, ülejäänud näited puuduvad, on toodud vajadus kogukonnaga kokku leppida. Planeeringu asukoha eelvaliku ülesanne on määrata ehitise võimalik asukoht ja tingimused ehitamiseks. Kohalik kogukond on planeeringumenetlusse olnud kaasatud protsessi algusest peale.</p> <p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.21 on: „Tuulepargi detailse lahenduse koostamisel tuleb teha koostööd Kaitseministeeriumi, Transpordiameti, Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusega ning sidevõrkude operaatoritega selgitamiseks tuulepargi rajamisega kaasnevaid võimalikke mõjusid radaritele ning televisiooni- ja sideteenustele. Teemavaldkonda tuleb detailse lahenduse KSHs käsitleda.“ Lisame sinna järgmise selgitava lause: „Kui planeeritav tuulepark halvendab mobiili- ja internetiühendust, siis seada tingimused kaasaegse mobiilside tagamiseks.“</p> <p>Elektri müük soodsatele tingimustel toimub otseliiniga vastavalt kehtivale õigusele.</p> <p>Eestis on keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kandmine kohalikule omavalitsusele – nimetatud raha eest on võimalik ehitada kergliiklusteed, interneti püsiühendust vms. Planeeringu koostamise ja avalikustamise ülesanne ei ole paremate tingimuste väljakauplemine vaid tingimuste seadmine ehitamiseks ja keskkonna toimimiseks. Huvitatud isik ja kogukond võivad sõlmida lepinguid kui see on mõlemale poolele vastuvõetav, kuid see ei saa olla töö käigus tekkiv kauplemise objekt.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>Käesoleval ajal on tegu eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapiga. Antud etapp on aluseks edasisteks planeerimistoiminguteks, mille järel alles selgub mis mahus alale tegelikult tuuleparki rajada on võimalik (ja kas ikka on). Asukoha eelvaliku etapis ei ole selliste kokkulepete sõlmimine asjakohane.</p>
<p>2.3.1. Lisada planeeringu dokumentide hulka lisadokumentina planeeringu eelvalikualasse jäävate katastriüksuste loetelu koos nende omanike andmetega. Lisada kõik eelvalikualasse jäävate kinnistute omanikud puudutatud isikutena kaasatavateks ja küsida nende arvamust eriplaneeringu eelnõu osas. Omavalitsus ei ole seni kaasanud planeerimisprotsessi planeeringualale jäävate kinnistute omanikke.</p>	<p>Senine planeerimismenetlus, s h erinevate osapoolte ja kogu valla elanike, on käinud planeerimisseaduse kohaselt. Sellele lisaks on vallavalitsus planeeringu koostamise osas levitanud infot muude kättesaadavate infokanalite kaudu. Antud planeeringu koostamist on kajastanud ka aktiivselt Lääne Elu. Eksitav ja vale on jätta mulje, et omavalitsus ei ole seni kaasanud piisavalt. Lisaks omavalitsuse kaasamisele on teadaoleval ka Enefit Green AS-i esindajad saatnud ühe korra piirkonna maaomanikele otsepostituse, saatnud eelvaliku ala piirkonna maaomanikele otsepostituse, võtnud ühendust ala sees ja lähinaabruses olevate maaüksuste maaomanikega.</p> <p>Senine kaasamistegevus on olnud planeerimisseaduse kohane.</p>
<p>2.3.2. Lisada planeeringu lisadokumentide hulka nimekiri eluhoonete omanikest, kelle eluhooned jäävad planeeringuala 5 km puhvertsooni sisse, lisada nad kaasatavateks ja küsida nende arvamust eriplaneeringu eelnõu osas. Tegemist on alaga, mille ulatuses võivad kaasnevad keskkonnamõjud olla olulised.</p>	<p>Eelvalikuala kinnistu omanike andmetega nimekirja lisamine planeeringu dokumentide hulka ei tulene planeerimisseaduse nõuetest ning ilma kõigi kinnistu omanike nõusolekuta oleks tegu andmekaitseeaduse rikkumisega.</p> <p>Senine planeerimismenetlus, sh erinevate osapoolte ja kogu valla elanike teavitamine, on käinud planeerimisseaduse kohaselt. Sellele lisaks on vallavalitsus planeeringu koostamise osas levitanud infot muude kättesaadavate infokanalite kaudu. Antud planeeringu koostamist on kajastanud ka aktiivselt Lääne Elu. Eksitav ja vale on jätta mulje, et omavalitsus ei ole seni kaasanud piisavalt. Lisaks omavalitsuse kaasamisele on teadaoleval ka Enefit Green AS-i esindajad saatnud ühe korra piirkonna maaomanikele otsepostituse, saatnud eelvaliku ala piirkonna maaomanikele otsepostituse, võtnud ühendust ala sees ja lähinaabruses olevate maaüksuste maaomanikega.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	Senine kaasamistegevus on olnud planeerimisseaduse kohane.
2.3.3. Lisada planeeringu lisadokumentide hulka nimekiri eluhoonete omanikest, kellega arendaja on sõlminud planeerimisprotsessi väliseid kokkuleppeid.	Sellist dokumenti ei nõua planeerimismenetlus ning omavalitsusel ei ole ka teada, kellega arendaja on kokkuleppeid sõlminud ja kas sellised kokkulepped on avalikud. Senine tegevus on planeerimisseaduse kohane ja nimetatud dokumendi vajamine ei ole asjakohane ega mõjuta otsustusprotsessi.
2.3.4. Lisada planeeringu dokumentide hulka Kaitseministeeriumi poolt tellitud radarite kompenseerimise analüüs, millele viitab arendaja kaebuses Tallinna Halduskohtule ja mis peaks andma informatsiooni tuulikute maksimaalsest kõrgusest, mida on antud alale üldse võimalik paigaldada.	<p>Planeeringu protsessi vaatest on oluline Kaitseministeeriumi seisukohad planeeringu eri staadiumites. Kaitseministeerium on praeguse planeeringulahenduse kooskõlastanud, kirjale vastamata, seega on esitatud mahus tuulikute tegemine alale tulevikus võimalik. Detailse osa lahendus kooskõlastatakse Kaitseministeeriumiga täiendavalt.</p> <p>Selgitame, et eriplaneeringu koostamise käigus muutus Eesti mandriosas kehtivate riigikaitseliste kõrguspiirangute käsitus. Sellega seoses ei viidud Teie poolt viidatud radarite kompenseerimise analüüsi lõpuni läbi ja seda ei ole võimalik esitada. Kaitseministeeriumi andmetel on tuuleparkidele kehtivatest kõrguspiirangutest Lääne-Nigula vallas suures osas, sh eelvaliku alal, võimalik loobuda pärast Mandri-Eesti osaliselt tuuleenergeetikale avavate kompensatsioonimeetmete täielikku rakendumist, mis eeldatavasti toimub aastal 2025.</p>
3.1. Muuta Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku põhijoonist ja määrata sellel asukoha eelvalikualaks elu- ja ühiskondlike hoonete puhveriga 2000 m kujunev eelvalikuala ilma täiendavate tingimuste alata.	<p>Ettepanekus esitatud kitsenduse alusel allesjääva ala suurus oleks 2,5 korda väiksem kui planeeringu eesmärgis sätestatud ala.</p> <p>Kuna suurel osal eelvaliku alast on täiendavate uuringute vajadus, siis ei peeta praeguses ala eelvaliku staadiumis õigeks määrata väikest ala, mille osades piirkondades võib hiljem selguda tuulikute rajamise võimatus. Seetõttu on eelvalikuala määratud suurem ning ühtlasi on seletuskirjas seatud nõue, et tuulikud oleks elamutest võimalikult kaugel.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
4.1. Lisada peatükk asjakohaste kohaliku tasandi eesmärkide ja seostega kohaliku tasandi strateegiliste dokumentidega (vt 2.1.1. ja 2.1.2.).	Vastus vt 2.1.1 ja 2.1.2.
<p>4.2. Lähtudes mõjutatud kogukondade üldisest vastuseisust, samuti nii arendaja etteheitest planeeringu korraldajale kaebuses Tallinna Halduskohtule, kui ka kohtu seisukohast, et viimane menetlustoimingute korraldajana pole astunud ühtki sammu nn arendaja poolt ette antud tehniliste parameetrite muutmiseks ja nagu arendaja oma kaebuses välja toob „Kui lähtuda PlanS § 95 lõikest 1 ja 2, siis minimaalselt otsitakse asukohta kahele vähemalt 30 meetri kõrgusele elektrituulikule ja maksimaalselt Enefiti poolt esitatud tehnilistes eeltingimustes kirjeldatud elektrituulikutele, ehk vahemik mille ulatuses vald erinevaid võimalusi kaaluma peab”, teen ettepaneku arvestada kogukondade levinud ettepanekuga ja arendaja kohtule esitatud seisukohaga, ning määrata tuulepargi tehnilised parameetrid järgmiselt:</p> <p>4.2.1. Tuulepargi vajaliku ala suurus kuni 1000 ha</p>	<p>Ettepanekus esitatud suurusega tuulepark oleks 2,5 korda väiksem kui planeeringu eesmärgis sätestatud ala. Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.2.1 on: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugele elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“</p> <p>Kuna suurel osal eelvaliku alast on täiendavate uuringute vajadus, siis ei peeta praeguses ala eelvaliku staadiumis õigeks määrata väikest ala, mille osades piirkondades võib hiljem selguda tuulikute panemise võimatus. Seetõttu on eelvalikuala suurem ning on seletuskirjas seatud nõue, et tuulikud oleks elamutest võimalikult kaugel.</p>
4.2.2. Tuulepargi tuulikute arv kuni 11 tuulikut;	Tuulepargi rajamise parameetrite muutmise ei ole põhjendatud, esitatud suurusega tuulepargi planeerimise on väiksemate tuulikutega kui oli kinnitatud planeeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmis ning avalikul väljapanekul olnud asukoha eelvaliku eelnõuga on nõustunud nii vald, huvitatud isik kui ka kooskõlastajad.
4.2.3. Tuuliku tipukõrgus maapinnast kuni 220 m;	
4.2.4. Tuuliku kaugus lähimast elamust minimaalselt 2 km;	Ettepanekus esitatud suurusega tuulepark oleks 2,5 korda väiksem kui planeeringu eesmärgis sätestatud ala. Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.2.1 on: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugemale elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“</p> <p>Kuna suurel osal eelvaliku alast on täiendavate uuringute vajadus, siis ei peeta praeguses ala eelvaliku staadiumis õigeks määrata väikest ala, mille osades piirkondades võib hiljem selguda tuulikute panemise võimatus. Seetõttu on eelvalikuala suurem ning on seletuskirjas seatud nõue, et tuulikud oleks elamutest võimalikult kaugel.</p>
<p>4.2.5. Tuulepark peab moodustama kompaktse terviku.</p>	<p>Seletuskirja ptk 3.2.1 sätestab: „Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugemale elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“</p>
<p>4.2.6. Tagada kumuleeruva müra norm 35 dB elamumaa kõlvikutel ööpäevaringselt.</p> <p>Oma esimeses kavatsuste esitluses Lääne-Nigula volikogu ees esitles Enefit Green soovi rajada tuulepark 10 tuulikuga. Täna esitleb Enefit Green end paindliku arendajana, mis paraku reaalsuses väljendunud pole. Ka nn vastutulek kõrguse vähendamise osas 290-lt meetrilt 270-le meetrile ei ole kompromiss, vaid teadaolevalt ettevõtja tehniline kaalutus. Ristituulepark.ee turundusleht sisaldab jätkuvalt põhimõtteliselt samu kavatsusi, mis olid kirjeldatud eriplaneeringu algatamise taotluse tehnilistes parameetrites. Tegelikuses ei ole milleski järele antud. Arendaja on oma praeguses avalikkusele suunatud esitluses parima teadaoleva tehnilise lahendusena näidanud 21</p>	<p>Selgitame, et omaavalitsuse pädevusse ei kuulu müra normtasemetega kehtestamine kuna normtasemed on kehtestatud keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 “Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid”.</p> <p>Keskkonnaministeerium valdkonna eest vastutava ministeeriumina on korduvalt rõhutanud [1], et tuulikute kavandamisel on üldjuhul aktsepteeritav tööstusmüra piirtasemetega järgimine (elamualadel vastavalt päeval 60 dB ja öösel 45 dB). Antud planeeringu puhul on juba konservatiivselt lähtutud eesmärgist, et elamualadel oleks tagatud tuulikute tingituna tööstusmüra öine sihtväärtus (40 dB) ja seda ööpäevaringselt.</p> <p>[1] Nt Keskkonnaministeeriumi kiri 22.12.2022 nr 7-15/22/5188-3</p>

Arvamus	Valla seisukoht
tuulikuga tuuleparki aga planeeringu korraldaja justkui „sunnib” teda arendama suuremat parki.	
4.3. Mitte piirata tuulepargi ja 330 kV alajaama vahekaugust;	Tuulepargi rajamise parameetrite muutmine ei ole põhjendatud, tuulepargi ja 330 kV alajaama vahelise kauguse arvestamise ühe lähtetingimusena on kinnitatud planeeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmiga ning avalikul väljapanekul olnud asukoha eelvaliku eelnõuga on nõustunud nii vald, huvitatud isik kui ka kooskõlastajad.
4.4. 4.2. Nimetatud parameetrid kanda dokumendi p. 3.2.1.	Kui tuulepargi elektrituulikute eelvaliku ala ehitamise tingimusi muudetakse, siis need kantakse loomulikult vastavasse peatükki.
4.5. Uute tehniliste parameetrite alusel teostada uus asukoha eelvalik, kuna ka arendaja on varasemalt kohtule esitatud kaebuses väitnud, et valla etteheide, nagu oleks Enefit huvitatud tuulepargi rajamisest vaid alale 2, ei ole asjakohane. Siinkohal ei välista siiski ka ala 2 valikusse jätmist.	<p>Tuulepargi rajamise parameetrite muutmine ei ole põhjendatud, esitatud suurusega tuulepargi planeerimise on kinnitatud planeeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmiga ning avalikul väljapanekul olnud asukoha eelvaliku eelnõuga on nõustunud nii vald, huvitatud isik kui ka kooskõlastajad.</p> <p>Võttes arvesse lisaks planeeringu koostamisel läbiviidud hinnangutele ka riigi poolt tellitud üle-eestilisi tuuleparkide sobivust käsitlevaid analüüse (Keskkonnaagentuuri poolt 2022 a koostatud „Tuuleenergeetika arendamist piiravate kitsenduste kaardistamine ning vabade alade tuvastamine“ ja Eesti Ornitoloogiaühingu ja Kotkaklubi poolt koostatud Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüsi), siis ei ole omavalitsusel põhjust eeldada, et Lääne-Nigula valla territooriumil esineks oluliselt sobilikumaid tuulepargi alasid kui eelvaliku ala.</p>
5.1. Tuua dokumendis välja, millised täiendavat uurimist vajavad mõjud on ilmnenu peale KSH väljatöötamise kavatsuse kinnitamist.	Kõik detailse lahenduse etapis vajalikud uuringud, hinnangud ja tingimused on esitatud eriplaneeringu asukohavaliku seletuskirjas. Keskkonnauuringute ja keskkonnaalaste hinnangute vajadus on kajastatud lisaks ka KSH I etapi aruande ptk 4 alapeatükkides “Edasiste uuringute ja hindamise vajadus”. Vastavad alapeatükid on teist värvi taustaga lihtsamaks leidmiseks. Tegu on planeerimisseadusest tuleneva

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>nõudega, mille kohaselt detailse lahenduse KSH lähteülesanne määratakse KSH I etapi aruandes. Seega on soovitud info juba nii planeeringu asukohavaliku seletuskirjas kui KSH aruandes esitatud.</p>
<p>5.2. Viia planeeritud uuringud läbi rahvusvaheliselt tunnustatud meetodikate kohaselt ja publitseerida need teaduskirjanduses nende usaldusvääruse tagamiseks.</p>	<p>Selgitame, et tuuleparkide kavandamine on Eestis kahe etapiline protsess ning mõlemale planeerimise etapile (asukohavalik ja detailne lahendus) viiakse läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH). KSH koostamine toimub vastavalt õigusaktide nõuetele ja juhendmaterjalide soovitudele. KSH arukohavaliku aruande koostamisel on lähtutud selle aluseks olevast väljatöötamise kavatsusest, mis ei näinud asukohavaliku etapi koostamiseks ette uuringute koostamist. Vastav praktika on Eestis laialdaselt levinud. Detailse lahenduse koostamiseks vajalikud alusuuringute vajadus ning asjakohasel juhul ka soovitatav uuringu meetodika on kirjeldatud KSH I etapi aruandes ja asukohavaliku seletuskirjas. Uuringu meetodikad valitakse vastava uuringu spetsiifikast lähtuvalt.</p> <p>KSH osaks ei ole teadusartiklite avaldamine ja seda ei kavandata teha.</p>
<p>5.3. Visualiseeringute vaatepunktide valik on täiesti ebaõnnestunud. Need tuleb valida ja visualiseerida inimrohketest asukohtadest, elamugruppide juurest, põhi- ja tugimaanteedelt, avamaastikulistelt lõikudelt jms. Arvesse peab võtma, et arendaja ega kohalik omavalitsus ei saa tagada metsamassiivide säilumist tänases mahus. Kindlasti tuleb teostada uued visualiseeringud eelvalikualale 2 Risti aleviku keskosast, Rõuma külast elamuarenduste juurest, Piirsalu külast mõisamäelt, Kabeli külast, Vanama külast pargi juurest, Marimetsa matkarajalt jms. Samuti Ääsmäe-Haapsalu maanteelt. Visuaalne häiring mõjutab nii kohalikke elanikke, külalisi kui läbisõitjaid.</p> <p>Täpsed asukohad on avaldaja valmis ette näitama. Tuuleparkidel on oluline visuaalne mõju maastikule ja vaadetele, mistõttu tuleb</p>	<p>Arvamuse esitajalt on küsitud info vaatepunktide kohta, vastavad pildid vaatepunktidest on tehtud ettepaneku esitaja juuresolekul ja täiendavad visualiseeringud avaldatakse valla veebilehel enne avaliku arutelu toimumist.</p> <p>Arvamusi vaatepunktide kohta on küsitud ka varasema avaliku protsessi käigus, kuid visualiseeringute soovitud asukohtasid ei ole senini ühegi osapoole poolt esitatud.</p> <p>Selgitame, et asukoha eelvaliku etapis tehtavad visualiseeringud on illustratiivsed. Reaalset tuuleparki kujutavaid visualiseeringuid on võimalik teha kui teada on tuulikute asukohad.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>antud töö raames nende kavandamisel esitada kompleksne visuaalse mõju analüüs vähemalt valdavalt domineeriva ala ulatuses.</p>	
<p>5.4. KSH p.4.14.3 mõju varale ei hinda Lääne-Nigula valda planeeritava tuulepargi mõju piirkonnas oleva kinnisvara hinnale. Konstanteering võimalikust negatiivsest mõjust on mõjutatud isikute jaoks ilmselgelt ebapiisav. Mõju tuleb analüüsida mitte USA teadmata tingimustel läbiviidud uuringute vaid konkreetse kohaliku kinnisvaraturu analüüsi põhjal, hinnates mõjutatud varade tänast koondväärtust ja selle languse ulatust.</p>	<p>Võimalikku mõju kinnisvara väärtusele on käsitletud KSH ptk 4.13.3. Selgitame, et erinevate tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamisel tekkida võiva kinnisvara hinna võimaliku muutuse kompenseerimiseks Eestis süsteem puudub. Erinevalt teistest tööstus- ja infrastruktuuriobjektidest on küll tuuleparkide puhul ellu kutsutud riiklik regulatsioon nn tuulikute talumistasu näol kompenseerimaks lähiala elanikele häiringute talumist. Keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, on ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu, mis jaguneb tuulepargi lähiala elanike ja kohaliku omavalitsuse vahel. Kohalik omavalitsus võib saadavat tasu kasutada kohaliku eluolu parandamiseks, mis võib avaldada ka kaudset positiivset mõju piirkonna kinnisvara väärtusele.</p>
<p>5.5. KSH p.4.13.5 Sotsiaalsed vastuolud sisu on kohatu ja tuleb täies ulatuses uuesti koostada. Olukorras, kui enam kui 1100 inimest on väljendanud oma vastumeelsust tuulepargi planeeritud kujul sünnile, on seda pelgalt mainitud kui tugevat negatiivset meelestatust tuulepargi suhtes. Selgitamata on meelestatuse taust ja see, mis selle on põhjustanud. Üldiselt ei olda vastu tuulepargile kui sellisele, kuid peamisteks põhjusteks on olulised vead menetlusprotsessis: tegeliku kaasamise puudumine, arendaja silmakirjalikkus ja mure keskkonnale avalduva massiivse negatiivse mõju pärast, sest ilmselt on keskkonnamõjusid dokumentides pisendatud või alahinnatud. Sisutu on viide eriplaneeringu asukoha valiku ja selle KSH käigus on läbi viidud kohtumistele huvigruppidega. Vähesed kaasamiskoosolekud on toimunud planeemisprotsessi kohustuslike osadena, korraldatud monoloogsete etteastetena,</p>	<p>KSH p 4.13.5. annab ülevaade toob välja kogukondade vastuseisu, mis on esinenud mitmete tuuleparkide planeeringute puhul Eestis, sh Lääne-Nigula eriplaneeringu puhul. Samuti tuuakse välja, et vastuseisu peamiste põhjustena tuuakse vastuväidetes tavapäraselt kartust võimaliku müra, varjutuse ja tervisemõjude osas. KSH juhtekspert ei leia, et ptk oleks kohatu.</p> <p>Selgitame, et KSH aruandes viidatud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellitud Kantar Emori läbiviidud uuring käsitles just Lääne-Nigula valda kui tuuleparkide potentsiaalsetes arengupiirkondades elavate inimeste uuringu ühte valimit. Uuring on asja- ja ajakohane, koostatud tunnustatud küsitlusuuringute läbiviija poolt ning peegeldab Eesti inimeste, sh Lääne-Nigula valla elanike meelestatust tuuleparkide suhtes. Seega selle kasutamine omavalitsuse poolt ühe otsuse tegemise aluseks oleva sisendmaterjalina on igati kohane.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>mitte väitleva dialoogina. Samuti on selgelt lubamatu käsitleda kaasamisena lähiala inimeste mõjutamist arendaja poolt meetoodiliselt läbitöötamata telefoniküsitluse kaudu. Sellega on mindud vastuollu huvide tasakaalu ja planeerimisprotsessi avalikkuse baaspõhimõtetega. Nimetamata on osapool, kellega kõnealused tingimused on kokku lepitud. Samuti on kohatu Kantar Emor uuringu tulemuste üldistamine konkreetse olukorra kontekstis. Korduvalt on väljendatud soovi läbi viia tunnustatud meetodikal põhinev kohalike kogukondade hoiakuid ja väärtushinnanguid peegeldav sotsioloogiline küsitlus. Endine vallajuht on nende koostamist lubanud korralda, kuid seni on see tegemata. Nagu varasemalt osundatud, tuleb kõnealused uuringud ja neid ilmestavad küsitlused tellida eraldi töödena riigihankemenetluses. Samuti tuleb täiendavalt uurida volikogu 17.10.2019 otsuses nr 54 ja käesoleva arvamuse punktis nimetatud kultuurilisi mõjusid.</p>	
<p>5.6. Esitamata ja kaalutlemata on muud kogukonda lepitavate meetmete võimalused alates avatud ja siirast suhtlemisest, lõpetades võimalike osalemiskeemidega energia tootmis- ja tarbimistsüklites. Kogukonnaga suhtlemise põhitõdesid on korduvalt publitseeritud ja nendest tuleb õppust võtta. Palun lisada planeeringu dokumentidesse eraldi dokumendi või peatükina ja kaaluda sealjuures muude kogukondlike energiatootmise koostöövormide rakendamist.</p>	<p>Selgitame, et täiendavate võimalike koostöövormide leidmine ja rakendamine saab olla võimalik kõige varasemalt tuulepargi detailse lahenduse etapis.</p>
<p>5.7. Palun lisada KSH-sse peatükk planeeringu mõjust jahindusele ja turismisektorile, sh linnuvaatlusturismile.</p>	<p>Selgitame, et KSH I etapi aruandes käsitletav hindamisulatus määrati KSH väljatöötamise kavatsuses. Antud teemavaldkondade hindamine ei ole KSH I etapi aruande objektiks.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>Küttimistiheduse statistika alusel jääb eelvaliku ala alla keskmise küttimistihedusega jahipiirkonnaga. Seega laiemalt on oodatav mõju valla jahindusele vähese tähtsusega. Valla olemasolevate tuuleparkide alade jahipiirkonnas ei ole võimalik täheldada olulisi muutusi suurulukite küttimisstatistikas võrreldes tuulepargi rajamise eelset ja järgset olukorda.</p> <p>Lääne-Nigula valda jääb olulisi linnuvaatlusturismi sihtkohti (Matsalu RP, Silma LKA, Marimetsa raba). Eelvaliku alal võib toimuda vähest linnuvaatlust, kuid tegu ei ole linnuvaatlusturismi olulise sihtkohaga.</p>
<p>5.8. KSH-s ei ole käsitletud üle-eestilise ilmamudeli mõju energiatootmise hajutamisse. Energiatootmise konsolideerimine väikesel alal olevatesse suurtesse parkidesse muudab energiahinna veelgi volatiivsemaks kui see praegu on. Palun see lisada.</p>	<p>Selgitame, et KSH I etapi aruandes käsitletav hindamisulatus määrati KSH väljatöötamise kavatsuses. Antud teemavaldkondade hindamine ei ole KSH I etapi aruande objektiks. Samuti ei ole ühe tuulepargi kavandamisel asjakohane hindama hakata Eesti energia- ja kliimapolitikat või energiahinna kujunemist. Eesti kliima- ja energiapolitika arengudokumendid sätestavad selgelt tuuleenergia arendamise vajaduse.</p>
<p>5.9. KSH peab eeluuringuna Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüsi aruande kohaselt täitma vähemalt järgmist ülesannet, mida arvamus andja palub dokumendile lisada:</p> <p>5.9.1. kontrollida varem teada olnud loodusväärtuste seisundit (näiteks elupaiga säilimist ja kvaliteeti kaitstava liigi leiukohas), tuvastada võimalikud tuulepargi rajamist osaliselt või täielikult välistavad loodusväärtused, mis ei olnud varem teada, näiteks kaitstavate ja muude kaitsekorralduslikult oluliste ning tuuleenergia arendamise suhtes tundlike liikide elupaigad, mille säilimine tuleb planeeringus tagada;</p> <p>5.9.2. saada teavet linnustiku looduskaitse väärtuse ja üldise seisundi baastasemete kohta, mille alusel saab otsustada</p>	<p>Selgitame, et üle-Eestiline maismaalinnustiku analüüs on informatiivse iseloomuga dokument, mis ei määra kuidagi, millises planeeringu etapis milliseid uuringuid teha vaja on. Nn eeluuring tähendab analüüsi kontekstis uuringuid, mis viiakse läbi enne tuulepargi rajamist. Eeluuringutele järgneb seire, mis viiakse läbi peale tuulepargi rajamist.</p> <p>Kirjeldatud uuringud on ilmselgelt vajalikud ja ka KSH I etapi aruandes kavandatud. Nende läbiviimine on kohane planeeringu etapis, kus on asukohavalik tehtud. Sellest annab tunnistust ka väljatoodud tekstis viidatud võimalikud leevendavad meetmed (nt tuulikute paigutuse muutmine, mis on võimalik planeerimisetapis kus on tuulikute paigutus määratav) ja vajadus seire kavandamiseks (seire kavandatakse tuulikute rajamise järgseks ajaks, mis jällegi eeldab tuulikute asukohta teadmist).</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>esmate leevendavate meetmete rakendamise vajaduse juba planeerimise etapis, näiteks tuulikute arvu vähendamise, tuulikute paigutuse (muutmise) vm vajalikud leevendusmeetmed;</p> <p>5.9.3. anda alusteave ehitusjärgse seire läbiviimiseks, sh käsitlemist vajavate liikide, aspektide (pesitsevad linnud, rändeaegsed kogumid, ränne), meetodite ja mahtude osas.</p>	
<p>5.10. Puuduvad eksperthinnangud ebasoodsatest mõjudest ohustatud linnuliikide kaupa. Enam kui kümne linnuliigi osas on teada olulise ebasoodsa mõju avaldumise võimalus. Need tuleb hinnata enne planeeringu detailse osa koostamist.</p>	<p>Tuulepargi asukohavaliku tegemisel on eesmärgiks leida ala, kus olemasoleva info alusel puuduvad linnukaitselised piirangud ulatuses, mis välistaks alale tuulepargi rajamise. Eriplaneeringu asukohavaliku etapis võrreldud aladest (vaadeldes ka kõiki 5 ala, mis olid esialgses valikus) on ala 2 linnukaitseliselt kõige väiksemate oodatavate ebasoodsate mõjudega. Seda toetab ka Teie eelmises ettepanekus viidatud üle-Eestiline maismaalinnustiku analüüs.</p> <p>Selgitame, et ebasoodsat mõju alal elutsevate ning toituvate linnuliikide kaupa ei ole võimalik hinnata ilma tuulikute asukohti teadmata ehk enne detailse osa koostamist. Arvestades ala suurust sõltub mõju suurus just tuuliku positsioonide paiknemisest. Eriplaneeringu asukohavaliku seletuskiri ja KSH aruanne näevad detailse lahenduse etappi ette liigispetsiifiliste eksperthinnangute andmise vajadust, mitmete kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide osas, kelle toitumisalad võivad eelvaliku alale jääda.</p>
<p>5.11. Välistada varjutuse tekkimine elamualadele. Määrata normiks 0 h.</p>	<p>Eestis puudub varjutuse osas normdokument. Saksa on teadaolevalt ainukene riik, millel on standardist tulenev selge normväärtus (ilma päikespaiste reaalset kestvust arvestamata ehk halvim arvutusliku meetodikaga arvutades 30 h/a ja max 30 min/päevas või lokaalseid kliimaandmeid arvestades 8 h/a). Belgia, Kanada, Iirimaa jt kasutavad Saksa juhendit. Rootsi ja Taani soovituslik tase on kliimat arvestava meetodikaga arvutades vastavalt 8 ja 10 h. Soomes ametlikku juhust ei ole, mõjuhindamise praktikas kasutatakse halvima arvutusliku kohast 30 h/a ja max 30</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>min/päevas. Saksamaa ja Taani normid ei ole ranguselt oluliselt erinevad – arvutusmetoodika on erinev.</p> <p>Asukoha valiku eelnõud täiendatakse selliselt, et kliimat arvestava meetodikaga arvutades on suurim lubatud varjutuse aeg elamualadel kuni kaks tundi aastas.</p>
<p>5.12. Lisada KSH-sse arendaja vastutuse peatükk, milles selgitada arendaja tegevuse või tegevusetuse tõttu tuulepargi ehitamisel, opereerimisel ja likvideerimisel kaasneda võivate varalise kahjude hüvitamise viis ja ulatus.</p>	<p>Selgitame, et KSH on hinnanguid esitav dokument, mis annab otsustajale infot otsuse tegemiseks. KSH ei saa seada majandusliku vastutuse kohustust ühelegi osapoolle. Selgitame, et võimaliku keskkonnakahju hüvitamise ja heastamise korraldus on reguleeritud keskkonnastatuse seadusega, mille täitmine on kõigile Eestis tegutsevatele isikutele kohustuslik. Juhul kui tekitatakse kellelegi majanduslikku kahju, siis on võimalik kannatanul nõuda kahju hüvitamist lähtuvalt kehtivatest õigusaktidest.</p>
<p>5.13. Planeeringuala hajaasustuses on mobiil- ja sidelevi väga halb. Täiendava häiringu korral tuleb arendajal tagada sideühenduste parandamine.</p>	<p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.21 on: „Tuulepargi detailse lahenduse koostamisel tuleb teha koostööd Kaitseministeeriumi, Transpordiameti, Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusega ning sidevõrkude operaatoritega selgitamaks tuulepargi rajamisega kaasneda võivaid võimalikke mõjusid radaritele ning televisiooni- ja sideteenustele. Teemavaldkonda tuleb detailse lahenduse KSHs käsitleda.“ Lisame sinna järgmise selgitava lause: „Kui planeeritav tuulepark halvendab mobiili- ja internetiühendust, siis seada tingimused kaasaegse mobiilside tagamiseks.“</p>
<p>5.14. Tuulepargi tekitatav mõju mikrokliimale, so mõju taimestikule, niiskusrežiimile, pinnasele, liigilisele mitmekesisusele, soojusaarte tekkele jms. Seda tuleb kindlasti teha, mida on rõhutanud ka Maaeluministeerium oma seisukohas.</p>	<p>KSH aruande ptk 4.18.1 täiendati järgnevalt “Tuulikute puhul on tuvastatud mõju mikrokliimale st uuringud on näidanud, et kuni 10 km tuulepargist allatuult võib tähendada mikroklimaatilisi muutusi. Tuulikute töötamisel esineb õhukihtide vahelist segunemist. See vähendab maapinnalähedasi õhutemperatuuri ööpäevaseid kõikumisi – tuulikupargi alal on täheldatud päeval ajal maapinnalähedase õhukihi madalamat temperatuuri ja öisel ajal kõrgemat temperatuuri kui tuulikute mõjualast väljas oleval alal. Tegu ei ole muutustega tasemel, mis inimesele oleksid üldjuhul</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>märgatavad ning efekti uuritakse pigem seoses tuulikute omavahelise tootluse mõjudega ning mõju põllumajanduslikust vaatest. ”</p> <p>Tuuleparkide mõju taimestikule on käsitletud KSH aruande ptk 4.1. Mõju veereziimile on käsitletud KSH aruande ptk 4.8, mõju pinnasele ptk 4.9. Mõju liigilisele mitmekesisusele on põhimõtteliselt kajastatud ptk 4.1-4.5, sest elustiku mitmekesisus koosneb nii taimestikust, kui loomadest ja lindudest. Soojusaarte teket tuuleparkides ei ole täheldatud, nendega ei kaasne suurte kõvakatteliste pindade rajamist ega soojuskiirgust, mis võiksid olla soojusaarte teket põhjustavad tegurid.</p>
<p>5.15. KSH-s tuleb täiendavalt hinnata kui palju piirkonnas leiduvat maavaralist loodusressurssi tuleb kasutusele võtta tuulepargi rajamisel ja kui palju väheneb CO₂ sidumine seoses metsaala raadamisega. Samuti tuleb kirjeldada fossiilsete maavarde kulu tuulikute tootmisel ja tuulikupargi rajamisel (transport, plasti- ja vasetootmine jne).</p>	<p>Selgitame, et loodusressursside (nii kohalike kui imporditavate) kasutuse hinnang on osa kavandatava tegevuse kirjeldusest, mida on võimalik ligikaudselt anda kõige varasemalt detailse lahenduse KSH aruandes (täpne ressursikasutus selgub alles ehitusprojekti koostamise faasis). Ressursikasutuse suurus sõltub tuulikute paiknemisest, mis omakorda mõjutab nendevaheliste ühenduste pikkust ja seega materjalikulu.</p> <p>Metsaala raadamisega kaasneva CO₂ sidumise muutuse esialgne hinnang on antud KSH aruande ptk 4.18.1. Detailse lahenduse KSH koostamiseks on seatud tingimus “Detailse lahenduse KSHs tuleb käsitleda tuulepargi mõju kliimamuutustele, sealjuures arvestades tuulepargi rajamisega kaasnevat maakasutuse muutust ning tuulikute tööprotsessis tekkida võivaid võimalikke KHG heiteid (SF6).” Seega on soovitud hinnangu andmine juba kavandatud.</p>
<p>5.16. Mitte planeerida tuulikuid ja ühendusliine arheoloogiliselt, pärandkultuuriliselt ja sotsiaalselt tundlikele aladele ja nende lähistele (nt Mike ja Valksi külad, kuhjamäed, Mike mäed jms). Sisend loetelu täpsustamiseks tuleb küsida kogukondade esindajatelt.</p>	<p>Kogukondade esindajad ei ole ei lähteseisukohtade, arvamuse andmise ega avaliku väljapaneku staadiumis avaldanud esitatud seisukohta. Samuti ei ole ei Keskkonnaamet ega Muinsuskaitseamet ega osavallakogu ega ükski muu isik toonud välja esitatud alasid. Eelvaliku alal puuduvad Muinsuskaitseaduse alusel kaitstavad kultuurimälestised ning samuti Muinsuskaitseameti poolt kaardistatud arheoloogiatundlikud alad. Samuti puuduvad alal inventeeritud looduslikud</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>pühapaigad. Alale jääb pärandkultuuri objekte nagu on ka KSH aruandes välja toodud. Valdavalt on tegu endiste talukohtadega, mis on praeguseks maastikupildis pea märkamatud. Suurima pärandkultuuriobjektide kontsentratsiooniga pärandkultuurialaks on eelvalikualale jääv Valksi küla, mida praeguseks meenutavad üksikud säilinud õunapuud ja varemed. Ükski alale jäävatest pärandkultuuriobjektidest ei ole valla kehtiva üldplaneeringuga määratud kohaliku tähtsusega kultuuripärandi objektideks.</p> <p>Kui viidatud objektidel on kohaliku tähtsusega kultuuriväärtusi, siis palun esitada need hiljemalt avalikul arutelul, et need oleks võimalik lisada planeeringu detailse osa käsitlusse.</p>
<p>5.17. Ilmselgelt on Natura mõjude ja eriti linnustiku osa hinnanguid antud liiga kergekäeliselt ja ebapiisavalt põhjendatult. Viide kõrgema taseme planeeringu puhul II etapi uuringutele on nii mastaapse ja suure ruumivajadusega ning ohustatusega liikide esinemise puhul ebaõige. Natura hindamise täiendusteks on vaja läbi viia reaalsed linnustikuuringud. Praegusel juhul ei vasta mõjude hindamine linnustikule Natura hindamise vormistuse nõuetele. Asjakohase hindamise vältimiseks on esitatud mittepädevate koostajate poolt väiteid ja mõjude puudumise, väheolulise või leevendatavuse hinnanguid, mis ei ole ei antud pädeva, vastava valdkonna teadmiste ja kogemusega eksperdi poolt, ega vasta Natura mõju hindamise nõuetele ja etappidele.</p> <p>Ei saa kuidagi nõustuda, et ornitolooge soovitatakse kaasata alles järgmises etapis, kui tegelikult peaks olulised põhimõttelised otsused olema tehtud I etapis: see vähendaks kõigi osapoolte</p>	<p>Selgitame, et Natura hindamise täiendamiseks on kavandatud täiendavad linnustiku uuringud detailse lahenduse etappi. Uuringute vajadus on kajastatud nii KSH aruandes kui planeeringu asukohavaliku seletuskirjas. Natura alade suhtes on rakendatud antud valdkonnas pädeva asutuse (Keskkonnaamet) poolt soovitatavaid puhvreid välistamaks ebasoodsat mõju Natura alade kaitse-eesmärkidele [1] ning läbi on viidud Natura asjakohane hindamine lähtudes planeeringu tasandist. KSH läbiviimisel on olnud kaasatud ornitoloog.</p> <p>Kuna tegu on eriplaneeringuga, mille kehtestamise otsus tehakse alles detailse lahenduse koostamise järgselt, siis on Natura hindamisel lähtutud ka keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest, mille kohaselt strateegilise planeerimisdokumendi <u>võib kehtestada</u> juhul, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkust ega kaitse eesmärki. Vastavale arvamusele, et eriplaneeringute puhul on lubatav Natura hindamist täiendada detailse lahenduse etapis, on asunud ka Keskkonnaministerium.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>aja-, närvi- ja ressursikulu ja tagaks suurema võimaluse paremaks tulemuseks.</p>	<p>Planeeringu on kooskõlastanud Natura hindamise läbiviimise osas pädevate asutustena Keskkonnaamet ja Keskkonnaministeerium.</p> <p>[1] Keskkonnaamet. Maismaa tuuleparkide mõjust elustikule ja Keskkonnaameti soovitusel nende planeerimise kohta kohaliku omavalitsuse üldplaneeringutes (seisuga 10.11.2021)</p>
<p>5.18. Täiesti on jäetud kõrvale nii olemasolevate kui planeeritavate erinevate tuule- ja muude energiaarendustega kaasnevate ja põimuvate ning kuhjuvate mõjude kumulatiivse mõju hindamine. See on väga põhimõtteline ja raske eksimus, seda eriti just kõrgema taseme planeeringu suurt ruumilist mõju arvestades. Edasi juba detailplaneeringu mõjuhindamistes ei ole enam seda suurt pilti ja mõjude suunamist võimalik teha. See teema vajab ka sisulist ja asjakohast Natura mõju hindamist. Eriti väga tundlike ja haruldaste liikide, nagu toonekured ja kotkad osas ei ole esitatud arvamus kindlasti pädev, ning ei arvesta liikide tegelike liikumismustrite ega riskidega. Seda enam, et teame sellest ilmselgelt liiga vähe. Selle hindamise üks osa peab olema ka hinnang, kui suur on risk planeeringualasid läbiva lindude rändekoridori vaates, seda nii ümbruse kaitsealade ja teiste Linnudirektiivi I lisa ja Looduskaitseaduse kaitstavate liikide osas, kui ka teiste rändlindude osas, keda Linnudirektiiv üldiselt kaitseb.</p>	<p>KSH aruandes hinnatud asukohaalternatiivide puhul puuduvad potentsiaalset koosmõju avaldada võivad olemasolevad tuulepargid piirkonnas. Samuti ei ole neid teadaolevalt kavandamisel. Teadaolevalt ei ole piirkonnas olemas ega kavandamisel ka muid olulise keskkonnamõjuga või olulise ruumilise mõjuga energiaarendusi. Planeeringuga nähakse ette täiendavate tuuleparkide rajamise välistuse ala 10 km raadiuses asukohavaliku alast. Seega ei esine olemasolevaid või kavandatavaid energiarendusi, millega koosmõjusid hinnata. Sellest lähtuvalt ei ole seda ka tehtud. Koosmõjude hindamisel lähtutakse üldlevinult põhimõttest, et kui tulevikus peaks piirkonda siiski teisi tuuleparke (vms olulise keskkonnamõju või olulise ruumilise mõjuga objekte) kavandatama, siis iga järgneva arenduse puhul tuleb hinnata koosmõjusid juba olemasolevatega.</p> <p>Teadaolevalt on piirkonda kavandamisel mitmeid ulatuslikke päikeseparke. Seega täiendati KSH aruande ptk 4.4.1 ja EP seletuskirja ptk 3.10 täiendati tingimusega “Hindamisel tuleb arvestada võimalikke koosmõjusid loomade liikumisele piirkonda kavandatavate ulatuslikke päikeseparkidega.”</p> <p>Planeeringu seletuskirjas on ette nähtud detailse lahenduse etappi nii linnustiku rändeuuringu kui ka liigispetsiifiliste ekspertarvamuste vajaduse. Planeeringu on kooskõlastanud erinevad riigiasutused, sh Keskkonnaamet ja Keskkonnaministeerium ning kavandatavate uuringute mahu osas on arvestatud pädevate riigiasutuste seisukohtadega.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>5.19. Arvamuse avaldajal, nii nagu ka valdaval enamusel arvamuse andjatest, puudub oskus keskkonnamõju hindamise dokumendi kompetentsust tervikuna hinnata. Nii nagu koostaja on paljudel juhtudel hinnanud mõjud vähetõenäoliseks alusuuringutele viitamata, arvab puudutatud osapool vastupidist. Selleks, et KSH koostajal ei lasuks vastutuse koorem, näiteks oluliste hindamata mõjude ilmnemisel, kui tekib vajadus kahjude korvamiseks, palun korraldada koostatud KSHle ekspertiisi kohase kompetentsiga spetsialistide poolt.</p>	<p>Selgitame, et KSH koostamise pädevus on Eestis reguleeritud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses. Vastavate pädevusnõuete täitmine on aluseks KSH juhteksperdina töötamiseks. Antud juhul KSH juhteksperit täidab vastavaid pädevusnõudeid ning ei ole põhjust eeldada töö teostamise ebakompetentsust. Selgitame lisaks, et KSH läbiviimise osaks on asjaomaste asutuste seisukohtade küsimine nende pädevusvaldkondadest lähtuvalt nii KSH väljatöötamise kavatsusele kui KSH aruandele. Sellega tagatakse, et nii hindamise läbiviimise kavandamisel kui ka hindamistulemuste puhul need üle kontrollinud vastavate kompetentsiga spetsialistid lähtudes oma pädevusvaldkondadest. Planeeringu eelnõu ja selle lisaks oleva KSH aruande on kooskõlastanud nii Keskkonnaamet kui Keskkonnaministerium, kui valdkonda kureerivad ametkonnad.</p>
<p>6.1. MTÜ Piirsalu Küla Selts, Kaur Järve, Mare Kiis, Kaja Rüütel, Vahtra korteriühistu, Risti osavallakogu ja mitmed teised on kooskõlastuse protsessi käigus esitanud suure hulga ettepanekuid ja arvamusi, millega valdavalt ei ole arvestatud. Nõustun enamiku esitatud seisukohtadega, mistõttu palun kooskõlastuste andmise faasis esitatud küsimused veelkord sisuliselt üle vaadata ja antud vastused korrigeerida ettepanekuid arvestavalt või mitteamvestamise korral sisuliselt põhjendada. Ettepanekute esitajad on seda teinud siirast murest ümbritseva loodus- ja elukeskkonna seisundi olulise halvenemise pärast, mistõttu neid ettepanekuid ja arvamusi tuleb käsitleda täie tõsidusega. Sarnaselt tuleb käsitleda ka käesolevat ja teisi avaliku väljapaneku käigus esitatud pöördumisi. Paljudel juhtudel on seisukoha kujundamisel kas küsimusest valesti aru saadud või püütud teadlikult vastusega küsimuse mõju hägustada.</p>	<p>Planeerimisprotsess on selline, et arvamuse andjad on saanud varem esitatud arvamustele vastused ja soovi korral on neil olnud õigus neid esitada avalikul väljapanekul uuesti. Vähemalt üks isik on seda võimalust ka kasutanud ja esitanud avalikul väljapanekul oma arvamuse uuesti. Kolmanda isiku arvamuse alusel ei võeta teiste isikute arvamusi uuesti päevakorda.</p>
<p>6.2. Kohalik kogukond on planeerimisprotsessis nõrgim osapool, kellel puudub erinevalt nii huvitatud isikust kui kohalikust</p>	<p>Seisukoht teadmiseks võetud, täiendusetpanek seisukohas puudub.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>omavalisusest teadmine, aeg, rahaline ressurss ja kogemus planeerimisprotsessis oma õiguste eest seista. Seetõttu peab kohalik omavalitsus kaalutusotsuste langetamisel argumentide võrdse osakaalu korral kalduma kogukonna kui nõrgema osapoole poole. Ta peab ka kaasamisprotsessis pingutama tavapärasest rohkem, sest tuulepargi mõjuala, mõjutatute arv ja mõju jõud on suur ja pöördumatu.</p>	<p>Senine planeerimismenetlus, s h erinevate osapoolte ja kogu valla elanike, on käinud planeerimisseaduse kohaselt. Sellele lisaks on vallavalitsus planeeringu koostamise osas levitanud infot muude kättesaadavate infokanalite kaudu. Antud planeeringu koostamist on kajastanud ka aktiivselt Lääne Elu. Eksitav ja vale on jätta mulje, et omavalitsus ei ole seni kaasanud piisavalt. Lisaks omavalitsuse kaasamisele on teadaoleval ka Enefit Green AS-i esindajad saatnud ühe korra piirkonna maaomanikele otsepostituse, saatnud eelvaliku ala piirkonna maaomanikele otsepostituse, võtnud ühendust ala sees ja lähinaabruses olevate maaüksuste maaomanikega.</p> <p>Eriplaneeringu asukohavaliku otsuse langetab vallavolikogu. Igal volinikul on otsuse tegemisel kohustus arvestada erinevaid kaalutlusi.</p> <p>Eriplaneeringu protsessi on olnud kaasatud osavallakogud (volikogu liikmed ja volikokku kandideerinud isikud). Nemad on ka otsuse tegijad vajadusel ka täiendava informatsiooni jagajad kohalikes kogukondades.</p>
<p>6.3. Otsustaja peab arvestama, et kui arvamuse avaldaja on esitanud oma arvamust emotsiooni kaudu on ta siiski lähtuvalt oma oskustest ja võimetest väljendanud muret, ja ka sellisel puhul tuleb see osata välja lugeda ja üleolevust tundmata kohaselt vastata, mitte anda vastuse kaudu küsijale aimu tema rumalusest.</p>	<p>Eriplaneeringu asukohavaliku otsuse langetab vallavolikogu. Igal volinikul on otsuse tegemisel kohustus arvestada erinevaid kaalutlusi.</p> <p>Vallavalitsus on püüdnud vastata kõigile laekunud küsimustele osavõtlikult ja kohaselt.</p>
<p>6.4. Vastuste koostamisel tuleb saajatele selgitada nende õigust subjektiivsete huvide riive korral oma õigusi kaitsta. Isikutel peab olema selge, millal ja kuidas nad oma vaide- või kaebeõigustsaavad rakendada.</p>	<p>Selgitame, et planeerimismenetluses saab esitada arvamus, ettepanekuid ja küsimusi, vaide saab esitada otsusele.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>6.5. Paljusõnaliselt on nii arendaja kohtusse kaebust esitades ja muudes avalikes väljaütlemistes, samuti kohalik omavalitsus, kõnelnud laiaulatuslikust kaasamisest ja paindlikusest tuulepargi arendamisel, mida tegelikkuses ei ole rakendatud. Nn tuulepargi töörühm on täitevvõimu volitusnormita töögrupp, mille tegevust ei saa nimetada huvigruppide kaasamiseks. Palun kõik sellekohased viited dokumentidest, sh seisukohtadest välja võtta.</p>	<p>Planeerimisprotsessis on järgitud planeerimisseaduse kohaseid nõudeid kaasamiseks. Võimaldamaks sisulist planeeringu koostamise tööprotsessi võimalikult laias omavalitsuse esindajate ringis on eriplaneeringu koostamisel toimunud töörühm, kuhu kuuluvad tuulepargi piirkonna osavallavanemad, samuti MP komisjoni esindaja ja EA komisjoni esindaja, volikogu esimees, Piirsalu külaseltsi esindaja ja Oru piirkonna esindaja, huvitatud isiku esindaja ja planeeringu ning KSH konsultant. Töögrupi üheks eesmärgiks on olnud pideva jooksva info andmine ja kaasärääkimise võimaldamine kohalike elanike esindajate poolt.</p>
<p>6.6. Otsustaja peab KOHALIKU OMAVALITSUSENA arvesse võtma, et seadusega on pandud talumiskohustus üksikisikule, kuid valdav hüve on antud kasutada kas kollegiaalselt või omavalitsuslikult. Kehtima hakkava nn kohaliku kasu mudel on mõeldud keskkonnahäiringu talumise tasuna. Arendaja presenteerib seda kui püsivat ja kindlat lississetulekut maksimaalse suurusena, selgitamata, et tegelikkuses kujuneb hind teatud börsipäeva aritmeetilise keskmise hinna baasilt ja võib kujuneda loodetust oluliselt napimaks. Palun lisada planeeringu dokumenti arvutusmudelid erinevate tuulepargi parameetrite ja elektri hinna tasemete juures. Võib juhtuda, et arvestuspäeva elektri börsihind on nullilähedane.</p>	<p>Kuna kalkulatsiooni aluseks on vajalik teada tuulikute täpset asukohta ja võimsus, mida aga praeguses planeeringu etapis ei ole määratud, siis ei ole võimalik teha täpset analüüsi. On võimalik teha hüpoteetiline näitlik analüüs. Kuna sellise rahalise analüüsi käsitlemine ei ole otseselt KSH hindamisulatusse kuuluv teema, siis KSH aruandes seda ei esitata. Allpool on näide kahe erineva elektri hinnaga kolmest võimalikust tuulikute paigutuse stsenaariumist lähtuvalt arvutused. Arvutuste aluseks on tootlikkuse andmed Enefit Greenilt. Stsenaariumites on erineval kaugusel olevad tuulikud, kaugusest lähtuvalt muutub ka tuulikute arv. Esitatu on üks paljudest võimalikest lahendustest, täpne elamute arv ja seega ka keskkonnatasu summa sõltub tuulikute täpsest paigutusest.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 106 kohased arvamused ning valla seisukoht.

Tuulik kuni 250 m kõrge. Keskkonnatasu kuni 2 km ulatuses olevatele elamutega kinnisasjadele. Elektri hind 50€/MWh.						
	Tuulikute kaugus elamutest (m)	Tuulikute arv (tk)	Hooneid kahe kilomeetri ulatuses (tk)	Keskkonnatasu kokku (eurot)	Keskkonnatasu elamu kohta (eurot)	Keskkonnatasu jääk vallale (eurot)
Stsenaarium 1	1000+	24	38	286 000 €	3 763 €	143 000 €
Stsenaarium 2	1500+	21	27	250 000 €	4 350 €	132 550 €
Stsenaarium 3	2000+	14	0	167 000 €	- €	167 000 €

Tuulik üle 250 m kõrge. Keskkonnatasu kuni 3 km ulatuses olevatele elamutega kinnisasjadele. Elektri hind 50€/MWh.						
	Tuulikute kaugus elamutest (m)	Tuulikute arv (tk)	Hooneid kahe kilomeetri ulatuses (tk)	Keskkonnatasu kokku (eurot)	Keskkonnatasu elamu kohta (eurot)	Keskkonnatasu jääk vallale (eurot)
Stsenaarium 4	1000+	24	141	303 000 €	1 074 €	151 500 €
Stsenaarium 5	1500+	21	79	265 000 €	1 677 €	132 500 €
Stsenaarium 6	2000+	14	31	177 000 €	- €	177 000 €

Tuulik kuni 250 m kõrge. Keskkonnatasu kuni 2 km ulatuses olevatele elamutega kinnisasjadele. Elektri hind 100€/MWh.						
	Tuulikute kaugus elamutest (m)	Tuulikute arv (tk)	Hooneid kahe kilomeetri ulatuses (tk)	Keskkonnatasu kokku (eurot)	Keskkonnatasu elamu kohta (eurot)	Keskkonnatasu jääk vallale (eurot)
Stsenaarium 1	1000+	24	38	572 000 €	4 350 €	406 700 €
Stsenaarium 2	1500+	21	27	500 000 €	4 350 €	382 550 €
Stsenaarium 3	2000+	14	0	334 000 €	- €	334 000 €

Tuulik üle 250 m kõrge. Keskkonnatasu kuni 3 km ulatuses olevatele elamutega kinnisasjadele. Elektri hind 100€/MWh.						
	Tuulikute kaugus elamutest (m)	Tuulikute arv (tk)	Hooneid kahe kilomeetri ulatuses (tk)	Keskkonnatasu kokku (eurot)	Keskkonnatasu elamu kohta (eurot)	Keskkonnatasu jääk vallale (eurot)
Stsenaarium 4	1000+	24	141	606 000 €	2 149 €	303 000 €
Stsenaarium 5	1500+	21	79	530 000 €	3 354 €	265 000 €
Stsenaarium 6	2000+	14	31	354 000 €	- €	354 000 €

4350 € on kuue kuu alampalk 2023. aastal (suurim summa elamu kohta aastas)

Arvamus	Valla seisukoht
<p>6.7. Kahetsusväärset tagasihoidliku tähelepanu on valla seiskoha kujundamisel pööratud Risti Osavallakogu seisukohtadele. Tegemist on kohaliku kogukonna esinduskoguga, kelle arvamus peaks olema määrav otsuste langetamisel. Ühemõtteline mitteametamine või pelgalt teadmiseks võtmine ilma seisukoha sisusse süvenemata on taunitav. Palun osavallakogu seisukohad uuesti üle vaadata ja seniantud vastused ümber hinnata. Vajadusel nende sisu ühiselt üle analüüsida.</p>	<p>Eriplaneeringu koostamisel on kaalutud ja osaliselt arvestatud Risti Osavallakogu seisukohtadega. Planeeringu algatamise määratud suurusega tuuleparki pole võimalik nii kavandada, et see ei ulatusks metsaalale, ka ei olnud sellist määratlust ei algatamise otsuses ega lähteseisukohtades. Planeeringu asukohavaliku staadiumis ei ole võimalik määrata tingimusi arendamiseks – planeeringuga määratakse ehituslikud ja keskkonnaalased tingimused. Arendamiseks on määratud üks tuulepark, see on seletuskirjas ka sätestatud.</p> <p>Kõik laekunud seisukohad kuuluvad arvestamisele ka vallavolikogu poolt asukohavaliku otsuse tegemisel.</p>
<p>6.8. Planeerimisprotsessi ei ole kaasatud valitsusväliseid keskkonnaorganisatsioone ega neid ühendavaid katusorganisatsioone. Nende kaasamise vajadust on rõhutanud ka rahandusministeerium. Palun seda teha.</p>	<p>Planeeringu koostamisel on olnud kaasatud valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid, keda on teavitatud neid ühendava katusorganisatsiooni (Eesti Keskkonnaühenduste Koda) kaudu.</p>
<p>15. Sihtasutus Läänemaa Põlisrahvas, 05.05.23</p>	
<p>Sihtasutuse Läänemaa Põlisrahvas (edaspidi nimetatud „SALP“) põhikirjaliseks tegutsemise eesmärgiks (punkt 1.3) on põlisrahva omakultuurialaste ettevõtmiste ja õiguste toetamine, põlisrahva püsijäämise tagamisele suunatud ettevõtmistele tingimuste loomine ning kohalike vastavasisuliste algatuste toetamine.</p> <p>SALP avalduse koostamisel on aluseks Läänemaa põlisrahva läänlaste 10.01.2021 Enesemääramine Manifest ja läänlaste sellekohane pöördumine SALP poole Läänemaa põlisrahva huvide igakülgse esindamise ja kaitsel (LISA 1).</p>	<p>SALP lisatakse kaasatavat nimekirja. Asukoha eelvaliku otsuse eelnõuga on SALP saanud avalikul väljapanekul tutvuda ja oma arvamus esitada. Kogu planeerimistegevus toimub kooskõlas planeerimisseadusega, mis on ühtlasi kooskõlas ka keskkonnaseadustiku üldosa seadusega. Keskkonnaseadustiku üldosa seadus ei sea täiendavaid tingimusi planeeringu koostamisel.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>SALP toetub eemärgi saavutamiseks mh põlisrahvaste kaitsmisele suunatud vastavasisulistele rahvusvahelistele dokumentidele</p> <p>SALP,</p> <ul style="list-style-type: none"> – võttes arvesse inimõiguste ülddeklaratsiooni ning teisi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) inimõigustealaseid lepinguid ja dokumente, eriti põlisrahvaste õiguste ÜRO deklaratsiooni, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 07. septembril 2007, – võttes arvesse Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) 7. juunil 1989. aastal vastu võetud konventsiooni nr 169 põlisrahvaste ja hõimurahvaste kohta, – võttes arvesse Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, – võttes arvesse kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti ning sotsiaalsete, majanduslike ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelist pakti, – võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 21, 22 ja 47, – võttes arvesse ELi inimõiguste ja demokraatia strateegilist raamistikku, mille välisasjade nõukogu kiitis heaks 25. juunil 2012, – võttes arvesse ÜRO 1998. aasta deklaratsiooni inimõiguste kaitsjate kohta, 	

Arvamus	Valla seisukoht
<p>– võttes arvesse Euroopa Liidu inimõiguste suuniseid, eriti ELi suuniseid inimõiguste kaitsjate kohta, ning demokraatia ja inimõiguste Euroopa rahastamisvahendit (EIDHR),</p> <p>– võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi põhimõtte rikkumise juhtumite kohta,</p> <p>– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 22. septembri 2014. aasta resolutsiooni 69/2, millega võeti vastu põlisrahvastele pühendatud 2014. aasta maailmakonverentsi lõppdokument,</p> <p>– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 19. detsembri 2016. aasta resolutsiooni 71/178 põlisrahvaste õiguste kohta, eelkõige selle punkti 13,</p> <p>– võttes arvesse põlisrahvaste õiguste ÜRO eriraportööri 8. augusti 2017. aasta aruannet ÜRO Inimõiguste Nõukogule,</p> <p>– võttes arvesse ÜRO Inimõiguste Nõukogu poolt 13. oktoobril 2015 loodud avatud valitsustevahelise töörühma tööd seoses talunike ja muude maapiirkondades töötavate inimeste õiguste deklaratsiooni koostamisega,</p> <p>– võttes arvesse kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 25. septembril 2015,</p> <p>– võttes arvesse 22. mail 1992 vastu võetud ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni,</p> <p>– võttes arvesse Durhani kokkulepet ja tegevuskava, mis võeti vastu Rahvusvahelise Looduskaitse Liidu maailma parkide teemalisel kongressil 2003. aastal,</p>	

Arvamus	Valla seisukoht
<p>– võttes arvesse ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni vabatahtlikke suuniseid maaomandi, kalavarude ja metsade vastutustundliku majandamise kohta, mille ÜRO maailma toiduga kindlustatuse komitee kinnitas 11. mail 20121 ,</p> <p>– võttes arvesse Euroopa Komisjoni teatist nõukogule ja Euroopa Parlamendile 2003. aastal vastu võetud metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja puidukaubandust (FLEGT) käsitlevat ELi tegevuskava (COM(2003)0251) ning ELi ja partnerriikide vahel sõlmitud kahepoolseid metsaõigusnormide täitmise järelevalvet, metsahaldust ja puidukaubandust käsitlevaid vabatahtlikke partnerluslepinguid,</p> <p>– võttes arvesse ÜRO äritegevuse ja inimõiguste juhtpõhimõtteid ning ÜRO algatust Global Compact,</p> <p>– võttes arvesse 28. septembril 2011 esitatud Maastrichti põhimõtteid, milles on selgitatud riikide eksterritoriaalseid kohustusi kehtiva rahvusvahelise õiguse alusel,</p> <p>– võttes arvesse Euroopa Nõukogu 15. mai 2017. aasta järeldusi põlisrahvaste kohta, – võttes arvesse Cotonou lepingus sisalduvaid inimõigusi käsitlevaid sätteid,</p> <p>– võttes arvesse Euroopa Komisjoni asepresidendi ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Federica Mogherini avaldust rahvusvahelise maailma põlisrahvaste päeva puhul 9. augustil 2017. aastal,</p> <p>– võttes arvesse 12. detsembri 2015. aasta Pariisi kliimakokkulepet,</p>	

Arvamus	Valla seisukoht
<p>Läänemaa (sh Lääne-Nigula valla territooriumil elava) põlisrahva õiguste eest seisjana eelnimetatud rahvusvaheliste konventsioonide, resolutsioonide, deklaratsioonide jms dokumentide tähenduses ning valitsusvälise keskkonnaorganisatsioonina keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) § 31 lg 1 tähenduses</p> <p>p a l u b:</p> <p>1. Kaasata SALP valitsusvälise keskkonnaorganisatsioonina ja Läänemaa põlisrahva esindusühinguna võimalikult varajases etapis menetlusosalisena piiritlemata õiguse üksik- või üldaktide eelnõude menetlemisse, mis omavad olulist keskkonnamõju Läänemaa territooriumil.</p>	
<p>Teavitada SALP'i igast p-s 1 nimetatud piiritlemata õiguse üksik- või üldakti eelnõu menetlemise algusest võimalikult varajases etapis teatega e-posti aadressile liinameta.kuuskmann@gmail.com ühes kogu KeÜS §-s 28 nimetatud kohustusliku teabega või selle avaldamise koha äranäitamisega.</p>	<p>SALP kaasatakse planeeringu koostamisse sarnaselt teiste kaasatavatega. Kogu planeerimistegevus toimub kooskõlas planeerimisseadusega, mis on ühtlasi kooskõlas ka keskkonnaseadustiku üldosa seadusega. Keskkonnaseadustiku üldosa seadus ei sea täiendavaid tingimusi planeeringu koostamisel. Alla kirjutanud isik on osalenud planeeringuprotsessis ka varasemalt, sh eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelul.</p>
<p>Jätta Lääne-Nigula Vallavolikogul vastu võtmata otsuse eelnõu „Lääne-Nigula valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande vastuvõtmine.“1, kuna see mh paljude teiste rahvusvahelise õiguse normide ja tavade vastaselt</p> <p>3.1. ei tunnusta ja ei kaitse Läänemaa põlisrahva sotsiaalseid, kultuurilisi, usulisi ja vaimseid väärtusi ja tavaid ning ei võta</p>	<p>Arvamus on välja toomata, mis kujul rikutakse missuguste isikute õigusi. Kogu tegevus toimub planeerimisseaduse alusel ning kõigil isikutel on olnud võimalik nii lähteseisukohtade avaliku väljapaneku kui ka asukoha eelvaliku eelnõu avaliku väljapaneku käigus esitada oma arvamusi.</p>

Lääne-Nigula valla eriplaneeringu asukoha eelvalik. PlanS § 106 kohased arvamused ning valla seisukoht.

Arvamus	Valla seisukoht
<p>nõuetekohaselt arvesse Läänemaa põlisrahva probleemide olemust, millega nad silmitsi seisavad nii rühmade kui ka üksikisikutena;</p>	
<p>3.2. ei austa Läänemaa põlisrahva väärtuste ja tavade terviklikkust;</p>	
<p>3.3. eirab eelnõu menetlemisel konsulteerimiskohustust asjakohaste menetluste kaudu ja eriti Läänemaa põlisrahva õigusi ja huve esindava SALP'i kaudu asjaomase Läänemaa põlisrahvaga, kui kaalutakse seadusandlikke või haldusmeetmeid, mis võivad Läänemaa põlisrahvast otseselt mõjutada;</p>	
<p>3.4. rikub Läänemaa põlisrahva õigust otsustada oma arenguprotsessi prioriteetide üle, kuna see mõjutab Läänemaa põlisrahva elu, veendumusi, institutsioone ja vaimset heaolu ning maad, mida nad asustavad või muul viisil kasutavad, ning ei võimalda teostada kontrolli Läänemaa majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise arengu üle.</p>	
<p>3.5. ei võimalda Läänemaa põlisrahval osaleda riikliku ja piirkondliku arengu kavade ja programmide väljatöötamisel, rakendamisel ja hindamisel, mis võivad põlisrahvast otseselt mõjutada.</p>	
<p>3.6. ei ole Läänemaa põlisrahvast kaasatud uuringute läbiviimisele, et hinnata kavandatud arendustegevuse sotsiaalset, vaimset, kultuurilist ja keskkonnamõju meile.</p>	<p>Alla kirjutanud isik on osalenud planeeringuprotsessis ka varasemalt, sh eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse avaliku väljapaneku tulemuste avalik arutelul.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>3.7. ei ole Läänemaa põlisrahvale tagatud koostöö võimalust meetmete rakendamiseks, et kaitsta ja säilitada meie territooriumil asuvat keskkonda.</p>	<p>Varasemalt, lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse staadiumis, ei ole tehtud ettepanekuid spetsiifiliseks uurimiseks või käsitlemiseks. Kogu menetlus on olnud planeerimisseaduse kohane ja kõigil isikutel on võimalik olnud oma arvamust esitada. Ka praeguses arvamuses puudub konkreetne ettepanek võimaliku tehtava tegevuse osas.</p>
<p>16. Kaja Rüütel, 05.05.23</p>	
<p>1. Tuulikute valikualade analüüs on ebapiisav. Vähendada tuleks planeeritud pindala ja leida sarnaste aladega uued piirkonnad mida analüüsida võrdsetel alustel. Hetkel on alust arvata, et huvitatud osapool (soetatud maatükid) mõjutavad valikualasid.</p>	<p>Alasid on võrreldud samade kriteeriumite alusel. Asukohavaliku tasandil ei ole kriteeriumina arvestatud maade kuuluvust. Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.2.1 on: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugele elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“</p> <p>Planeeringu eelnõus on seatud täiendavalt nõue tuuliku tegemisel elamule lähemale kui 1,5 km vastava elamu omaniku kooskõlastuse saamiseks. Sellise nõudega on elamu omanikul võimalik tagada veelgi madalam müratase ja/või varjutuse vältimine.</p> <p>Ala täiendaval vähendamisel on oht, et eelvaliku ala jääb liigselt väikseks ning ei võimalda soovitud mahus tuuleparki rajada seoses kohapõhiste keskkonnapiirangutega. Selgituseks – detailse osa koostamisel määratakse tuulikute asukohad arvestades täiendavate uuringute alusel saadavat sisendit looduskeskkonnast. Eespool toodud nõuded tagavad, et detailse osa koostamisel tehtaks parim planeeringulahendus, mis tagab nii efektiivsuse, kompaktsuse ja piisava kauguse hoonetest.</p> <p>Võttes arvesse lisaks planeeringu dokumentatsioonis esitatud analüüsile ka eelmisel aastal koostatud üle-Eestilisi tuuleenergia alade võimalikku sobivust käsitlevaid uuringuid [1; 2] ei ole käesoleval ajal esineva info alusel põhjust hinnata, et Lääne-</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>Nigula vallas esineks tuuleenergia arendamiseks paremini sobivaid alasid kui asukohavaliku otsusega määratav ala.</p> <p>[1] Keskkonnaagentuur. 2022. Tuuleenergeetika arendamist piiravate kitsenduste kaardistamine ning vabade alade tuvastamine. https://keskkonnaportaal.ee/et/tuuleenergeetika-arendamist-piiravate-kitsenduste-kaardistamine-ning-vabade-alade-tuvastamine</p> <p>[2] Eesti Ornitoloogiaühing, Kotkaklubi. 2022. Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs. https://envir.ee/elusloodus-looduskaitse/looduskaitse/uuringud-projektid-ja-analuusid#analuus-ja-lisad</p>
<p>2. Hetkel valikualade 1 ja 3 on välistatud piirangute tõttu. Mõjuvad piirangud on ka alal nr 2, kuid seoses arendaja kinnistute soetamisega selles alal nr 2 eiratakse fakti, et ka alal nr 2 asuvad linnuliigid kes on tuugenite poolt ohustatud. Linnud ei saa tuulepöördest välja ja seetõttu hukuvad.</p>	<p>KSH aruandes on kirjeldatud ala nr 3 välistamist. Alal nr 3 esinevaid tehnilisi piiranguid ei esine aladel 1 ja 2. Ala 3 on ka ornitoloogi hinnangul linnukaitseliselt tundlikuim. Ala 2 puhul ei ole eiratud seal teadaolevate kaitsealuste linnuliikide esinemist. Tuulepargi detailse lahenduse koostamiseks on määratud mitmete linnustiku-uuringute ja eksperthinnangute kohustus</p> <p>Asukohavaliku kaalumisel on ühe kriteeriumina arvestatud just ala linnustikulist väärtust. Lähtudes lisaks KSH aruande koostamiseks teostatud linnustiku analüüsist ka 2022 aasta lõpus Eesti Ornitoloogiaühingu poolt koostatud Üle-Eestilisest maismaalinnustiku analüüsist [1] on ala 2 eriplaneeringu koostamisel vaadeldud aladest ainuke, mis ei kattu täielikult linnustiku jaoks teadaolevate esmatähtsate elu- ja toitumisaladega.</p> <p>[1] Eesti Ornitoloogiaühing, Kotkaklubi. 2022. Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs. https://envir.ee/elusloodus-looduskaitse/looduskaitse/uuringud-projektid-ja-analuusid#analuus-ja-lisad</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>3. Video https://www.youtube.com/watch?v=5lb6VeMaXy8, illustreerimaks kuidas linnud tuulikute pöörises ei saagi välja ja hukuvad.</p>	<p>Info teadmiseks võetud. Tuulikute üheks ohuks on osade linnuliikide osas kokkupõrkeohu. Asjaolu on kirjeldatud planeeringu lisaks olevas KSH aruandes (ptk 4.2.). Kokkupõrkeohu minimeerimiseks tuleb tuuleparkide asukohana vältida kokkupõrgetest ohustatud ning kaitsekorralduslikult oluliste linnuliikide elu- ja toitumisalasid.</p>
<p>4. Selgitada välja I ja II kaitsekategooria taimeliigid valitud aladel. Ettepanek teostada kõigis valikualades visuaalsed vaatlused päris looduses, mitte andmebaaside alusel, kuna tuugenite rajamisega kahjustatakse kaitsealaliikide elupaika. KSHs viitatakse ala 1 kui ala 2 puhul on taimestiku uuritud vähene (kaitsealuste liikide leiukohtade andmeid EELIS andmebaasis on aladel vähe ja need on valdavalt võrdlemisi vanad). Rakendada tuleb välivaatlust, kuna on teada, et ala 2 piirkonda jääb kápalisi, mis on looduskaitse all.</p>	<p>Eriplaneeringu seletuskirja p 3.7 alusel on vastav tingimus seatud:</p> <p>„Detailse lahenduse KSH käigus tuleb teostada looduslikes seisundis aladel kaitsealuste taimeliikide inventuur vegetatsiooniperioodil Eesti taimestikku tundva botaaniku poolt tuulikute ja trasside alustel aladel. Inventuuri ei ole vaja teostada juba tugevalt inimõjulistel aladel (nt raiesmikud või ehitustegevusest juba mõjutatud alad). Kui ehitustegevust kavandatakse senise teadmise alusel kõrge ökoloogilise väärtusega kooslustel (loodusdirektiivi elupaigatüübid, metsa VEP-id, ELME projekti raames määratletud kõrge ökosüsteemid või (haruldaste) suunisliikide esinemise potentsiaaliga alad) tuleb inventeerida ka kaitsealuste seente, sammalde ja samblike esinemine. Detailse lahenduse väljatöötamisel tuleb arvestada inventuuri tulemusi ning lähtuvalt inventuurist anda hinnang võimalike mõjude osas kaitsealustele taimeliikidele.“</p>
<p>5. Viia läbi piirkonda jäävate KOHALIKELE elanikele erapooletu keskkonna mõju uuring, mis hõlmaks elanike hoiakuid, hirme ja ohte puudutavaid seisukohti tuulikute rajamisega Risti- Piirsalu piirkonda ja palun nendega arvestada.</p>	<p>Kohalikke elanikke on teavitatud ja läbi on viidud kaasamiskoosolekuid. Avaliku väljapaneku käigus on kõigil olnud võimalik oma seisukohti väljendada ning Vallavolikogul neid seisukohti otsuse langetamisel arvestada. Kui tuulepargile tehakse detailse osa planeeringut on see samuti avalik protsess. Praegune keskkonnamõju strateegilise hindamise ja planeeringu koostamise protsess on olnud samuti erapooletu. Planeeringu tellijaks on kohalik omavalitsus, Enefit Green AS on huvitatud isik. Täiendava uuringu vajadust hetkel ette ei nähta.</p>
<p>6. Kuidas tagab arendaja tuulikute mõjust tekkinud tervisekahjude hüvitamise kohalikele elanikele sh neile, kes ei ole nn otseses mõjualas (lähemal 1-3 km) Vibratsioon,</p>	<p>Teadaolevalt puuduvad Eestis reeglid ja kohtulahendid võimalike tervisekahjude hüvitamise osas seoses tuuleparkide vm tööstus- ja infrastruktuuriobjektidega. Kui</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>madalsagedushelidest, helist, varjutusest vms põhjustatud tervisehäired?</p>	<p>isik leiab, et rajatud tuuleelektrijaam on kahjustanud tema tervist on tal võimalus pöörduda elektrijaama käitaja poole.</p> <p>Eestis on aga tuuleparkide osas ka kehtestatud keskkonnatasude seaduse redaktsioon, mis kehtib alates 01.07.2023, ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kandmine kohaliku omavalitsuse üksuse poolt maismaa tuulepargi mõjualas elavatele füüsilistele isikutele. See on riigi poolt seadusega määratud keskkonnanähtu hõivamise tasu maksmise kohustus, mis kehtib kogu Eestis ja olenemata arendajast ning kohalikust omavalitsusest.</p> <p>Selgitame, et antud planeeringu koostamisel on tehtud koostööd erinevate riigiasutustega, muu hulgas on Terviseamet kui rahvatervise kaitsega tegelev ametiasutus, kooskõlastanud planeeringu eelvaliku otsuse eelnõu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ilma nendes puudusi leidmata.</p> <p>Selgitame ka, et keskkonnaministeerium on müra käsitlevate regulatsioonide väljatöötamisel (sh müra normtasemete määramisel) lähtunud ka Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) väljatöötatud soovitudest ning normtasemed on seatud inimese tervise kaitseks. Samuti kehtivad Eestis vibratsiooni normtasemed just inimese tervise kaitse seisukohalt lähtuvalt. Varjutuse osas on KSH aruandes välja toodud parim rahvusvaheline teadmine varjutuse häiringutaseme osas ning kohalik omavalitus on planeeringus ette näinud sellest rangemate väärtuste tagamise nõude tuulepargi rajamisel.</p> <p>KSH aruande ja planeeringu koostamisel on lähtutud eeldusest, et inimese tervise kaitseks kehtestatud normtasemete järgimisel ei ole oodata ka olulist tervisemõju. KSH aruande kohaste hinnangute alusel on asukohavaliku alale võimalik rajada soovitud suurusega tuulepark ilma müra ja vibratsiooni normtasemeid ja soovitatavaid varjutustasemeid ületamata.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	Asukoha valiku eelnõud täiendatakse selliselt, et kliimat arvestava meetodikaga arvutades on suurim lubatud varjutuse aeg elamualadel kuni kaks tundi aastas.
<p>7. Tervisele suunatud uuringudi ei ole tehtud. Nõuame nende tegemist ja arvestamist. Lisaks lepingus fikseerida, (kui tuulepark tervisele avalduvatest ohtudest hoolimata ehitatakse) kompenseerida igale elanikule (10 km raadiuses) kuni elupäevade lõpuni iga kuiselt püsiva või osalise töövõimetuse ja tervisekahjude põhjustamise Eest eesti keskmise palga ulatuses.</p>	<p>Selgitame, et käesoleva planeeringu etapiga otsitakse Lääne-Nigula valla territooriumil sobivaimat asukohta tuulepargile. Üheks oluliseimaks kriteeriumiks erinevate alade omavahelisel võrdlemisel on võimalik kaugus elamutest. Asukohavaliku otsuse kohase ala puhul on kaugus inimasustusest suurim ning seega ka inimesele avalduvad mõjud väikseimad. Käesoleval ajal läbiviidav terviseuuring annaks ülevaate piirkonna elanike tervisest, kuid ei aitaks kuidagi prognoosida tuulepargi mõjusid elanikkonnale. Asukohavaliku otsuse tegemise puhul ei ole ka alust eeldada, et Lääne-Nigula valla eri piirkondade elanike tervis oleks tuuleparkide mõjude suhtes erineva tundlikkusega. Sellest lähtuvalt ei ole omavalitsus näinud vajadust ka terviseuuringu läbiviimiseks valla territooriumil.</p> <p>Tuuleparkide puhul seostatakse tervisemõjudena eeskätt tuulikute töötamisega kaasnevat muutust keskkonnas (nagu müra ja varjutus). Nimetatud valdkondi on KSH aruandes hinnatud. Samuti on KSH aruandes antud ülevaade võimalikest teistest tuulikute puhul kohaliku kogukonna poolt tõstatatud võimalikest mõjudest (vibratsioon, tuuleturbiini sündroom, elektromagnetväli).</p> <p>Planeerimisseaduse kohaselt ei ole võimalik sellise lepingu nõudmine/sättestamine planeeringuga. Eestis on keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kandmine kohaliku omavalitsuse üksuse poolt maismaa tuulepargi mõjualas elavatele füüsilistele isikutele. See on riigi poolt seadusega määratud keskkonnanähtinguhüvitamise tasu maksmise kohustus, mis kehtib kogu Eestis ja olenemata arendajast ning kohalikust omavalitsusest.</p>
<p>8. Selgitada välja mõjust kinnisvara hindadele sh piirangutest mõjualas olevatele maatulundusmaale, kinnisvarale jne. Tellida</p>	<p>Võimalikku mõju kinnisvara väärtusele on käsitletud KSH ptk 4.13.3. Selgitame, et erinevate tööstus- ja infrastruktuuriobjektide kavandamisel tekkida võiva kinnisvara hinna võimaliku muutuse kompenseerimiseks Eestis süsteem puudub. Erinevalt</p>

Arvamus	Valla seisukoht
<p>tuleb uuring mis hindaks tuugenite ehitamisest tingitud majanduslikku mõju Lääne- Nigula valla kinnisvarale.</p>	<p>teistest tööstus- ja infrastruktuuriobjektidest on küll tuuleparkide puhul ellu kutsutud riiklik regulatsioon nn tuulikute talumistasu näol kompenseerimaks lähiala elanikele häiringute talumist. Keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, on ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu, mis jaguneb tuulepargi lähiala elanike ja kohaliku omavalitsuse vahel. Kohalik omavalitsus võib saadavat tasu kasutada kohaliku eluolu parandamiseks, mis võib avaldada ka kaudset positiivset mõju piirkonna kinnisvara väärtusele.</p>
<p>9. Kinnisvarade puhul kõikidele elanikele, kelle õueni paistavad tuugenid sõlmida hüvitamise leping, kinnisvara hinna languse katteks, kuna Eestis juba teiste piirkondade praktikast on näha, et kinnisvara enam ei soovita osta, kuna iga mõistusega mõtleb isik saab aru, et see pole elamiseks sobiv keskkond. Kui arendaja on kindel, et see kinnisvara väärtus ajas ei langeta, ei ole tal ka põhjust keelduda elanikega „garantiilepingute“ sõlmimisest.</p>	<p>Planeerimisseaduse kohaselt ei ole võimalik sellise lepingu nõudmine/sätetamine planeeringuga.</p>
<p>10. Metsaalale tuulikute paigaldamine on problemaatiline kuna puudub senine praktika ja mõjud on teadmata. Ettepanek on paigaldada tuugenid alale kus ei ole tarvis hävitata looduskooslusi.</p>	<p>Maailmapraktika tuulikute rajamisel metsaaladele on praeguseks olemas. Nt Soomes on mitmeid metsaaladele rajatud tuuleparke. Kahjuks puuduvad Eestis piirkonnad, mis paikneksid kaugel elamutest, aga ühtlasi ei oleks tegu looduskooslusega. Valdavalt ongi elamutest kaugemal olevad alad looduskooslused ja seega ei ole looduskoosluste kahjustamist võimalik täielikult vältida.</p>
<p>11. Mets, kui tuulte ja tormide eest varjav, pole planeeritud kõrgustel tuulikute negatiivsete külgede eest kaitsev/ varjav. Lisaks on elu tõestanud, et tormi ja tuisu korral, tuule kiirusel üle 20 m/s pole võimalik tuulikutel üldse töötada, kui elektrienergiat kõige rohkem vaja on.</p>	<p>Arvamuses puudub konkreetne ettepanek. Eriplaneeringu koostamisel otsiti taotletud elektrijaamale asukohta kogu valla piires sõltumata sellest, kas on metsaalad või metsata alad. Piisava suurusega ja piisaval kaugusel põhivõrgu liinist oleval metsata lagedad alad puudusid, seetõttu on eelvalikualaks maa-ala, mis on metsane ala. Valdavalt ongi elamutest kaugemal olev ala metsaga kaetud maa-ala, mitte lage metsata ala. Metsa raadamist vältida ei ole võimalik, selle täpne ulatus määratakse detailse osa koostamisel koostöös maomanikega. Metsa rajatava</p>

Arvamus	Valla seisukoht
	tuuliku puhul on vajalik ca ühe hektari suurune ala raadata tuuliku ehitamiseks. Koos teede ja muu taristuga on vajalik raadata kuni 3 ha tuuliku kohta.
12. Viimased tormid on näidanud selgelt, et metsa raadamine tuugenite paigaldamiseks on väär, sest tuulekoridorid	Arvamuse esitaja arvamus on jäänud poolikuks. Metsateemaline seisukoht on esitatud eespool.
13. Metsaalale tuulikute paigaldamisega ei ole seni uuritud loomade nt suurulukite (huntide) liikumist kodu ja karjakasvatuse ja väiksemate parves lendavate lindude mõju.	Mõju loomastikule on käsitletud KSH ptk 4.4. Eriplaneeringu detailsele lahendusele on esitatud rohevõrgustiku uuringu läbiviimise kohustus. Samuti on ette nähtud täiendavate linnustiku uuringute läbiviimine (hõlmab nii suuri kui väikseid linde).
14. Milline on mõju meie jõgedele (Vihterpalu ja Piirsalu jõed), kus käivad kudemas lõhelised. Millist mõju avaldavad ehitustööd, vibratsioon, varjutus ja heli?	Jõgedele kehtivad ehituskeeluvööndid (metsaalal 100 m), mille ulatuses tuulikuid ei ole võimalik rajada. See tähendab, et reaalsed tuuliku ehitusalad jäävad jõgedest u 170 m kaugusele. Sellise vahemaa korral on ebatõenäoline olulise mõju avaldamine jõgedele. Samuti ei ole täheldatud, et maismaal asuvad tuulikud võiksid kuidagi mõjutada jõgede kalastikku.
15. Tuugenitele planeeritud ala nr 2 piirata selliselt, et see oleks kompaktsem, eemaldada küladesse turritavad kombitsad. Pigem paigutada tuulikud ühte kokku ja tihedalt, kui suurele alale hajusalt	Planeeringu asukohta eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.2.1 on: „Eriplaneeringu detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmisseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugemale elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“ Kuna suurel osal eelvaliku alast on täiendavate uuringute vajadus, siis ei peeta praeguses ala eelvaliku staadiumis õigeks määrata väikest ala, mille osades piirkondades võib hiljem selguda tuulikute panemise võimatus. Seetõttu on eelvalikuala suurem ning on seletuskirjas seatud nõue, et tuulikud oleks elamutest võimalikult kaugel.
16. Vajalik on sotsiaalmajandusliku uuringu nõue (kinnisvarale mõju, tervisele, leviakadele (TV, net, telefonilevi, GPS).	Selgitame, et käesoleva planeeringu etapiga otsitakse Lääne-Nigula valla territooriumil sobivaimat asukohta tuulepargile. Üheks oluliseimaks kriteeriumiks erinevate alade omavahelisel võrdlemisel on võimalik kaugus elamutest.

Arvamus	Valla seisukoht
	<p>Asukohavaliku otsuse kohase ala puhul on kaugus inimasustusest suurim ning seega ka inimesele sh elukondlikule kinnisvarale avalduvad mõjud väikseimad.</p> <p>Võimalikku mõju kinnisvara väärtusele on käsitletud ptk 4.13.3. Riiklik regulatsioon nn tuulikute talumistasu osas on ellu kutsutud kompenseerimaks lähiala elanikele häiringute talumist, sh võimalikku häiringutega kaasnevat varalist kahju. Eestis on keskkonnatasude seaduse redaktsioonis, mis kehtib alates 01.07.2023, ette nähtud tuuleenergiast elektrienergia tootmise tasu kandmine kohaliku omavalitsuse üksuse poolt maismaa tuulepargi mõjualas elavatele füüsilistele isikutele. See on riigi poolt seadusega määratud keskkonnahäiringu hüvitamise tasu maksmise kohustus.</p> <p>Tuuleparkide puhul seostatakse tervisemõjudena eeskätt tuulikute töötamisega kaasnevaid muutusi keskkonnas (nagu müra ja varjutus). Nimetatud valdkondi on KSH aruandes hinnatud ja ette on nähtud täpsema hinnangu koostamine detailse lahenduse KSH raames. Samuti on KSH aruandes antud ülevaade võimalikest teistest tuulikute puhul kohaliku kogukonna poolt tõstatatud võimalikest tervisemõjudest (vibratsioon, tuuleturbiini sündroom, elektromagnetväli).</p> <p>Planeeringu asukoha eelvaliku osa seletuskirjas ptk 3.21 on: „Tuulepargi detailse lahenduse koostamisel tuleb teha koostööd Kaitseministeeriumi, Transpordiameti, Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusega ning sidevõrkude operaatoritega selgitamiseks tuulepargi rajamisega kaasnevaid võimalikke mõjusid radaritele ning televisiooni- ja sideteenustele. Teemavaldkonda tuleb detailse lahenduse KSHs käsitleda.“ Lisame sinna järgmise selgitava lause: „Kui planeeritav tuulepark halvendab mobiili- ja internetiühendust, siis seada tingimused kaasaegse mobiilside tagamiseks.“</p>
<p>17. Kehtestada tuulikute rajamise keeld ehk puhverala külade ja alevite tsooni minimaalselt 7 km peale tuulikutest.</p>	<p>Tulenevalt esitatud arvamustest laiendatakse tuulepargi vaba ala puhvertsoon kümnele kilomeetrile. Kohtades, kus planeeritud tuulepargi ja valla piiri vahe on väiksem kui 10 km, laieneb puhvertsoon valla piirini.</p>

Arvamus	Valla seisukoht
18. Mitte lubada rohkem tuuleparkide arendajaid, Kuke, Risti, Rõuma, Piirsalu, Seljaküla, Kuijõe piirkonda.	Tulenevalt esitatud arvamustest laiendatakse tuulepargi vaba ala puhvertsoon kümnele kilomeetrile. Kohtades, kus planeeritud tuulepargi ja valla piiri vahe on väiksem kui 10 km, laieneb puhvertsoon valla piirini.
19. Kuna valla finantsiline seisukord on kesine, siis arendajal tuleb kompenseerida teede suurenenud raskeveokite poolt tekkinud koormus küla ja aleviteedele (sh Risti- Kuijõe tee mida juba praegu kasutatakse intensiivselt tuulikute transportimiseks) ehitades uus korralik taristu koos kohalikele suunatud kasumudeliga ehk kergliiklustee ja tänavavalgustusega.	<p>Selgitame, et Risti- Kuijõe tee on riigitee, mitte vallatee ja seega selle kasutuse reguleerimine ei kuulu valla pädevusse. Eriplaneeringu ptk 3.4 on sätestatud: „Teede asukohta määramisel analüüsida võimalikke erinevaid asukohtasid ja teekoridoride laiendamise vajadust ning võimalusel mitte kavandada ehitusaegset juurdepääsu Risti- Kuijõe teelt Valksi tee ja Allika tee kaudu – antud tee läbib külakeskust ning on ääristatud põlispuudega, väljakujunenud külamiljööd ei soovita muuta laiaks teekoridoriks“.</p> <p>Planeeringu seletuskirja lisati täiendavalt “Juhul, kui otsustatakse ehitustegevuseks kasutada valla teid siis teekonstruktsioonid tuleb viia sellisesse seisu, et oleks tagatud kaasaja nõuetele vastav kandevõime ja hoonetevahelised lõigud tuleb viia asfaltbetoon katte alla. Lähtuda majandus- ja taristuministri 05.08.2015 määruse nr 106 „Tee projekteerimise normid“ lisast „Maanteede projekteerimismid“.”</p>
20. Ettepanek eelnõuga määrata tuulepargi mõjuala müranormiks 25 – max 30 dB.	Müranormtasemed ja põhimõtted, mille alusel hinnatakse normtasemetega täitmist on kehtestatud keskkonnaministri 16.12.2016 määrusega nr 71 “Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid”. Seega ei kuulu nende kehtestamise õigus KSH koostaja või kohaliku omavalitsuse pädevusse. Antud planeeringu puhul on juba konservatiivselt lähtutud eesmärgist, et elamualadel oleks tagatud tuulikute tingituna tööstusmüra öine sihtväärtus (40 dB) ja seda ööpäevaringselt.
21. Ettepanek eelnõuga määrata ala 2 maksimaalsed tehnilised näitajad järgmiselt: kõrgus 220 m maapinnast, tuulikute arv kuni 15 ja kaugus lähimast elamumaast 3km. Näiteks võin tuua Soorebase, mis on 45 meetrit ja asub minu kodust (Paldiski mnt 12 Rõuma küla) 1.7 km kaugusel on selgelt hoovi nähtav. Sellest	Tuulepargi rajamise parameetrite muutmine ei ole põhjendatud. Planeeringu algatamise oli eesmärgiks ca 2500 ha suurusega alale teha 17...30 kuni 290 m kõrgust elektrituulik. Valla ja huvitatud isiku vahel on tööprotsessi käigus kokku lepitud muuta tuulikute suurimaks lubatud arvaks 25 ja suurimaks lubatud kõrguseks 270 m. Elanike häiringute minimaliseerimiseks on ptk 3.2.1 sätestatud: „Eriplaneeringu

Arvamus	Valla seisukoht
tulenevalt teen ettepaneku elamutega varustatud piirkondades vähendada oluliselt tuulikute parameetreid.	detailse lahenduse koostamisel tuleb määrata eespool loetletud ehitiste asukoht ja täpsed tingimused ehitamiseks. Tuulepark rajada ühe tootmiseseadmena võimalikult kompaktne ja efektiivne arvestades tuulikute miinimumkaugusi üksteisest ning võimalikult kaugemale elamutest ja ühiskondlikest hoonetest.“ Planeeringu eelnõus on seatud täiendavalt nõue tuuliku tegemisel elamule lähemale kui 1,5 km vastava elamu omaniku kooskõlastuse saamiseks. Eespool nimetatud tingimustega on elanike häiringud viidud miinimumi.
22. Kui juhtub, et tuulikud kukuvad kokku siis nädala jooksul koristada luukered.	Selgitame, et antud tingimuse kehtestamine ei ole asjakohane. Juhul kui tuulepargi ehituse või kasutuse ajal peaks esinema õnnetus, mille korral tuulik tõepoolest kukub ümber, siis peab sellele järgnema ekspertiis selgitamiseks õnnetuse põhjuseid. Tuulikute ümber kukumine on väga harv ning juhul kui selline juhtum esineb on vajalik õnnetuse põhjuste selgitamine vältimaks analoogseid juhtumeid.